

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

**FAKULTA PEDAGOGICKÁ
KATEDRA ČESKÉHO JAZYKA**

MLUVA RŮZNÝCH GENERACÍ V DANÉM REGIONU
DIPLOMOVÁ PRÁCE

Bc. Tereza Beránková

Magisterské studium: Český jazyk a historie se zaměřením na vzdělávání SŠ

Vedoucí práce: PaedDr. Jitka Málková, Ph.D.

Plzeň 2023

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala samostatně s použitím uvedené literatury a zdrojů informací.

V Plzni, 24. března 2023

.....
vlastnoruční podpis

PODĚKOVÁNÍ

Děkuji PaedDr. Jitce Málkové, Ph. D. za pomoc při vedení diplomové práce, za cenné rady, věcné připomínky a vstřícnost při konzultacích a vypracování diplomové práce.

OBSAH

SEZNAM ZKRATEK A CIZÍCH SLOV	3
ÚVOD	4
1 TEORETICKÁ VÝCHODISKA	6
1.1 MLUVENÁ PODOBA JAZYKA	6
1.1.1 Znaký mluvené podoby jazyka	8
1.1.2 Stratifikace národního jazyka.....	9
1.1.3 Funkce mluvené řeči	11
1.2 GENERAČNÍ ROZRŮZNĚNÍ MLUVČÍCH.....	11
1.2.1 Mladá generace.....	11
1.2.2 Střední generace.....	13
1.2.3 Starší generace	14
1.3 TRADIČNÍ NÁŘEČÍ ZÁPADNÍCH ČECH.....	15
1.3.1 Západočeské nářečí – hláskoslovné znaky (samohlásky).....	16
1.3.2 Západočeské nářečí – hláskoslovné znaky (souhlásky).....	17
1.3.3 Západočeské nářečí – tvaroslovné znaky	18
1.3.4 Západočeské nářečí – tvaroslovné znaky u sloves	19
1.3.5 Západočeské nářečí.....	20
2 METODY A CÍLE.....	22
2.1 METODY	22
2.2 CÍLE.....	22
2.3 HYPOTÉZY	23
3 KRITÉRIA ZKOUMÁNÍ JAZYKOVÉHO MATERIÁLU	24
3.1 FONOLOGICKÁ ROVINA	24
3.2 MORFOLOGICKÁ ROVINA	24
3.3 LEXIKÁLNÍ ROVINA	25
3.4 SYNTAKTICKÁ ROVINA.....	26
4 VLASTNÍ ANALÝZA PROMLUV JEDNOTLIVÝCH RESPONDENTŮ	27
4.1 MLADŠÍ GENERACE	27
4.1.1 Mluvčí č. 1	27
4.1.2 Mluvčí č. 2.....	30
4.1.3 Mluvčí č. 3.....	32
4.1.4 Mluvčí č. 4.....	35
4.2 STŘEDNÍ GENERACE	39
4.2.1 Mluvčí č. 1	39
4.2.2 Mluvčí č. 2.....	42
4.2.3 Mluvčí č. 3.....	44
4.2.4 Mluvčí č. 4.....	48
4.3 STARŠÍ GENERACE.....	52
4.3.1 Mluvčí č. 1	52
4.3.2 Mluvčí č. 2 + mluvčí č. 3	55
4.3.3 Mluvčí č. 4.....	61
4.4 ZÁVĚREČNÉ SHRUTÍ ANALÝZ VŠECH GENERACÍ.....	65
4.4.1 Hláskoslovná rovina	65
4.4.2 Morfologická rovina	66
4.4.3 Lexikální rovina.....	66
4.4.4 Syntaktická rovina	67

4.4.5 Shrnutí	68
ZÁVĚR	69
RESUMÉ	71
SEZNAM LITERATURY	73
SEZNAM OBRÁZKŮ, TABULEK, GRAFŮ A DIAGRAMŮ	75
PŘÍLOHY	I

SEZNAM ZKRATEK A CIZÍCH SLOV

substantivum – podstatné jméno

adjektivum – přídavné jméno

verbum – sloveso

adverbium – příslovce

singulár – jednotné číslo

plurál – množné číslo

instrumentál – sedmý pád

maskulinum – mužský rod

femininum – ženský rod

neutrum – střední rod

monoftongizace – změna dvojhlásky v hlásku

diftongizace – změna hlásky ve dvojhlásku

animatum – životný

inanimatum – neživotný

ÚVOD

Mluvený projev charakterizuje každého jedince. Prostřednictvím mluvené řeči se dorozumíváme denně. Spontánní mluvené projevy odrážejí všední situace denního života a plní funkci společenského kontaktu. Každý den se někoho na něco ptáme, každý den slyšíme řadu rozhovorů, ve škole, v práci, na ulici či například i v prostředcích městské hromadné dopravy. Mluva je tedy všude kolem nás. A právě proto jsme se touto problematikou v naší práci zabývali a jednotlivé nahrávky zkoumali.

Diplomová práce je rozdělena na dvě hlavní části, první z nich tvoří teoretická východiska, představení jednotlivých generací, metodika, cíle, hypotézy, druhou, tedy stěžejní a zároveň obsáhlejší část, tvoří vlastní analýza promluv jednotlivých respondentů. Teoretická část se opírá o odborné publikace či sborníky, které uvádíme v seznamu literatury. Vymezujeme mluvenou podobu jazyka, stratifikaci národního jazyka a též charakterizujeme tradiční nářečí západních Čech. O tyto poznatky se opíráme v praktické části. Právě v této části seznamujeme s výsledky našeho zkoumání. Rozebíráme jednotlivé nahrávky, respektive zjednodušené fonetické přepisy, které jsou součástí příloh. Nahrávky jsou přepsány v kompletním znění. Na základě této analýzy dochází k vyvození závěrů a potvrzení či vyvrácení hypotéz.

V naší práci jsme jednotlivé spontánní mluvené projevy zkoumali z hlediska jazykových rovin a předem stanovených kritérií v úvodní fázi. Tato sekce, doplněna ještě o hypotézy a cíle, následuje po teoretických východiscích práce. O teoretické poznámky se následně opíráme v praktické části. Aby mohlo k samotnému výzkumu a následné analýze dojít, shromáždili jsme zvukové záznamy projevů jednotlivých respondentů. Osloveno bylo celkově dvanáct respondentů z Plzeňského kraje, konkrétně čtyři respondenti zastupující mladou generaci, čtyři respondenti reprezentující střední generaci a čtyři respondenti patřící do generace starší. Po pořízení nahrávek došlo k přepisu do grafické formy, tento soubor foneticky zjednodušených přepisů tvořil materiálovou podstatu našeho výzkumu. Každý projev byl nejprve zkoumán individuálně, poté byly jednotlivé projevy porovnány v rámci konkrétní generace. Úplným závěrem práce je však konečné porovnání všech tří generací a jejich zástupců navzájem.

Před samotným začátkem psaní byly stanoveny tři hypotézy. Každá z nich se týkala jedné generace. U generace mladší jsme předpokládali užívání přejatých slov, naše domněnka spočívala v tom, že mladá generace bude ovlivněna anglickým jazykem, se

kterým se v těsném kontaktu. Druhou hypotézu jsme zaměřili na generaci střední, předpoklad zněl, že v jejich rozhovorech se patrně nebudou vyskytovat zastaralá slova, ale ani neologismy, tudíž že nedojde k žádnému odchýlení od běžné mluvy. V poslední hypotéze jsme se zaměřili na to, že senioři budou mít během vyprávění problém se soudržností textu a s udržením myšlenek a že během projevu patrně budou delší pauzy mezi jednotlivými promluvami. Obecně jsme očekávali pomalejší tempo.

Smyslem naší práce je tedy charakterizovat spontánní mluvený projev jednotlivých respondentů, kteří zastupují různé generace v plzeňském regionu. Dále charakterizovat rozrůzněnost jejich vyjadřování, jelikož právě různé generace odráží odlišnosti v jednotlivých jazykových rovinách mluvené řeči.

1 TEORETICKÁ VÝCHODISKA

1.1 MLUVENÁ PODOBA JAZYKA

Mluvená podoba jazyka patří k primární formě řeči. Nejprve vzniklo mluvené slovo. Až poté, přibližně před šesti tisíci lety, vzniklo písmo, které se označuje za nejdůležitější vynález lidstva. Právě před vznikem písma se veškeré informace a zprávy musely uchovávat pouze v paměti. Mluvou tedy docházelo k předávání informací i na velké vzdálenosti. Z hlediska historického rozlišujeme tuto dobu na prehistorickou (tedy před vznikem písma) a historickou (od doby, co jsou dochovány první písemné památky).

Mezi každodenní rutinu patří i proces našeho mluvení. Vnímáme ho, posloucháme ho, často na mluvený projev reagujeme, spontánně, bez zadumání. Nezamýšlíme se však už nad tím, zdali mluvíme spisovně, hovorově či obecnou češtinou. Jaké znaky jsou právě pro náš mluvený projev typické, nebo kterých častých nedostatků se dopouštíme? Právě to tato práce v jednotlivých případech nachází. Je ale vůbec důležité se tím zabývat? Zde asi záleží na situaci, jiný projev předvedeme, pokud budeme s přáteli na dovolené, jiný, pokud povedeme odbornou přednášku na určité téma. Jaké je tedy řešení? Je dobré mít přehled o jednotlivých aspektech mluvených projevů, usnadní nám to v budoucnu práci s výběrem konkrétních jazykových prostředků, dále se bude odlišovat i stránka hláskoslovná, morfologická i syntaktická.

Asi každý z nás chceme ve společnosti vypadat kultivovaně, a právě i tato vlastnost se odráží v našem mluveném vystupování. Přece jen spontánní mluvené projevy patří v jazykové oblasti mezi ty nejrozšířenější.

Vědy fonetika a fonologie zabývající se zvukovou stránkou jazyka vymezují pojmy morfém, foném a hláska. Fonologie, jakožto věda, zkoumá jednotky zvukové stavby jazyka, jejichž kombinací do řetězců se vytvářejí formy mající v jazyce vlastní význam (Krčmová 2010, s. 12). Zkoumá tedy především funkčnost hlásek. Fonetika studuje zvukový signál lidské řeči v celé jeho složitosti, zabývá se především organogenetickými charakteristikami vzniku signálu a jeho výslednou formou, tj. analýzou akustiky řeči. V novější době však bere v úvahu i různé jevy a procesy, které ovlivňují signál při jeho přenosu kanálem a také proces vnímání (Krčmová 2010, s. 12). Studuje tedy příslušné hlásky a pravidla jejich spojování do vyšších celků.

Foném lze charakterizovat jako nejmenší vydělitelnou jednotu jazyka, která je schopna rozlišit význam, hovoříme tedy o rovině langue. Foném sám o sobě význam nenesení, ale svojí

přítomností umožňuje odlišit jeden morféme od druhého. Cílem popisu je určit zvukové charakteristiky, jimiž je tato odlišovací schopnost podložena (Palková 1994, s. 118). Jako protipól roviny langue existuje rovina parole, kterou reprezentuje hláska. Ta je realizací fonému, tedy to, co slyším. Pokládá se za nejmenší vydělitelnou jednotku řeči, Bohuslav Hála uvádí: „*nejmenší, dále už nedělitelná mluvidly vytvářená artikulačně akustická realita jazyka, představující základní zvukový prvek konkrétního jazyka*“ (Hála, 1962). Morféme se dá vymezit jako obecná neznaková jednotka popisu, elementární zvukový segment vymezený na základě svého podílu na struktuře morfému. Morfémem se míní souhrn všech fonémů, které se mohou na určitém místě morfému navzájem střídát (beze změny tohoto morfému), například ve slovech dobrý – dobří se střídá foném R za foném Ř (Palková 1994, s. 119).

Z historického hlediska byl mluvený projev spojen se soukromou komunikací, nanejvýš s veřejnou komunikací s přímým kontaktem mluvčího a adresáta (konkrétně například řečnické projevy, kazatelství), dnes je však záležitostí celospolečenskou (Krčmová 1997, s. 9).

Pokud se zamyslíme nad jednotlivými aspekty mluvené podoby jazyka, je téměř samozřejmé, že i když se v českém prostředí neliší psaný a mluvený jazyk (na rozdíl například od čínštiny či korejštiny), rozdíly se zde nacházejí budou.

Mohli bychom říci, že dnes, necháme-li stranou formální spisovné situace, jen málokdo užívá nějaké „čisté variety“. Zpravidla mluvíme jazykem kombinovaným, smíšeným, například hovorově spisovným promíšeným prvky tzv. obecné češtiny, nebo regionálním interdialektem kombinovaným s lokálním nářečím a některými tvary spisovnými. Pro českou jazykovou situaci je tedy příznačné, že spisovný jazyk většinou nezastává funkci ústního dorozumívacího prostředku v běžných hovorových situacích (Daneš 1997, s. 14). Proto pro české mluvčí je charakteristická tzv. digloise, tzn. že Češi jsou převážně dvoujazyční ve smyslu spisovnosti/hovorovosti a užíváním jazykových prostředků a jevů spadajících do obecné češtiny. Pro českou jazykovou situaci je příznačné, že se v ní, na rozdíl od mnoha jazyků jiných, spisovný (standardní) jazyk většinou neuvádá ve funkci ústního dorozumívacího prostředku v běžných „hovorových“ situacích (Daneš 1997, s. 14).

Termín „běžně mluvená čeština“ můžeme vysvětlit jako soubor všech různých jazykových prostředků. Zařadit lze do tohoto souhrnu prostředky nespisovné, hovorové, ale

i z části spisovné, kterých se užívá v různých patřičných situacích. Podmínkou je, že si tyto situace nezakládají na použití spisovného jazyka. Podle Daneše jde tedy o rozsáhlou nejednotnou, nehomogenní řečovou oblast vykazující vysoký stupeň variantnosti, kterou probíhá řada parametrů (lokální, regionální, generační, sociální, aj.), (Daneš 1997, s. 15). Ústní spisovaná komunikace je vyžadována ve školství, veřejné politice či ve zpravodajství (televizní, rozhlasové, internetové). Ovšem v dnešní době je právě mluvený projev v televizi či rozhlase dost uvolněn. Dle našeho názoru některá rádia a některé televize (obzvláště ty soukromé) chtějí být posluchačům/divákům tzv. „blíže“, a proto využívají prvky hovorové či obecné češtiny. Možná už se ani v těchto médiích užití spisovného jazyka neočekává. Krčmová uvádí, že v těchto situacích může docházet k tzv. přepínání kódů, tedy že dochází ke střídání pasáží spisovných úseků s těmi spíše nespisovnými. Někdy může být záměrné užívání některých nespisovných prvků v situacích, kdy se tvůrce projevu stylizuje do bezprostřednosti či snižuje míru oficiálnosti svého projevu (Krčmová 1997, s. 160).

Proměny běžné mluvy lze dobře sledovat a interpretovat v souvislosti se strukturou společnosti. Lišit se může mluva v menší obci a ve větších městech. Mluva se dále bude odlišovat v oblasti Čech a v oblasti Moravy a Slezska.

1.1.1 ZNAKY MLUVENÉ PODOBY JAZYKA

Mluvené projevy jsou daleko více než projevy psané vázány na konkrétní situaci. V dnešní době je velice aktuální problematika vzájemných vztahů mezi jazykem mluveným a jazykem psaným, proto Jiří Kraus argumentuje, že korpusy a rozsáhlé textové soubory, ve kterých jsou požadavky současné lingvistiky na mluvené vyjádření, by měly být obecně rozsáhlejší, jejich žánrová skladba ještě promyšleněji sestavena, než tomu bývá u odpovídajících korpusů psaných. Apeluje na to z důvodu, aby naše výroky o mluveném jazyce, jako o jistém celku, vypovídaly něco reálného a srozumitelného, jelikož mluvený jazyk představuje složku nejdynamičtější z hlediska spisovných a nespisovných podob, respektive útvarů velice instruktivní, a tudíž pro spolehlivost jazykového popisu skutečně zásadní (Kraus 1994, s. 12). Záznam mluveného slova dovoluje brát v úvahu všechno, co je pro toto slovo charakteristické – situační vázanost, mimika, gestika, proxemika a nejrůznější zvláštnosti fonetické realizace řeči – váhání, pauzy, přeroknutí a korekce (Kraus 1994, s. 12).

Rozdílnost se též projevuje v tom, zda se jedná o projev monologický (přednáška, kázání, vypravování) či dialogický (rozhovor, diskuse, výslech, divadelní/filmový dialog). Při monologickém projevu adresát nereaguje na projev autora, třebaže může být duševně

značně aktivní, ovšem pouze jako recipient, nikoli jako mluvčí (Čechová 2000, s. 360). U dialogických projevů dochází přímo ke komunikaci, které se účastní dva, nebo i více účastníků zároveň, a to aktivní formou ve smyslu toho, že se vyjadřují k jednotlivým tématům komunikace (Čechová 2000, s. 360).

Další rozdělení se týká toho, zdali je mluvený projev oficiální (očekává se veřejný), nebo neoficiální (ke kterému dochází každý den mezi všemi mluvčími). S touto problematikou nepochybně souvisí výslovnostní styly, které v mluvené komunikaci užíváme vzhledem k situaci.

Rozlišujeme vysoký, nebo též slavnostní styl, který se vyznačuje vysokou formálností. Téma projevu je zásadní a závažné, je zde důležitá příprava, pomalý přednes, očekává se reprezentace. Dalším stylem je tzv. základní, neutrální výslovnostní styl, ve kterém je snižená míra formálnosti, mívá obrovské využití a pokrývá širokou škálu komunikačních situací. Jako konkrétní příklady můžeme zmínit jednání na úradech, firemní porada a podobně. Posledním z výčtu stylů je nízký, nebo též zběžný styl, ve kterém se pohybujeme na hranici spisovnosti a nespisovnosti, nejvíce se uplatňuje v soukromé komunikaci, je spontánní a nepřipravený.

Nepřetržitě plynutí mluveného projevu odsunuje nebo silně omezuje uvažování či reflexi, kterou každý psaný projev zpravidla prochází a jež zadržuje prvky spontánnosti a nahrazuje je prvky záměrným (Zima, Naše řeč, online).

Mluvené projevy počítají více s tím, že i když nedojde k vyřčení nějaké skutečnosti, tak je pravděpodobné, že dojde k pochopení i na základě extralingválních, neverbálních prostředků, které řeč doprovázejí (Čechová 2000, s. 382).

Projevy pronášené hovorovým jazykem spisovným nebo projevy nářeční nebo konečně projevy pronášené obecnou češtinou, mění ráz jejich lexikálních prostředků, stránku hláskoslovnou, tvaroslovnou i skladební (Zima, Naše řeč, online).

Jelikož se převážně v mluveném projevu jedná o dialog, více se užívá slov, která jsou směrem k příjemci citově zbarvenější, reagují na jeho chování a směřují přímo k danému posluchači. Může podle toho upravovat své tempo, intonaci i výšku hlasu (Čechová 2000, s. 382).

1.1.2 STRATIFIKACE NÁRODNÍHO JAZYKA

V naší praktické části se budeme setkávat s pojmy, jakožto spisovná čeština, obecná čeština či dialekt. Proto je důležité si jednotlivé vrstvy českého jazyka v následujících

odstavcích představit. V rozdělení nám velmi pomůže schéma z Nového encyklopedického slovníku češtiny [online].

Stratifikaci národního jazyka lze rozdělit na strukturní útvary, variety, do kterých patří spisovná čeština rovná se spisovný jazyk. Ten tvoří nejdůležitější útvar národního jazyka. Jako jediný se řídí kodifikací (tzn. závaznými jazykovými normami), (Šimková 2010, s. 24). Druhou část tvoří útvary nestrukturní (viz níže).

Spisovnou češtinu můžeme brát jako výraz naší národní kultury, vystupuje totiž jako jazyk společensky reprezentativní. Jeho funkce jsou potenciálně neomezené, avšak stylově bohatě diferenciované. Jedná se tedy o kodifikovaný útvar, který je předmětem neustálého lingvistického popisu a dalšího bádání. Součástí spisovné češtiny je i čeština hovorová. Rozdílem je, že není kodifikována, ale patří mezi prestižní část. Používá ji mluvčí, který je zároveň vědomým uživatelem jazyka spisovného. Nejvíce je zastoupena v textech hovorového funkčního stylu, její jazykové prostředky mají příznak hovorovosti. Řadí se k dynamičtější části spisovného jazyka, v jednotlivých regionech může docházet k jemné odlišnosti.

Přesouváme se do oblasti tzv. češtiny nestandardní, kterou zastupuje obecná čeština a interdialekty. Obecná čeština v současném pojetí zasahuje i do veřejných projevů, jelikož její prostředky výrazně působí na tzv. standard. Nezaujímá ani ostrou hranici k hovorové češtině. Zajímavější pro naše zkoumání budou zajisté interdialekty, které souvisí s jednotlivými regiony. Tento útvar se vyvíjí velmi rychle a není nikde soustavně popsán. Sledují se ovšem jeho jednotlivé a typické rysy či tendence. Dialekt se již řadí mezi neprestižní útvar, velmi souvisí s teritoriem. Používá se při soukromé mluvě. Tyto dialekty jsou výborně popsány v publikacích: *Nástin české dialektologie* od Jaromíra Běliče, nebo v *Českém jazykovém atlase*, který vydalo Dialektologické oddělení Ústavu pro jazyk český Akademie věd České republiky. Mluvčích, pro něž je nářečí jediným, nebo většinovým prostředkem mluvených projevů, je dnes již velmi málo (téměř nikdo už si jen s nářečím nevystačí) a patří ke starší generaci (Krčmová 1997, s. 167).

Druhou poměrně rozsáhlou část stratifikace tvoří nestrukturní útvary, kam lze zařadit obecný slang (typický pro určitou skupinu, bez ohledu na věk, profesi či původ), profesní mluvu (zde je výrazná spojující funkce, nositelem je tedy příslušník určité profese), zájmový slang (odlišuje se tím, že se nejedná o spojení s profesním zájmem, ale jde spíše o volnočasové aktivity) a argot. Ten se řadí mezi neprestižní útvar, používají ho skupiny,

kteřé jsou uzavřené a společností většinou odmítané či úplně negované. Skupina se uvnitř dále dělí na vrstvy podle zasvěcení (Krčmová, Chloupek 2017, online).

1.1.3 FUNKCE MLUVENÉ ŘEČI

V mluveném projevu vystupuje silně do popředí obecný znak jazykových projevů, totiž přímý styk mluvčího s posluchačem. Vnitřním rysem tohoto styku je (stejně jako u psané formy jazyka) jeho záměrnost, neboť směřuje k určitému cíli, jímž je dorozumění.

Úroveň stylu vždy odpovídá intelektuální úrovni a vyjadřovacím schopnostem komunikanta, jeho vztahu k obsahu sdělení, k adresátovi i k dalším faktorům. Každá verbální komunikace sleduje určitý cíl a funkci. Výsledkem působení všech komunikačních faktorů je diference jazykových stylů (Minářová 1996, s. 43)

Vyznačuje se svou lineárností (nepřetržitostí), jež jak již bylo řečeno, do značné míry vylučuje prvky úvahové, „nedopouští libovolně rozvinuté a déletrvající práce na slově“ (Zima, Naše řeč, online).

V podstatě zde vzniká jakýsi vztah mezi myšlenkou a vyjádřením. V případě zvolení vyjádření mluvenou formou dochází k jistému uvolnění, dle našeho názoru je vyjádření písemnou formou více svazující, jedinec si dá větší úsilí s přemýšlením, jak tuto myšlenku písemně zformulovat.

Styl hovorový (prostěsdělovací styl)

Tento styl plní hlavní funkci sdělnou neboli komunikativní, zprostředkovává jazykovou situaci v běžném denním styku. Bývá pokládán za jeden z nejstarších jazykových stylů vůbec. Právě pro tento styl je typický dialogický projev, očekává se ihned zpětná reakce, jelikož je zde přímý kontakt s adresátem. Těmto projevům odpovídá spontánnost, nepřipravenost a převažuje právě mluvená podoba jazyka (Minářová, 1996. s. 47-50). Přesně tyto znaky nesou i fonetické přepisy, které slouží pro analýzu jednotlivých jazykových projevů.

1.2 GENERAČNÍ ROZRŮZNĚNÍ MLUVČÍCH

1.2.1 MLADÁ GENERACE

Mladá generace prochází celou řadou změn. Musíme brát v potaz přechod od dětství do dospělosti, období puberty a adolescence jako jakési milníky na cestě k dospělosti. Petr Macek (Macek 1999, s. 120-121) vymezuje několik těchto mezníků, mezi které patří:

- 15 let – získání občanského průkazu, jakožto první oficiální identifikační symbol dospělosti, též končí povinná školní docházka,
- 18 let – adolescenti se stávají zletilými,
- 19 let – věk, kdy většina studentů končí střední školu – uzavření maturitou (tzv. zkouškou z dospělosti),
- 23–25 let – v tomto věku dochází k ukončení vysokoškolského studia, tento mezník bývá vnímán jako definitivní konec adolescentního období.

Mluvou mládeže označujeme specifické jazykové prostředky celonárodního jazyka, kterých užívá mládež rozličných sociálních a zájmových skupin a věkových stupňů mužského i ženského pohlaví věkově vymezených od 6 let do 25 let (potažmo do 30 let) v soukromém komunikačním stylu v neoficiálním prostředí. Takto mladou generaci vymezuje Alena Jaklová (Jaklová, 1984). Nedá se však mluvit o studentském slangu, jak se vyjádřil i J. V. Bečka (1977, s. 2–3), kdy říká, že mluva mládeže může vykazovat znaky slangu, ale nejde o vyjádření sdělených potřeb spjatých se speciální pracovní (nebo dle mého názoru i zájmovou) skupinou/činností, která je pro slang typická (viz výše). Zde se jedná o vyjádření postoje k životu, ke společnosti i ke starší generaci.

Mezi typické rysy mluveného jazyka mládeže zajisté patří proměnlivost a expresivita. Mladá generace hodně reaguje na okolní svět i na vliv cizích zemí apod. (Junková, 2003, s. 91). Za nejvyšší rys slovní zásoby mládeže lze dále považovat emocionalitu či již zmíněnou expresivitu, která se projevuje častým užíváním hypokoristik, deminutiv a intenzifikačních, hodnotících výrazů. Pokud si půjčíme několik příkladů ze Sborníku přednášek ze VI. konference v Plzni, autorka příspěvku Zdeňka Hladká uvádí: jako hypokoristika jsou vybrána oslovení *Jeňa, Staník, Verča*. Pro dnešní mladou generaci je typické oslovovat se buď zdrobnělinou, nebo nějak jinak zkráceným jménem. Časté jsou samozřejmě i přezdívky místo jména, které s daným jménem nemusejí vůbec souviset. Mají jinou konotaci, která může být spojena úplně s jakoukoliv situací (sportovní oddíl, skaut, hudební prostředí a jiné). Jako deminutiva často využívají slova typu *náhodička, zprávička a hospůdka*. Často také hodnotí různé situace, předměty, události, pro tato vyjádření využívají tvary jako *perfekt, suprový, síla* či *nej*. Čím dále častější je výskyt vulgarismů (Hladká, 2003, s. 48-49).

V současnosti není vyloučeno používání spisovného jazyka ani v rodinném kruhu, jedinec se však záhy setká s projevy nespisovnými, neboť komunikace se odehrává mezi

lidmi s různou jazykovou zkušeností (Měšťanová 2018, s. 14). Charakteristické zejména pro tuto generaci je podle autorek Hoffmannové a Müllerové fakt, že mladé pokolení přestává používat prostředky z různých jazykových útvarů a stylových vrstev diferencovaně, rozdíly jsou jim lhostejné a u mnohých tvarů a výrazů navíc není uživatelům jasné, nakolik patří do spisovné či nespisovné vrstvy jazyka (Hoffmannová, Müllerová, 2007, s. 42–54). V tomto případě může být problém i nedostatečná znalost rodičů, kteří svým dětem mohou nechtěně předávat mylné informace o používání spisovného jazyka. Vliv na mladou generaci má samozřejmě i okolí a prostředí, ve kterém tráví svůj volný čas.

Nutno podotknout, že v dnešní době velkou část komunikace mezi mladou generací tvoří korespondence, která je realizována prostřednictvím sociálních sítí (Facebook, Messenger, Instagram).

1.2.2 STŘEDNÍ GENERACE

S charakteristikou střední generace z hlediska psychologického aspektu je to poměrně složité. My v našem výzkumu považujeme za střední generaci dospělé jedince ve věku od 30 let do 65 let, kdy je u nás v České republice stanovena hranice pro odchod do starobního důchodu. V tomto věku můžeme charakterizovat jedince jakožto maximálně produktivní, kteří dosáhli intelektuálního vrcholu, mají plno zkušeností, ale zároveň může přijít tzv. krize středního věku.

V životě člověka je období produktivního věku etapou, která je dnes podstatně delší, než obě zbývající (tj. dětství + mládí a stáří). V této etapě se hlavním strukturovaným faktorem života stává produktivní práce, která je současně jeho pevným pojítkem na procesy společné produkce (Alan 1989, s. 216).

Z hlediska psychologického je toto rozdělení poněkud složitější. Narážíme zde na vymezení pojmu dospělost. Marie Vágnerová rozděluje dospělost do tří fází: mladá dospělost (20–40 let), střední dospělost (40–50 let) a starší dospělost (50–60 let). Důležité je podotknout, že toto vymezení probíhá u každého jedince v odlišnou dobu (Vágnerová 2007, s. 9). V období mladé dospělosti dochází k dalšímu rozvoji kognitivních kompetencí, ke stabilizaci emočního prožívání a k posunu v oblasti sebepojetí (Vágnerová 2007, s. 12). Typické je pro toto období nárůst povinností. Hlavním úkolem střední dospělosti je udržení a dosažení uspokojivé profesní pozice a stabilizace rodiny, tj. pozitivních vztahů s lidmi v rámci tohoto společenství. Střední věk je nejen vrcholem zralosti, ale i období nárůstu zodpovědnosti a připravenosti ji akceptovat (Vágnerová 2007, s. 178). Starší dospělost patří

mezi jakýsi mezník, který definitivně potvrzuje začátek stárnutí, které sebou přináší další změny v životě jedince (např. zvýšená únava, zvýšený pocit nejistoty), (Vágnerová 2007, s. 229). Tyto fáze souvisí jistě s jazykovým vyjadřováním a kompetencemi s nimi spojenými.

V každé fázi tohoto věku saháme k jiným jazykovým prostředkům, k jiným způsobům vyjadřování, což také souvisí s prostředím a úkoly, které v dané generaci plníme. V mladším dospělosti nás čeká nástup do zaměstnání, starosti spojené s těhotenstvím a výchovou dítěte. I v těchto dvou uvedených příkladech se styl naší mluvy bude výrazně lišit. Ve střední dospělosti se navrátíme zpět do pracovního života, budou nás čekat další výzvy, které si s sebou budou přinášet například i nové jazykové potřeby (naučit se cizí jazyk). Ve starší dospělosti si už možná vystačíme s našimi jazykovými kompetencemi a přijde ten čas pokojného stáří a odpočinku.

U střední generace, která prožila část života v minulém století, vyrůstala v jiné době, mohl být mluvený projev ovlivněn jinými jazykovými okolnostmi. Z počátku se mluvená podoba spisovného jazyka utvářela hlavně v komunikaci společensky závažné, záměrně kultivované, která do běžné komunikace zasahovala pouze okrajově (Krčmová, 1997, s. 162). Toto však vyvrátila komunikační praxe, neboť běžným komunikačním situacím neveřejným a neoficiálním je přirozenější nespisovné vyjadřování, běžná mluva, kterou volí i příslušníci nejstarší generace, vychovaní ještě v puristickém chápání spisovnosti (Krčmová, 1997, s. 162–163).

1.2.3 STARŠÍ GENERACE

Pokud se na stáří podíváme z jednotlivých vývojových etap, vyjdeme z publikace od Marie Vágnerové, která též jako střední generaci (rozdělenou do třech fází), rozděluje tu starší do dvou etap, a to na období raného stáří (60–75 let) a na období pravého stáří (75 let a výše). Staří je přirozeně poslední etapou lidského života, je charakterizována jako postvývojová, protože již byly realizovány všechny latentní schopnosti rozvoje. Toto období již umožňuje nadhled a stabilizaci postoje k životu na základě prožitých zkušeností (Vágnerová 2007, s. 299 – 301).

V dnešní době se s pojmem stáří setkáváme poměrně často. Známy je fakt, že se prodlužuje věk jedinců na planetě, tudíž logicky přibývá starších lidí, kteří se dožívají vyššího věku, než tomu bylo například v minulém století. Od roku 2005 se v ČR zvýšila střední délka života při narození u žen o 1,6 roku, u mužů o 1,8 roku. Délka života ve zdraví

vzrostla u žen o 3,6 a u mužů dokonce o 4,2 roku. Stále větší část života tedy prožíváme bez zdravotních omezení [online, ČSÚ].

Při komunikaci s touto generací můžeme narazit na více dílčích problémů. Seniori si již často nevěří ve svém vyjadřování, a proto stojí raději v pozadí. Dnešní doba je velmi náročná pro všechny generace, vývoj jde stále více a více dopředu, jsme zahlcováni množstvím informací. Neustále dochází k novým a k novým inovacím, které jsou pro starší část populace velice náročné pochopit. Proto už poté rezignují, nechťejí se přizpůsobovat novým věcem. S tím souvisí i nové trendy ve vyjadřování. Dle našeho názoru i působení cizích jazyků. V dnešní době na nás má největší vliv angličtina. Různé nápisy v obchodních centrech, názvy kaváren a podobně přejímají anglické názvy. Starší generace je však zvyklá na používání českého jazyka. Proto se raději ve svých rozhovorech vrací k tomu, jak to chodilo dříve. S tím jsou spokojeni. Cítí se možná více v bezpečí, jelikož na ně nedoléhá strach z „neporozumění“.

Nepochopení může nastat i z hlediska neologismů (které sebou mimo jiné přinesla i covidová pandemie) či nespočet různých zkratek a výrazů. Zde by měla převážet ohleduplnost, komunikovat tedy s našimi seniory srozumitelně a vysvětlovat jim nejasné (Frková 2012, s. 14).

Mohou se bát mluvit i ve větší společnosti, kde nebudou tzv. „mezi svými“. Vymezením formulace „mezi svými“ může být míněno, jak v prostředí své rodiny, tak v prostředí mezi svými vrstevníky.

Ve stáří lidé často trpí výpadkem paměti, mají obavy, že si nevzpomenou na jméno, či se ztratí ve svých myšlenkách a budou opakovat to samé několikrát dokola. Za další zdravotní potíže můžeme považovat problémy zubního charakteru či nedoslýchavost, kterou stáří velmi často způsobuje (Frková, 2012, s. 13).

1.3 TRADIČNÍ NÁŘEČÍ ZÁPADNÍCH ČECH

Zeměpisná situace západočeských nářečí je v podstatě dána historickým českým osídlením jihozápadních Čech. Podle Šmilauerova *Osídlení Čech ve světle místních jmen* (Praha, 1960) se šířila stálá sídla z nejstaršího středočeského sídelního prostoru ve směrech na západ a jih od konce 10. a v průběhu 11. století. Na našem území se obyvatelstvo a jeho osídlení usadilo kolem povodí řeky Berounky, ale také kolem soutoku řek ve středu této oblasti (v tzv. široké Plzeňské pánvi). Zabírání prostoru kolem řek bylo při migraci obyvatelstva typické, jelikož tyto oblasti bývají velmi úrodné a zároveň voda je potřeba

k dalšímu přežití. V dalších letech se osady na jihozápadním okraji ustálily v kontaktu s německou kolonizací (oblast Šumavy, Šumavského podhůří). Další změna nastala v 17. století, došlo nejprve k německé kolonizaci příhraničních oblastí a poté k vyliďnění v důsledku Třicetileté války (1618-1648). Došlo zde k narušení souvislého západočeského osídlení. Zbýl jen tzv. sulislavský ostrov pojmenovaný podle vesnice Sulislav (Klimesš a kol., s. 69, 1992).

Pokud si vymežíme hranice nářečí západních Čech, které patří do vyššího celku – jihozápadního nářečí, stanovíme je na severu kolem měst Louny a Rakovník, pokračujeme směrem na západ k Manětínsku, odtud uhýbáme na Plzeň, Přeštice, Horšovský Týn a Klatovy. Na území Domažlic zasahovala až ke státní hranici s Německem, pokračovala pak směrem jihovýchodním přes Nýrsko a Strážovsko na Sušicko (viz mapka v příloze). Kromě nářečí jihozápadočeského rozlišujeme nářečí středočeská a severovýchodočeská (Klimesš a kol., s. 67, 1992).

Západočeská oblast má určitě diferenciativní znaky, které ji odlišují od ostatních nářečí (Klimesš a kol., 1992, s. 67). Především se zde jedná o rovinu hláskoslovnou a tvaroslovnou. V naší práci budeme uvádět konkrétní příklady typické pro Plzeňsko, Klatovsko a Domažlicko. Tento výběr je dán s ohledem na respondenty, kteří budou zkoumáni v praktické části.

1.3.1 ZÁPADOČESKÉ NÁŘEČÍ – HLÁSKOSLOVNÉ ZNAKY (SAMOHLÁSKY)

Jednou z hlavních odlišností od ostatních nářečí se to západočeské liší přehláskou *'a>ě (e) - začel; á>ie>í - tříst*. K této změně došlo ve 12. století a nazývá se pračeská přehláska. Docházelo k ní tím způsobem, že pokud za souhláskou stála samohláska přední řady (*e* nebo *i*) došlo k této změně. V jihozápadních Čechách poté docházelo k prospěchu tvarů přehlasovaných: *začel* a *tříst*, oproti středočeskému a spisovnému, kde se ujaly tvary *začal* a *třást*. Zejména tedy u staré generace na Chodsku můžeme i v dnešní době v mluveném projevu zaznamenat spojení: *začeli jsme včas*, stejně tak na Plzeňsku: *budou nás zíbst ruce* (Klimesš a kol., 1992, s. 72).

Staročeské původní *ó* ve vývoji jazyka diftongizovalo nejprve na *uo (ó>uo)*, poté prošlo další změnou tzv. monoftongizací, což znamená, že *uo* se změnilo na *ů* v době 14. a 15. století. V jihozápadních Čechách se však v 16. století přiklonilo zpět k dvojhláске *ou (poučet, roužnout)*. U slovesa *poučet*, jakožto nedokonavého verba není v obecné češtině ani ve spisovném jazyce v současné době odpovídající podoba, dnes je nahrazeno pozdějším

slovesem *pučovat, půjčovat*. V jihozápadních Čechách zůstala ale zachována obouvidová dvojice *pučit-poučet*. Pro Domažlicko je tedy příznačné: *voňi mu asi nepučí, protože moc rádi nepoučí*. Další doklady najdeme u slov *touň – tuň (tón>tuoň>tůň)*, *doule – dole* (Klimeš a kol., 1992, s. 72.).

Jihozápadní Čechy si též po dlouho dobu zachovávali samohlásku *i* po sykavkách (*c, z, s*). V značné části Čech se totiž z dlouhého *i* vyvinula dvojhhláska *ej*. V protikladu nám tedy stojí *cícha – cejcha, síto – sejto, vozík – vozejk*. V dnešní době je však tento úzus značně rozkolísaný, velkou roli hraje též generační rozdíl. Dvojhhláska *ej* se uplatnila především po souhláskách *s* a *z* (*vozejk, sejto*), po souhlásce *c* je stále rozkolísanost a můžeme narazit jak na tvar slova *cín*, tak na tvar *cejn* (Klimeš a kol., 1992, s. 73).

Pokud se zaměříme na rozdíly v kvantitě samohlásek, pro náš region je typické zachování si staré původní délky (především u starší generace): *plína, slína, sáze*. Charakteristické je také zachování dlouhého vokálu u substantiv v genitivu plurálu, a to zejména na Klatovsku a Domažlicku: *hodně housát, kachňát, kuřát*. Časté bývají také i délky v kořených slabikách ve slovních spojeních, jako *šiju boty – šil boty, píju pivo – píl pivo*. Krátkost samohlásek pronikla do slovesných tvarů typu *nest, pect*, proti tomu ve středočeském nářečí se prosadily tvary: *píct, níst*. Pro náš kraj je z hlediska užití krátkých samohlásek typické jejich použití ve slovesných přičestích: *máme navářeno, budeme mít napečeno*. Toto je typické pro všechny generace. Dle mého názoru mladou generaci zastupuje následující změna podle Voráče, a to krácení samohlásky ve tvarech první osoby u sloves (*delam, nevím, prosím*) na Plzeňsku. Pro Chodsko je typická původní délka (Klimeš a kol., 1992, s. 73).

1.3.2 ZÁPADOČESKÉ NÁŘEČÍ – HLÁSKOSLOVNÉ ZNAKY (SOUHLÁSKY)

V této podkapitole se podíváme na jednotlivé rozdíly ve výslovnosti souhlásek. V některých nářečích chyběla souhláska *g* (*h*). Hláska *g* téměř na celém území vymizela, změnila se v souhlásku *h*, konkrétně ve staročeském období 13. a 14. století. Je typické i pro dnešní současný český jazyk, že při výslovnosti dochází k asimilaci znělosti v případech slov *kdo, někdo, kdy, dokdy* – *k>g*; vyslovujeme tedy [*gdo, něgdo, gdy, dogdy*]. Někde na našem území se však stále (dnes už spíše ojediněle) můžeme setkat s výslovností [*hdo, něhdo, hdy, dohdy*], konkrétní příklad – Klatovsko: *nemá nihdá hdi*.

Změna *d>r* je v dnešní době typická pro oblast Chodska. Chodský dialekt, někdy také známý jako „bulačina“, se zařazuje k nářečím českým, v užším slova smyslu do

podskupiny jihozápadočeské, konkrétně k tzv. chodskému úseku (Csuláková, 2017, s. 8). V této oblasti se tedy vyslovují slova *dědek*, *bodejt'* jako [*d'erek*, *borejt'*].

Lajce, *polojce* či *Novákojc* typické znaky zániku konsonantu – *v* ve spojení – *avi*, *-ovi*. V jihozápadních nářečí se souhláska *v* ve slabice –*vi* po samohláska mění nebo mizí. Již zmíněné příklady jsou toho dokladem, neříká se tedy *lavice*, *polovice* či *Novákovi* (Klimeš a kol., 1992, s. 77). Mírně, že obzvláště u příjmením toto zjednodušení trvá dodnes (*Večer Rackojc hrajoou karty*).

Nejen protetické –*v*, které je nejběžnější hláskoslovný znak obecné češtiny (*vokurka*, *vokno*, namísto *okurka*, *okno*), ale také protetické –*h*, neboli předsunutá hláska *h* je typická především pro oblast Klatovska a Sušicka. Ukázat si to můžeme na následujících příkladech: *almara* – *halmara*, *udit* – *hudit*, *učit*–*hučit*.

Ve starší generaci bývalo po dlouhou dobu let příznačné vkladné, tj. epentetické –*j* – před téžeslabičnými měkkými souhláskami, konkrétně před měkkými zubnicemi *t'*, *d'*. Neříkalo se tedy *zaplat'*, ale *zapljat'*, *nechod'*, ale *nechojd'*, *sed'*, ale *sejd'*, *sled'*, ale *slejd'*, na Domažlicku typické *bujd'* *hodnej*, na Klatovsku: *vodkajd'* *byl*. Tato změna se ojediněle objevuje i v dalších částech naší republiky, typická jsou „krásná“ česká slova či slovní spojení: *vocajd'* *pocajt'*, *dokajd'*, *ajt'* (Klimeš a kol., 1992 s. 78).

1.3.3 ZÁPADOČESKÉ NÁŘEČÍ – TVAROSLOVNÉ ZNAKY

I když by se mohlo zdát, že dlouhá koncovka –*i* v nominativu plurálu u substantiv rodu maskulina animata je záležitost kvantity, vzhledem k vývoji jazyka, který je nám znám, se jedná o znak tvaroslovný. Ve staročeštině došlo takzvaným úžením (monoftongizací) koncovky *ie*>*i*, tvary slov *hadie*, *mužie* se změnili úžením na tvar s koncovkou –*i* *hadí*, *muži* (Klimeš a kol., 1992, s. 79). Pro náš region je tato koncovka poměrně příznačná (*klucí pojďte na svačinu*).

Koncovka –*om* v dativu plurálu patří k typickým západočeským afixům. Opět je dokladem staročeského vývoje našeho jazyka. Dodnes je naše oblast vymezena rozšířením o-kmenové uniformující koncovky –*om* oproti spisovné koncovce –*ům*. Velice rozšířena je v dativu plurálu maskulina animata: *pánom*, *chlapom*, *sedlákom*; v dativu plurálu maskulina inanimata: *polom*, *kamenom*, *loktom*; dativ plurálu neutra: *vejcom*, *ložom*, dativ plurálu feminina: *vánocom*, *dveřom*. Ve venkovském prostředí bývá spjat i se jmény zvířat: *prasatom*, *koňom*, *husom*. V jednotlivých nářečích nalezneme následující doklady: Domažlicko – *malijm lidom*; Klatovsko: *pro seno koňom*; Plzeňsko: *ke košíkářom*. Dle

Klimese ohniskem této analogie bylo Plzeňsko, odkud se tento jev rozšiřoval směrem k okrajům západočeské oblasti (Klimes a kol., 1992 s. 78-79).

Pokud se od podstatných jmen přemístíme ke jménům přídavným, poznamenejme nesklonné tvary adjektiv posesivních proti těm sklonným. V naší oblasti nerozlišujeme tvary *bratrův svetr, bratrova přítelkyně, bratrovo štěně*, ale používáme jeden tvar: *bratrovo (svetr, přítelkyně, štěně)*.

Po celém území České republiky užíváme místo označení rodiny – *Heřmánkovi*, nesklonný tvar Heřmánkovic (ustrnulý tvar genitivu od podstatných jmen rodových, tvořený příponou –ovici – *Heřmánkovici*). V našem nářečí se užívá též, ale i s dalšími hláskovými alteracemi, nejčastější tvar je *Heřmánkojc*. Podoba prvního pádu se užívá i ve významu pádů dalších (*tady bydlí Heřmánkojc, šli jsme vokolo Heřmánkojc*), ve 2. a 3. pádě jsou v obou významech možné tvary u *Heřmánků, k Heřmánkom*. Nesklonné tvary rodinného jména zůstávají i ve významu přivlastňujícím rodině: *Anička Heřmánkojc*.

Různosti se nevyhneme ani v případě zájmen. Konkrétně u osobního zájmena *já* dochází často ke změně tvaru v akuzativu (*tvar mě*) za tvar dativu (*tvar mi*) – *von mi tám viděl*. Další distinkci nalezneme u ukazovacího zájmena *ten*, opět zde dochází k záměně tvarů u třetího a čtvrtého pádu, zde představeno na konkrétním příkladě: *já t'e to nedám (namísto já ti to nedám)*. Specificky pro oblast Plzeňska, Domažlicka a Klatovska je charakteristické zájmeno *tento*, v těchto oblastech má povětšinou mluvenou podobu *tuten* pro mužský rod, *tuta* pro rod ženský a *tuto* pro rod střední (*tuten pes, tuta kočka, tuto kuře*).

Zajímavé je sledovat chování číslovek *dva, oba*, které u starší generace mívají u mužského rodu životného podstatných jmen morfologizovanou délku (*ti kluci přišli vobá dvá*) proti tomu substantiva maskulina inanimata tuto délku nemají (*stáli tam dva stromi*). Stejná situace nastává i u číslovek *tři* a *čtyři* (Klimes a kol., 1992 s. 82).

1.3.4 ZÁPADOČESKÉ NÁŘEČÍ – TVAROSLOVNÉ ZNAKY U SLOVES

Rozdíly ve tvarech slovesných nalezneme i v jednotlivých nářečích. V rozsáhlém pruhu jihozápadních Čech došlo k vyrovnání koncovky třetí osoby množného čísla přítomného času u sloves *umět* a *sázet* s koncovkami typu *trpět* a *prosit*. Přednost dali mluvčí kratší koncovce –*i*, tzn. *oni umí, oni sází* jako *oni trpí, oni prosí*. V ostatních nářečích však převládla delší varianta s koncovkou –*ejí* (*trpějí, prosejí jako umějí, sázejí*). Tato koncovka je běžná u všech generací (*školáci hází šiškama, voni nepouští do sálu*), (Klimes a kol., 1992, s. 82).

1.3.5 ZÁPADOČESKÉ NÁŘEČÍ

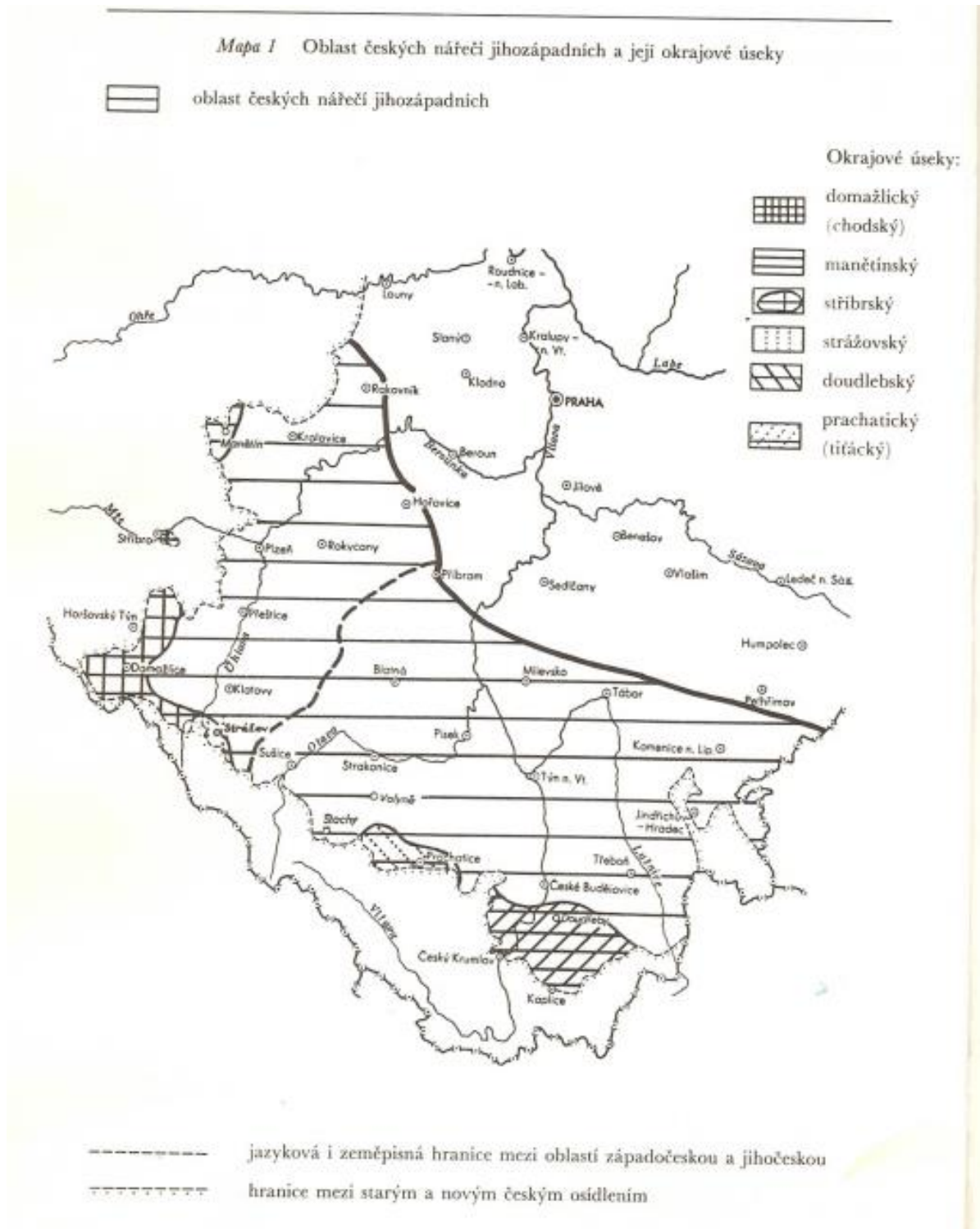
Za nejvýraznější nářeční oblast na západě Čech vnímáme oblast Domažlicka a její přilehlá území. Z hlediska hláskoslovné roviny se nejvíce odlišují od výslovnosti v obecné češtině. Dialektismy se však i v dnešní době naleznou v oblastech Plzeňska a Klatovska, dle našeho názoru zásluhou střední generace.

Nejvíce tyto znaky v dnešní době nalézáme u mluvených projevů starší generace, pro kterou tato mluva byla běžná, nebrali ji jako nářečí. Ještě více je tento dialekt patrný u venkovského obyvatelstva, kteří žili s vědomím toho, že jsou věrni svému kraji. Neovlivnil je život ve městech. Zejména ve větších (okresních městech) mohlo docházet ke styku lidí, kteří pochází z různých vesnic a městeček z okolí, tudíž i k mísení mluvy.

Nářeční znaky postupně ustupují. Na mladou generaci již působí úplně jiné aspekty (moderní sdělovací prostředky, technické vymoženost), tudíž mladá generace nemá kde nářečí tzv. „odposlouchat“. Ve zprávách v televizi, v rozhlase nebo v písemných sdělení na internetu se nejčastěji používá spisovná čeština.

Jakýmsi mostem mezi starší a mladou generací je logicky generace střední, která právě dialekt učí i nastupující generaci. Střední generace byla svými rodiči právě touto mluvou ovlivněna, v některých zakořenila a jisté znaky v mluveném projevu jsou tak patrné i dnes. Z výčtu na předchozích stranách nám vychází, že v naší oblasti stále slyšíme: *k sousedom, s Havránkojc, piju pivo, tuten obchod, bratrovo/bráchovo čepice, na vysokej věži, šlo by to rychlejš.*

Právě těmito znaky se naše oblast odlišuje od ostatních nářečí v České republice. Řadíme to mezi odraz naší kultury (možná i výraz patriotismu), proto bychom měli naši dialektickou mluvu nezapomínat, ovšem zastínit se nesmí ani znalost kodifikovaného spisovného českého jazyka, která je ale důležitější pro psaný projev či projev mluvený ve slavnostním stylu.

Obrázek č. 1: *Obrázek českých nářečí jihozápadních a její okrajové úseky (Klimeš a kol., s. 70, 1992).*

2 METODY A CÍLE

2.1 METODY

Materiálovým východiskem pro naši práci jsou zvukové nahrávky respondentů a jejich následný zjednodušený fonetický přepis. Jednotlivé fonetické přepisy jsou v plném znění, vyznačili jsme v nich hezitační zvuky (@), dále podtržením rovnou čarou vyznačujeme výplňková slova či opakování některých pasáží jednotlivých promluv. Jednotlivé transkripce jsou součástí příloh.

Respondenti byli rozděleni do tří skupin. Kritériem byl věk, jelikož tématem práce je Mluva různých generací v daném regionu. Výčet jednotlivých skupin tvoří: zástupci mladé generace, zástupci střední generace, zástupci starší generace. V našem zkoumání jsme věkové hranice určili takto: mladá generace (18–30 let), střední generace (30–65 let), starší generace (od 65 let výš).

Z každé skupiny máme zastoupení čtyř osob, jejichž vyprávění převedené do grafické formy bude následně zkoumáno s ostatními mluvčími v dané generaci. Z toho výzkumu učiníme závěr, konkrétně jeden společný za danou generaci. Na konci práce přineseme porovnání mezi jednotlivými generacemi a závěrečné shrnutí našich získaných poznatků.

Respondenty jsme v jejich jazykových vystoupeních nesvazovali určitým tématem. Důležité bylo, aby mluvili alespoň 15 minut, pokud možno spontánně, aby byl výzkum objektivní. U některých zástupců z mladší generace probíhala nahrávka online formou, u starší generace byl preferován osobní kontakt většinou v místě jejich bydliště, aby byli ve svém prostředí.

2.2 CÍLE

Cílem naší práce bude porovnat mluvu jednotlivých respondentů, respektive generací v daném regionu. Naším výběrem se stal Plzeňský kraj. Respondenti pochází z Plzně a okolí, dále z Klatovska a z Domažlicka, aby byl průřez pestřejší. Zaměříme se na rozdíly v mluvě různých generací na základě předem stanovených kritérií.

Nahrávky byly shromažďovány během letních prázdnin a podzimních měsíců, tedy přibližně v průběhu čtyř až pěti měsíců.

V následujícím výkladu provedeme detailní rozbor jednotlivých nahrávek a následné srovnání. Hledat budeme převážně rozdíly, ovšem zajímavé bude se zaměřit i na společné aspekty všech generací.

2.3 HYPOTÉZY

Před vlastním výzkumem byly stanoveny následující hypotézy. Cílem tedy bude hypotézy potvrdit či naopak vyvrátit.

První stanovená hypotéza se týká mladé generace, u které předpokládáme užívání cizích či přejatých slov. Domníváme se, že na právě zmíněnou generaci bude mít vliv anglický jazyk, který nás poměrně značně obklopuje.

Druhá hypotéza je postavena na střední generaci, která se dle našeho názoru nebude odchylovat od běžné neutrální mluvy (myšleno běžně mluveného jazyka). V jejich rozhovorech se patrně nebudou vyskytovat zastaralá slova, ale ani neologismy.

V závěrečné hypotéze nesmíme opomenout starší generaci. Ta je podle nás stanovena tak, že senioři budou mít problém udržet návaznost svého vyprávění, budou zde delší pauzy mezi větami a obecně budou mluvit pomalejším tempem.

3 KRITÉRIA ZKOUMÁNÍ JAZYKOVÉHO MATERIÁLU

Důležitou součástí našeho výzkumu je stanovení kritérií. Nahrávky, respektive fonetické přepisy, budou zkoumány v několika rovinách. Výčet tvoří rovina fonologická, lexikální, morfologická a syntaktická.

První skupinu tvoří kritéria ze zvukové roviny, kde se budeme zabývat celkovou výslovností a využívání některých suprasegmentálních prostředků (tempo řeči a pauzy).

Morfologická rovina bude zkoumat, zdali respondenti používají správné vazby s pádovými otázkami, dále zdali budou dodržovat spisovné koncovky u podstatných a přídavných jmen. Též nás bude zajímat slovesný způsob podmiňovací (typický příklad nesprávného tvaru: *my bysme*). Dalším kritériem bude užívání stupňování nepravidelných přídavných jmen.

V rovině lexikální se zaměříme na používání dialektismů (typických pro danou oblast). Výskyt neologismů, který je pravděpodobný u mladší generace, a naopak kontrast archaismů, který očekáváme u generace nejstarší. Zaměříme se též na užívání cizích slov, frazémů (které spíše v nepřipraveném projevu neočekáváme) a také na tendenci k univerbizaci (pravděpodobně u mladé generace) či tendenci k multiverbizaci.

Poslední zkoumaná rovina, rovina syntaktická, se bude věnovat větné výstavbě, zdali je mluvený projev tvořen převážně větami jednoduchými či souvětím a zdali se vyskytují nedokončené výpovědi. Zaměříme se, zdali respondent odděluje jednotlivé hlavní věty intonačně pauzou, nebo bude jedna výpověď navazovat na druhou a tím tedy bude vytvářen nekonečný řetězec výpovědí. Pozorovat dále budeme defektní vazby (zeugma, apoziopse, anakolut).

3.1 FONOLOGICKÁ ROVINA

Fonologická rovina bude zkoumat správnou výslovnost. Větší pozornost bude zaměřena na suprasegmentální prostředky, konkrétně na tempo řeči mluvčích. Přízvukem nazýváme zvukové zvýraznění některé slabiky. Zajímat nás tedy bude, jak respondent svoji výpověď frázuje a zda vhodně využívá pauz.

3.2 MORFOLOGICKÁ ROVINA

Zkoumání v této rovině bude poměrně náročné, ovšem výskyt prvků očekáváme četný. Časté je svádění k užívání nespisovných koncovek u podstatných a přídavných jmen (místo krásný svetr, dochází k užití krásnej svetr), (Měšťanová, 2018, s. 35-37).

- užití *-ou, -í, -ají* ve slovesných tvarech 3. osoby množného čísla koncovky (např. *kupujou, tvoří, volají*)
- jednotná koncovka *-om* pro 3. pád množného čísla (např. *k sedlákom, ke kuřatom, ke dveřom*)
- ustrnulý tvar středního rodu jednotného čísla přivlastňovacích přídavných jmen, užívá se pro všechny ostatní rody a čísla (*sestrino klobouk, bratrovo dcera*)
- ustrnulých tvary adjektiv přivlastňovacích zakončených na *-ovo, -ino/-íno*, rodově nerozlišených a nesklonných (např. *Bláhovo holka, sestřino/sestřino dítě*)
- 1. a 4. pádu plurálu životných podstatných jmen mužského rodu. Hlavní koncovkou je v oblastech jihozápadočeského nářečí *-í* (viz *klucí, vojáci*)
- za další příznakový jev pokládejme délku u podstatných jmen v zakončení 1. pádu plurálu maskulin (např. *klucí, vojáci*); (Měšťanová 2018, s. 37)

3.3 LEXIKÁLNÍ ROVINA

V tomto podbodu si krátce vysvětlíme významy jednotlivých termínů, aby v praktické části nedocházelo k nejasnostem; regionalismy (jazykový regionální prvek), dialektismy (nářeční jevy), archaismy (zastaralé jazykové prostředky, kterých se v dnešní době užívá v uměleckých textech), neologismy (nově utvořený nebo převzatý jazykový znak; slovo, slovní spojení, frazém či jazykový význam), frazémy (ustálená spojení slovních tvarů, v němž alespoň jeden tvar má jedinečnou funkci a významy spojení nejsou přímo odvoditelné z významů tvarů). V dnešní době se setkáváme s tendencí univerbizační, tedy že místo slovního spojení/sousloví přecházíme na jednoslovnou pojmenovací jednotku v rámci jazykového systému (minerálka = minerální voda). Protikladem je termín multiverbizace (pomoci = poskytnout pomoc), tedy tvoření víceslovných pojmenování koexistující se synonymními jednoslovnými termíny [online. Internetová jazyková příručka].

Například chodské nářečí a jihovýchodní oblast Domažlicka se vyznačuje řadou odlišností:

- běžná změna *d* v *r* mezi samohláskami (např. *d'erek, poruška, buru*),

- protetické *h-* (např. *hučitel, habi*),
- délka samohlásky v zájmenných tvarech *náše, vaše*,
- jména nositelů vlastností: *-ák*,
- disimilaci znělosti podléhaly i hlásky *t', d'* (např. *přijte, pojte, tajdle/tajle*),
- převážně v západní oblasti jihozápadočeských nářečí se kromě toho vyskytuje vkladné *-j-* před *-t'* a *-d'* v zavřených slabikách (*ajt', tejd'*) (Bělič, 1972, s. 225).

3.4 SYNTAKTICKÁ ROVINA

Z hlediska syntaktické roviny dochází často k defektním vazbám, tedy odchýlkám od mluvnické stavby. Budeme si všímat jen velmi jasné chyby, mezi něž by se dal zařadit anakolut (tedy vyšínutí z větné konstrukce), zeugma (spřežení dvou různých vazeb v jednu), apoziopeze (nedokončená výpověď, z různých důvodů, například mluvčí neví, jak větu dokončit), (Čechová, 2000, s. 280).

Z hlediska generací se nejspíše bude lišit větná skladba jednotlivých respondentů. Někteří budou jistě preferovat kratší jednoduché věty, jiní budou patrně mluvit v květnatých souvětích.

4 VLASTNÍ ANALÝZA PROMLUV JEDNOTLIVÝCH RESPONDENTŮ

4.1 MLADŠÍ GENERACE

4.1.1 MLUVČÍ Č. 1

Žena, 20 let, studentka vysoké školy ekonomické, žije v Plzni. Studuje 2. ročník bakalářského studia. Jako téma svého výstupu si vybrala vegetariánství jakožto její životní styl, který postupně poznává. Nahrávání materiálu se uskutečnilo u ní doma. V případě této respondentky se jednalo o monologický projev, který nebyl nikým přerušován. Slečna mluvila plynule bez větších odmlk či pauz, lze dle toho soudit, že téma měla dopředu promyšlené. Její tempo přizpůsobila situaci, mluvila poměrně pomalu, bez velkých znaků nervozity. Malá nervozita však zapříčinila možná delší souvětí. Některá souvětí nebyla úplně správně frázována, často se některé pasáže slov opakovaly (*že když si nedokáže představit, když si nedokáže představit*). Volena byla spíše delší souvětí, jednotlivé věty byly kumulovány za sebe.

Vyprávění bylo proloženo i některými vtipnými pasážemi, pro odlehčení a snížení nervozity respondentky. Například v části, kde se zmiňuje o své rodině, konkrétně o přístupu její rodiny k tomu, že se stane vegetariánem, její matka odpověděla „*Já mám ale mrazák plnej masa*“, nebo její babička se vyjádřila následovně: ... *tak jedna babička se mi zeptala, kdo s tím přišel, jestli některá z mejch kamarádek, kamarádů, tak sem jí řekla, že ne, že je to čistě moje rozhodnutí. A možná o týden později se mě zeptala, jestli to nedělám kvůli nějakému chlapci, takhle to doslovně řekla.*

4.1.1.1 Hláskoslovná rovina

Pravidelný jev, který se u této respondentky nachází, se nazývá krácení samohlásek. Projevuje se ve tvarech sloves první osoby singuláru (*protože mam ráda zvířata, mam takovej začátečnickej přehled, protože tam mam hodně malou nebo hodně malej příjem na den; tak nevím, v čem by měl bejt problém, už vim přibližně*). Ke krácení samohlásky dochází i v případě zájmena můj (*muj táta*) a zájmena ten v instrumentálu tím (*s tím taky přišel vlastně problém, ... tím, že jsem začala sledovat na Instagramu*).

V infinitivu slovesa *být* často dochází k diftongizaci *ý>ej* (*rozhodla bejt vegetariánem, teda si bejt stoprocentně jistá, v čem by měl bejt problém*). Spisovnou kodifikovanou češtinou zde ovlivňuje čeština obecná. Tato diftongizace se však mnohem více projevuje v koncokách adjektiv deklinace složené (*mléčnej průmysl, plnohodnotnej oběd, mrazák plnej masa, takovej výpadek, malej příjem na den*). Doklad této změny

spatřujeme u zájmena *můj* v dativu (*z mejh kamarádek*) a dále u substantiva *plýtvání* (*je další plejtvání*).

V projevu studentky též zjišťujeme používání dlouhého vokálu *á*, který se vyvinul ze stažení dvou slabik s intervokalickým *-j-*, jako konkrétní doklad uvádíme (*začala sledovat na Instagramu něký účty*).

Nalézáme i doklady zániku samohlásky, konkrétně samohlásky *a*, ve slovese začít, minulý čas rodu ženského *začala*, respondentka zkracuje na tvar *začla*, opět jev řadící se k obecné češtině (*Začla jsem si připravovat tofu...*, *Začla jsem se víc o to zajímat*). Dále elize samohlásky *í* na konci sloves ve třetí osobě plurálu (*hodně pomáhaj kalorický tabulky*).

Z hlediska konsonantických hláskových změn není zjištěna přílišná četnost užívání protetického *v-* (*voni tu omáčku vaří už s masem*). Velmi četně se však vyskytoval jev, kdy respondentka první konsonant *j* vypouští (*sem milovala veškery zvířata, aspoň sem se o to pokoušela, sem si řekla, sem přestala chodit do menzy*). Tento jev se však řadí do spisovného českého jazyka. Pokud ale shrneme celou nahrávku, v podstatě se nám střídají tvary *jsem – sem* ve stejném počtu. Tvar *jsem* je ve zběžném výslovnostním stylu považován za hyperkorektní formu výslovnosti. Obecněčeská výslovnost je však aplikována u tvaru zájmena *tímhle* (*S tímhle mi hodně pomáhaj kalorický tabulky...*)

4.1.1.2 Morfologická rovina

Hlavním poznatkem u mluvčí je, že koncovky u případných jmen nereflektují gramatický rod. Veškeré koncovky u adjektiv složené deklinace rodu středního nahrazuje obecně českými koncovkami adjektiv rodu mužského neživotného (*jak to zvíře trpělo, jak bylo zabítý, oblíbený jídla, vegetariánský jídlo*). Stejně tak u složených adjektiv rodu středního v plurálu (*veškery zvířata*). Dále u adjektiv, která mají též deklinaci složenou tvrdou, feminina plurálu, spisovná koncovka *–é*, v projevu respondentky nahrazena obecně českou koncovkou *–ý* (*kalorický tabulky*). Respondentka též užívá shodný tvar pro všechny rody v nominativu plurálu u zájmen (*kamarádi ty mě podporovali, ty lidi*).

U studentky též spatřujeme unifikační tendenci používání koncovky *–ma* v instrumentálu množného čísla (*jak se tam zachází se zvířatama*).

Zajímavým zjištěním je, že respondentka ve všech tvarech osobního zájmena *já* v dativu singuláru využívá krátký tvar *mi*, celkový výskyt 17x (*babička mi řekla, problém mi dělají ty bílkoviny, se mi z toho dělalo upřímně špatně*). Jediný doklad dlouhého tvaru

mně, který je typický pro západočeské nářečí, se vyskytoval v následujícím příkladu (*ty se kupovaly hlavně kvůli mně*).

Při užívání zájmena *jí*, v akuzativu *ji*, (základní tvar osobního zájmena *ona*) se respondentka dopouští jen několika málo omylů. Zájmeno *ona* má vždy v akuzativu použito správně, ovšem v některých pasážích krátkou formu uvádí i u třetího pádu (*sem jí řekla, vlastně že ji odvedou to tele*).

Že tydlety účty... užití obecně českého výrazu, který má být nahrazen tvarem zájmena *ten* – *tyhle účty*. V celkovém mluveném projevu respondentka hojně ve vyjadřování používá ukazovací zájmena (*ty začátky, ty bílkoviny, ty tabulky*). V některých případech však dochází k chybnému užití s ohledem na rod a číslo (*ty jídla, ty ostatní zvířata*).

4.1.1.3 Lexikální rovina

S ohledem na výběr tématu k nahrávce, tj. vegetariánství, se v rozhovoru objevují termíny pro tento obor typické (*vegetarián, bílkoviny neboli proteiny, vláknina, tofu či sietan*). Respondentka je vysokoškolačka, proto zmiňuje vysokoškolskou jídelnu – menzu (*v menze na vejšce, v tý menze jsou opravdu vegetariánský*).

Vliv anglického jazyka, tedy užívání anglicismů zaznamenáváme ojedinele. Respondentka používá slovo *fake*, ve slovním spojení *fake koprovka* (*například koprovka, voní tu omáčku vaří už s masem a pak to maso vyndají a dají nám @ dají nám tu omáčku, i když se v tom to maso vařilo, je to vlastně taková fejk koprovka, fejk vegetariánská koprovka*). Anglické slovo *fake* nese význam falešnosti, nepravdivosti. Dle Českého národního korpusu je toto slovo používáno poměrně často, většinou generací do čtyřiceti let u lidí, kteří mají středoškolské vzdělání, v užívání převažují muži (ČNK, online). Pokud se ještě zastavíme u spojení *fake koprovka*, nalézáme zde dále tendenci k univerbizaci, tedy užití zkráceně *koprovka*, namísto *koprová omáčka*.

Slovní zásobu tvoří i cizí slova *Instagram* (název sociální sítě) či *Netflix* (název streamovací služby). Využívání těchto platforem je pro dnešní mladou generaci charakteristické.

4.1.1.4 Syntaktická rovina

V mluveném projevu převažují souvětí nad větami jednoduchými. Respondentka však jednotlivá souvětí odděluje intonačně pauzami, její projev působí promyšleně. V jedné části dojde k vyšnutí z větné konstrukce. Anakolut se objevuje v první třetině rozhovoru, kdy studentka mluví o vyřazování vepřového masa z jídelníčku (*To vepřový mi trvalo vlastně*

nejděl vysadit, když to tak řeknu. @ Nebo dávala jsem si hodně na čas, než jsem si řekla, že přestanu jíst i to hovězí, protože to byl pro mě docela šok to vysadit). Ve druhém souvětí však použije místo vepřového masa hovězí.

4.1.2 MLUVČÍ Č. 2

Žena, 23 let. Vzdělávala se na pedagogické fakultě, ale svoje studium přerušila. Plánuje se však opět do školy vrátit. Pochází ze Šumavy, která ovlivnila i její výběr tématu k nahrávce. Vyprávěla její vztah k Šumavě obecně. Rozdělila vyprávění do několika etap, tudíž svůj projev měla dopředu promyšlený. Tato nahrávka byla pořizena online prostřednictvím platformy Google meet (k dispozici i kamera). Slečna působila poměrně nervózně, a tak projev doprovází četnost hezitačních zvuků (v přepisu nahrávky = @) a dále výplňkových slov z nichž nejhojněji používané se stalo slovo *vlastně* (57x). Rozhovor trvá necelých třináct minut.

Její monologický projev byl dvakrát přerušen třetí osobou, v situacích, kdy se slečna spletla v určitých faktech, které ale nebyly pro naši nahrávku důležité (viz zjednodušený fonetický přepis).

Respondentka mluvila velice srozumitelně, poměrně pomalu. Vžila se do vyprávění, i když jistá míra nervozity byla na projevu znát, obzvláště výplňkovými slovy. Celý projev provází poměrně dlouhá souvětí, některá i o deseti větách, mezi jednotlivými větami nejsou dostatečné intonační pauzy. Mezi souvětími odmlky dodržovány byly, nejspíše i z důvodu promyšlení následujících úvah.

Studentka, jejíž aprobaci na bakalářském studiu tvořil český jazyk společně s historií, přednesla téměř spisovný projev jen s několika nedostatky

4.1.2.1 Hláskoslovná rovina

Při hledání typických odlišností v hláskové rovině se studentka příliš neodlišuje od kodifikovaného českého jazyka. Typické krácení samohlásky – *i* v první osobě jednotného čísla (obecněčeský jev) objevujeme pouze v jednom příkladě u slovesa *myslet* (*myslím, že to byla její sestřenice*). V ostatních výpovědích se autorka rozhovoru vyjadřuje spisovně (*osobně pocházím, se vrátím, protože nemyslím si*). V části, kde vypráví o zážitcích ze statku, se vykytuje slovo *zabíjačka*, které použije ve formě s krátkým *-i-*. Spíše bychom v tomto kraji očekávali dlouhý vokál *-í-*, *zabíjačka*. Tuto formu zmiňuje i Slovník spisovného jazyka českého, v běžné mluvě se však vykytuje řidčeji (SSČJ, online).

Ve fonetickém prepisu též zjišťujeme používání dlouhého vokálu *á*, který je výsledkem stažení dvou slabik s intervokálním *-j-* (*nižších vrstvách tam žili Češi a Němci tak nák pospolu*), tvar před stažením: tak nějak.

V mluveném projevu se však vůbec nevyskytují typické znaky, jako například protetické *v* či nespisovný tvar slovesa *být*, *tedy bejt* (diftongizace *ý>ej*). Tento jev se ojedinele objevil v koncovkách adjektiv, která se skloňují dle deklinace složené, rod mužský (*on byl neplodnej*) a zájmena nějaký (*i nějakej klip*).

Opět nacházíme doklady obecně českého jevu, kdy na počátku slov mluvčí vypouští ve výslovnosti konsonant *-j-* (*A eště bych chtěla vlastně zmínit*).

4.1.2.2 Morfologická rovina

Rozborem nahrávky z hlediska morfologického spatřujeme unifikující koncovku *-ma* v instrumentálu plurálu. Tento afix se řadí k jevům obecné češtiny (*psala s babičky příbuznýma, nebo s prababičky příbuznýma*).

V oblasti zájmen dochází k následujícím změnám. Za první úženi *é>ý* u zájmen přivlastňovacích *můj* a *svůj* (*nevzala mého pradědu, klip ke svý písničce*), za druhé úženi *ě>i* u zájmena *ten* v lokálu plurálu *těch* (*v těch vlastně nižších vrstvách*). Zde se jedná o nářeční jev. V případě zájmena *který* nacházíme chybnou koncovku s ohledem na rod (*díky tomu zlu, který tam proběhlo*), *zlo* je rodu středního, tudíž došlo k užití chybného obecně českého tvaru. Dále se vyskytují nespisovné tvary zájmena *ted'* (*ted'kon*) a příslovce *hned* (*hnedka*).

Jiné morfologické odlišnosti zaznamenány nejsou.

4.1.2.3 Lexikální rovina

Z rozmluvy vyplývá, že slečna má opravdový vztah ke svému rodnému kraji, tj. Šumavě. V průběhu celé nahrávky se objevují místní názvy (*Železná Ruda, Kunkovice, Velhartice, Obří hrad, Sedlo u Sušice, Špičák či Černé a Čertovo jezero*). Respondentka tím dokazuje znalost této oblasti, propojuje ji s historickým kontextem (*Ta historie se táhne ještě dál, kdy vlastně v mezidobí kdy tam bylo keltské kultoviště, keltské obětiště...*), literárním kontextem (*kostel je zasvěcený svatě Máři Magdaléně a je opředen také legendou. Má se tam odehrávat děj Svatební košile od Karla Jaromíra Erbena*) či filmové a seriálové tvorbě (*natáčet různé seriály, mohla bych vlastně zmínit @ Policii Modrava*).

V této části promluvy (*hradů a zámků je po Čechách opravdu požehnaně*), nás zajímá slovo *požehnaně*, které pro dnešní generaci může mít už jakýsi nádech knižnosti či zastaralosti. Dle našeho názoru by převážná část mladého pokolení aplikovala synonyma

hodně nebo *mnoho*. Pokud vycházíme ze SSJČ, zjišťujeme, že slovo *požehnaně* má příznak knižnosti (SSJČ, online).

V prepisu nenacházíme žádná slova cizího původu.

4.1.2.4 Syntaktická rovina

Projev slečny pocházející ze Šumavy je koherentní, tvoří ho však v některých pasážích velmi dlouhá souvětí, uvádíme příklad ze začátku projevu, kdy dotazovaná mohla být nervózní. Jedná se o ukázkou souvětí o jedenácti větách (*Když se vrátím do svého dětství, tak @ sem každé léto strávila u svých prarodičů v Kunkovicích, což je vlastně nedaleko Železné Rudy u hranic už s Německem a tam moji prarodiče měli statek, @ kde jsem vlastně zažila @ spoustu takových @ pro ostatní neobvyklých @ zážitků, jako byly třeba zabijačky, nebo zpracovávání domácích surovin jako děláni vlastního másla, tvarohu a takhle a za což jsem vlastně zpětně vděčná protože nemyslím si, že by to další generace znali takhle z vlastní osobní zkušenosti, takže to považuju za nějaký takový jako cenný poklad, který jsem přebrala od těch svých prarodičů a tak*). Jednotlivé věty jsou spojovány především podřadicími spojkami (když, jako, že, který apod.).

V prepisu dále zaznamenány doklady užívání přívlastků shodných v postpozici (*v dobách dávno minulých, místo velice zajímavé či @ s různými výjevy @ biblickými*). V mluveném projevu četnost těchto jevů nebývá příliš častá, možná v tomto případě využito z důvodu zdůraznění, nejedná se zde o specifický případ použití jako například v odborných biologických názvech (*vlaštovka obecná*).

Žádnou nedokončenou výpověď nenacházíme, vyřinutí z větné konstrukce též objeveno není.

4.1.3 MLUVČÍ Č. 3

Muž, též student. Pochází z malého městečka kousek od Domažlic. Pro tento okres je typická poněkud jiná mluva než právě pro Plzeň. S tímto prostředím je velmi spjat, proto i v jeho příspěvku je patrné, odkud pochází. Mezi je ho záliby patří hudba, o které vyprávěl v nahrávce. Rozhovor se uskutečnil v osobním kontaktu na zahradě u autorky této práce. Toto prostředí dodávalo uvolněnou atmosféru, nepůsobilo na dotazovaného rušivě. Mluvčí mluvil poměrně rychlým tempem, jeho vyprávění bylo velice poutavé, došlo k několika vtipným okamžikům, které uvolnily atmosféru povídání.

Své vyprávění o hraní na hudební nástroj, koncertování se dvěma kapelami, proložil několika vtipy, které právě během let hraní získal (*Přijede takhle Česká televize natáčet a @*

vidí dědečka na vsi a říká mu, dědečku, kolipa vám je let. No mně je devadesát sedum let. Ježiš to je let. Tak nám povězte, jakpa jste toho docílil, že jste takhle stár a fit a dědek se dědek se takhle podívá a říká. No to víte, tak ráno vstanu a vodevřu si pivo. A píju a píju. Počkejte dědečku, tohle nemůžete říkat do televize, co by tomu řekli lidi. Nemůžete říct třeba kvůli dětem, že si otevřete knížku a čtete si třeba. Nóó to bych i říct moh. Tak dědek zase vezme @ veme na kameru a potvára se povídá. No tak já takhle ráno vstanu a vodevřu si knížku a čtu a čtu, až tu knížku celou přečtu. Tak pak si vezmu druhou knížku a čtu a čtu, až jí zase přečtu. No a vobčas takhle, když je takových pět hodin, tak už sem doma docela přečtenej, tak se zvednu a jdu do knihovny a tam je pan knihovník a ten nám furt nosí nějaký knížky. Nás tam sedí několik, ale všichni čteme a furt čteme všichni furt čteme a jak čteme a čteme, tak už přečteme skoro celou knihovnu a pan knihovník potom říká, abychom už pak tolika jako nečtáli. Tak mi se pak jako sebereme a jdeme z tý hospody, no a potom jdeme ke kamarádovi, nebo z tý knihovny vlastně pardón. A potom jdeme na @ náves ke kamarádovi Pepovi a ten je na tom úplně nejlíp, protože ten má vlastní tiskárnu), (smích).

Délka jeho nahrávky je necelých dvanáct minut, ovšem k rychlosti tempa je materiál dostačující.

4.1.3.1 Hláskoslovná rovina

V hláskoslovné rovině z hlediska samohlásek nacházíme několik dílčích jevů. Konkrétně si je představíme na následujících řádkách. Respondent krátí délku samohlásky *i* u sloves v první osobně singuláru (*právě mam občas podezření, jednu povim, povim jednu takovou vtipnou, možná žena nevím, prosimtě*). Nacházíme i opačný jev, tedy dloužení samohlásky *i* u podstatných jmen, v konkrétních případech (*nějaký mámíno tele, vodevřu si pivo*). Pro oblast Domažlicka je dloužení samohlásek typické, proto tento případ nacházíme i u slovesa *pít*, a to v první osobě singuláru (*A píju a píju*).

V přepisu však nejde jen o dloužení samohlásky *i*, ale též dloužení samohlásky *a*, v případě ukazovacích zájmen *tam* a *tamhle* (*A my tám, někde támhle v trapu, až támhle někde ke všem čertům*). Jedná se o obecně české jevy.

Další charakteristický úkaz nalezen u slov (*takovej, závislej, úžanej, ktorej*), ve kterých došlo opět k diftongizací *y>ej*. Stejný případ nastal u slovesa *být* (*by mělo bejt prasátko*).

U číslovky *sedm* zaznamenána výslovnost s vkladným *-u-* (*jich mám sedum, devadesát sedum let*), tato výslovnost je však dle pravidel spisovná.

Hláskové jevy z hlediska souhlásek v tomto případě čteně zastupovalo protetické *v*. V tomto projevu se vyskytovalo nejvíce ze všech nahrávek u mladé generace (*vstanu a vodevřu, vobčas, něco vodžito, jsme vodehráli, vodáthli, vopradu opravdu hafo, byli voházený všichni vod bláta, vod nás vozvalo, vobráti barák, vod mojí maminky, vono ticho, se vozve*).

Dalším vyhledaným jevem je vypouštění konsonantů *v, ž* a *k* (*jsem se dycky tulil, maminkou dycky a za maminkou prostě*). Stejně tak mluvčí vypouští konsonant *z* uprostřed slovesa *vzít* v první osobě singuláru (*já si ho k sobě rád vezmu*). Dalšími konkrétními příklady, ve kterých dochází, k již zmíněnému jevu, patří vypouštění koncové souhlásky *k* (*Copa je v nich, Copa je v tom druhym*). Právě zmíněný tvar *copa* (spisovně *copak*) je pro západočeské nářečí typický. Zde tedy uvádíme příklad nářečního jevu zejména *co* s postfixem *-pa* jako důsledek elize konsonantu *k*.

4.1.3.2 Morfologická rovina

Obecně české rodové koncovky u slov *tý, takový* (zájmena) a *devátý*, (číslovka) namísto *takové* a *deváté*, pro kontext dokládáme následující příklady (*k muzice jako takový, do devátý třídy*). Tuto změnu nazýváme úženi *é>ý*.

Opět nacházíme užití unifikovaných tvarů s koncovkou *-ma* v instrumentálu plurálu substantiv, adjektiv, pronomin (*takovýma vtípnýma příhodama, vtípkama, společně s těma nástrojema*).

U zájmena nějaký jsme zpozorovali v tomto konkrétním případě hned dva jevy (*jestli má nákej problém*), použití dlouhého vokálu *á*, který se vyvinul stažením dvou slabik s intervokálním *-j-* a následně diftongizace *ý>ej*, jakožto vliv obecné češtiny na češtinu spisovnou, která probíhá v koncovce zájmena.

Mluvčí ve svém projevu nevyjadřuje podmiňovací způsob, nahrazuje ho obecně českým tvarem (*jestli by sem nechtěl*).

4.1.3.3 Lexikální rovina

V celkovém projevu mluvčí užívá řadu zdobnělin (*maminka, slečinka, holčička, strejček, tetička* nebo například *Jiříček*). Poměrně překvapující je též užívání citoslovcí (*ujjky, ujjky, mecheche, chňu chňu, kokodák, jée, ááá, chro chro*). Použití těchto interjekcí se uskutečňuje v rámci vyprávění jednotlivých vtípů.

V rozhovoru je též odhalena tendence k univerbizaci u slov (*liduška, zuška*). Mezi další jev, který se v projevu vyskytuje, patří přirovnání (*před tím lilo jako z konve* – ve

významu hodně přšelo), dále ustálená slovní spojení obecně užívaná ve společnosti (*dávat do placu* či *šli jsme až ke všem čertům*). Při mluvené formě jazyka (často v soukromém projevu) se setkáváme s výrazem *táců* (*jsme milostivě koupili autobaterii za výbornejch sedum táců* – ve významu za sedm tisíc).

Jeli jsme naší dodávkou, která, nebudeme si zapírat, je mírně omšelá..., zde nacházíme výraz *omšelá*, který dle našeho názoru dnešní mladá generace nepoužívá, možná by mohla mít problém s vysvětlením významu, proto nejspíše využije jiná synonyma, jako například *opotřebovaná* či *zašlá*. Ovšem z kontextu vyprávění žádný problém s porozuměním nenastává.

Tam se hodně angažujou ty organizace těch baráčníků nebo na ten styl se to jmenuje. Jelikož text vypráví o hudbě, v promluvě výše se objevuje výraz „*baráčníci*“, což je dobročinná společenská organizace, která lpí na dodržování staročeských zvyků. Na tento fakt jsme se museli dotyčného respondenta dodatečně doptat, jelikož je to název, který se používá právě v muzikantském prostředí.

4.1.3.4 Syntaktická rovina

I v tomto případě promluva splňuje znaky soudržnosti textu, za jednotící téma byla zvolena hudba. Respondenta neovládla nervozita, jeho tempo řeči se však v průběhu promluvy stupňovalo, v některých pasážích byla narušena srozumitelnost. Kladení pauz tudíž není příliš časté, jednotlivé věty se kumulují jako řetězec výpovědí.

V závěru u konkrétního vtipu s dědečkem, kterého natáčí Česká televize, jelikož se dožil vysokého věku, se chce reportér dozvědět recept na dlouhověkost (viz vtíp na počátku charakteristiky mluvčího číslo tři). V závěru mluvčí zamění výraz *knihovnu* za výraz *hospodou* a dochází tedy k vyšínutí z větné konstrukce. Vzápětí si respondent své přeřeknutí uvědomí, nahradí tedy slovo *hospoda* pojmenováním *knihovna* (*Nás tam sedí několik, ale všichni čteme a furt čteme, všichni furt čteme a jak čteme a čteme, tak už přečteme skoro celou knihovnu a pan knihovník potom říká, abychom už pak tolika jako nečtáli. Tak mi se pak jako sebereme a jdeme z tý hospody, no a potom jdeme ke kamarádovi, nebo z tý knihovny vlastně pardón*)

4.1.4 MLUVČÍ Č. 4

Studentka, žijící již 24 let v Plzni se vzdělává na pedagogické fakultě a jak zmiňuje v nahrávce, výběr byl jasný už od školky. Plní se jí její sen. Projev se nahrával u respondentky doma, působí velice spontánně, čemuž předcházela i spontánní návštěva.

Mluvčí byla ochotna rozhovor poskytnout, její nadšení při zjištění, že se bude jednat o podklad pro diplomovou práci byl nesmírný.

V projevu je cítit nepřipravenost, velmi často jsou některé fráze a obraty kumulovány za sebe, ovšem celkový projev dává smysl (*nebo si hrála, nebo si hrála s barbínama; co všechno ta paní učitelka, co všechno ta paní učitelka dělá; babička bydlela, bydlela nedaleko, nedaleko školy*). Z jejího vyjádření je patrné, že si pro nahrávku vybrala téma, které je jí opravdu blízké (práce učitelky). Její extrovertní povaha jistě napomohla téměř spisovnému spontánnímu projevu, který dále může být dán i aprobací, kterou studuje, konkrétně český jazyk a historie se zaměřením pro střední školy.

Velice často nové myšlenky v promluvách začínají uvozovacími výrazy *tak* či *takže* (*Tak já jsem teda studentkou, Takže takhle o víkendu, Takže takhle jsem si hrála*). Všeobecně převládají delší souvětí.

Lákavé vyprávění, které mělo spád i pointu, nebylo nikým přerušováno. Mluvčí neměla sebemenší problém mluvit více jak patnáct minut. Její tempo řeči se během povídání nepatrně zrychlovalo, ze začátku převládala více nervozita a více hezitačních zvuků než na konci projevu. V celém projevu se ale vyskytovala výplňková slova, nejčastěji *vlastně* (18krát), *jako* (25krát) a *jakoby* (4krát), dále nadbytečné užívání ukazovacích zájmen (*ty diktáty, ty sešity, ty prezentace, tu třídu, tu školu, ta paní učitelka, ta pedagogická fakulta*).

4.1.4.1 Hláskoslovná rovina

Typický jev, který postihuje i tento mluvený projev, je opět krácení samohlásky *í* u sloves v první osobě čísla jednotného (*protože prostě sport mam..., tam berou jenom myslim patnáct lidí*). Nenacházíme žádné příklady diftongizace *ý>ej*, zániku samohlásky uvnitř slova či krácení samohlásky u zájmen.

Z pohledu souhlásek nacházíme jeden doklad protetického *v* v příslovci *odpoledne* (*nechala jsem si je třeba na vodpoledne*), tedy pronikání obecněčeského jevu do spisovné češtiny. Následující hláskovou změnu spatřujeme v odsunutí konsonantu *j* na počátku přítomného tvaru slovesa *být* v první osobě singuláru, tedy *jsem* (*tak tu sem doma samozřejmě neměla, sem si vlastně ...*), ve větší četnosti se však vyskytuje hyperkorektní tvar – *jsem*, který není pro zběžný mluvený projev příznačný. Vyhledán též jev používání dlouhého vokálu *á*, který se vyvíjí ze stažení dvou slabik s intervokalickým *-j-*, tedy když souhláska *j* stojí mezi dvěma samohláskami, dochází ke kontrakci (*vlastně tak nák*

předurčila tu svoji dráhu toho učení). Neurčité zájmeno nějak bylo staženo na obecně český výraz „něk“.

4.1.4.2 Morfologická rovina

Takový ten, taková ta reálna hra; na velkou šatní skříň jsem si nalepila papíry A3 lepenkou, to bylo jako ta tabule; tohle bylo náplň; neroztřásly se mi kolena; cíle byly naplněny. V předcházející příkladech uvádíme doklady rodové rozkolísanosti, nedodržení shody podmětu s přísudkem. Pokud si rozebereme příklad *neroztřásly se mi kolena*, respondentka užívá chybnou koncovku -y ve slovese *neroztřásly*, jelikož podmět (podstatné jméno *kolena* v množném čísle) je rodu středního, musí dle pravidel afix u přísudku být -a, tedy *neroztřásla se mi kolena*. U ukázky (*cíle byly naplněny*) dochází k chybné koncovce u adjektiva *naplněny*, jelikož podmětem jsou cíle (tedy množné číslo), koncovka přídavného jména musí být buď ve jmenné tvaru, *cíle naplněny*, nebo ve složeném tvaru adjektiva, *cíle byly naplněné*.

Střetáváme se opět s unifikující koncovkou -ma instrumentál plurálu (*s barbinama, panenkama*).

Ve všech tvarech zájmena osobního *já* ve třetím pádě jednotného čísla studentka používá zkrácený tvar *mi* (*třídu mi hrála, jak se mi chtělo, tam se mi nic nevešlo vyložit*). Chybný, obecně český tvar nacházíme u zájmena přivlastňovacího *svůj* ve tvaru akuzativ, singuláru, feminina (*tu svoji dráhu toho učení*).

4.1.4.3 Lexikální rovina

Téma celého rozhovoru zastřešuje školství, kariéra učitele. V celkově promluvě zachycujeme celou řadu univerbizovaných slov, které se této oblasti týkají (*čeština, hudebka, tělocvik, třídnice, poctivka, maturita, přijímačky* či *panelácích*).

Vyskytují se též odborné názvy programů Microsoft (*PowerPoint*).

Studentka vzpomíná i na své začátky na základní škole, kde na prvním stupni chodila po škole do školní jídelny a následně do školní družiny. V projevu se tedy objevují názvy dětských her (*Papeži, papeži, kolik je hodin na věži?* či *Cukr, káva, limonáda...*).

4.1.4.4 Syntaktická rovina

Častým jevem v oblasti syntaxe je konkurence dvou pádů, a to nominativu a instrumentálu. V dnešní době především konkurence v oblasti substantiv, jak dokládá i náš příklad (*tak mým snem bylo od malička být paní učitelka*). Respondentka zde místo

instrumentálu, tedy *být paní učitelkou*, využila konkurenční tvar v nominativu, další příklad (*být učitelka ve školce*).

Respondentka v určitých částech projevu neklesá intonačně a vynechává pauzy mezi jednotlivými větami. Pro zjednodušený fonetický přepis tak bylo náročnější, přepsat ho v nějakých ucelených celcích. Souvětí se skládají z několika vět jednoduchých, které jsou řetězově kladeny za sebe.

4.1.4.5 CELKOVÉ SHRNUTÍ MLADÉ GENERACE

V první části došlo ke zkoumání mluvy mladé generace. Jako vzorek posloužili tři studenti a jedna bývalá studentka, která přerušila studium. Všichni dotazovaní spadali do věkové kategorie 20–24 let. Tři nahrávky byly pořízeny osobně, jedna online za pomoci platformy Google Meet. Z naší strany nedocházelo k žádnému omezení tématu, každý z oslovených si vybral dle svých preferencí. Jediným požadavkem se stalo časové omezení, přibližně 15 minut. Většina z respondentů tento limit dodržela.

Pokud se podíváme na společné znaky v jednotlivých rovinách u mladé generace, docházíme k následujícím závěrům.

Hláskosloví:

- krácení samohlásky (*í, á*) v koncovce sloves v první osobě singuláru (*povim, vim, mam*)
- diftongizace *y > ej*
 - sloveso být (*bejt*)
 - adjektiva (*mléčnej, neplodnej, malej*)
 - podstatná jména (*plejtvání*)
- kontrakce (*ňák, ňákej, ňáký*)
- protetické *v* (*voni, vodpoledne, vodkajd', vodevřu, vodehráli*)
- zánik konsonantu *j* na začátku slov (*sem, sou*)
- zjednodušování výslovnosti, změny hláskových skupin: *dycky* (vždycky)
- vypouštění hlásky *k* na konci slova: *Copa* (copak)

Morfologie:

- koncovka *-ma* v instrumentálu plurálu (*panenkama, barbínama, vtipama, takovýma příhodama*), dochází k užívání unifikovaného tvaru
- nadbytečné užívání ukazovacích zájmen (*tu třídu, tu školu, ta paní učitelka, ta pedagogická fakulta, ty začátky, ty bílkoviny*)
- zkomolená výslovnost zájmen (*tydlety*)
- typické jevy pro mluvčího č. 3
 - dloužení samohlásky *-í*
 - u podstatných jmen: *mámíno, pívo*
 - u sloves: *píju a píju*
 - dloužení samohlásky *-á* v ukazovacích zájmenech (*támhle, tám*)

Lexikologie

- univerbizace (*hudebka, koprovka, liduška, maturita*)
- u dvou respondentů užití slov zastaralých (*omšelá, požehnaně*)

Syntax

- v promluvách převažují delší souvětí
- občasné problémy s frázováním a pauzami
- typické jevy pro mluvčí č. 2
 - užívání přívlasků shodných v postpozici (*dobách dávno minulých, místo velice zajímavé*)
- konkurence nominativu s instrumentálem (*mým snem bylo od malička být paní učitelka*)

4.2 STŘEDNÍ GENERACE**4.2.1 MLUVČÍ Č. 1**

Muž, 52 let, studoval učební obor elektrikář, ve kterém je dnes vyučen. Nepracuje v oboru, ale u stavební firmy v Plzni. V nahrávce však mluvil o svých koníčcích, které od dětství spojuje láska ke sportu. Veškerý sport byl však nucen dělat pouze amatérsky

z důvodu jeho zdravotních komplikací. Ani ty ho ovšem neodradily a vyzkoušel si téměř všechny sporty (fotbal, hokej, florbal, ping pong, tenis či cyklistika).

Zpočátku popisuje své sportovní zážitky a úspěchy chronologicky, ovšem během spontánního projevu si vzpomene na další zážitky spojené s událostmi, o kterých již vypravoval. Volně je zařadí do vypravování. Nepůsobí to však rušivě a celkové líčení dává smysl a přináší zajímavé příhody.

Během nahrávky působí rozvážně, jeho tempo projevu je relativně pomalé, jednotlivé pauzy mezi větami jsou v některých případech delší, ovšem projev je zcela bez hezitačních zvuků. Jediné zjištěné výplňkové slovo při projevu (*vlastně*) nebylo používáno nadměru, v celkovém projevu nalezeno šest dokladů.

Pořízení nahrávky proběhlo u respondenta doma, jedná se o monologický projev, do kterého nikdo nezasahoval. Zvukový záznam byl proveden na mobilní telefon.

4.2.1.1 Hláskoslovná rovina

Při zkoumání projevu mluvčího z hlediska hláskoslovné roviny nalézáme typický jev patřící do obecné češtiny, tedy krácení samohlásky *e* uvnitř slovesného základu *vézt – museli vézt na Doubravku*. U slovesa *říkat* dochází, jak ke krácení samohlásky *-í-* ve slovesném základu, tak ke krácením samohlásky *-á* v koncovce slovesa (*ale říkam*). K dalším nálezům krácení samohlásek patří podstatné jméno (*problem*), zájmena přivlastňovací (*vam, mym*), zájmeno ukazovací v instrumentálu singuláru (*tim*) či přídavné jméno (*umělym*).

U číslovek *osm* a *sedmdesát* dochází při výslovnosti ke změně, respondent je vyslovuje s vkladnou samohláskou *u* (*osum* a *sedumdesát*), jedná se o jev, který je ve spisovném mluveném projevu povolený.

V případě slovesa *být* opět nacházíme diftongizaci *ý>ej*, tedy obecně český tvar *bejt* (*mohlo bejt tak všechno*).

V případě souhláskových jevů se opět nachází protetické *v* (*vo výsledek, nad voko*). Protetické *v* nacházíme u respondenta jen v těchto dvou případech, tedy u předložky *o* a podstatného jména *oko*.

Z mluveného úzu muže vyplývá, že mezi typický znak jeho mluvy se dá zařadit odsouvání hlásky *j* na počátku slov (*když sem začínal, trénoval sem, Dostal sem pukem, už sem začal pracovat, jsme eště pořádali*). V případě pomocného slovesa *být* v přítomném čase

se jedná o jev povolený, v případě ortoepie adverbia *ještě* se jedná o obecněčeský jev. K tomuto jevu dále řadíme odsouvání hlásek i na konci slov, konkrétně hlásky *l* (*nemoh*).

4.2.1.2 Morfologická rovina

Ve vyprávění zaznamenáváme tendenci respondenta v užívání sufixu *-va-* u sloves vidu dokonavého, pravděpodobně pro zdůraznění děje, který se v minulosti opakoval, ale v současnosti se jedná o děj ukončený (*chodívali na Bolevák, hrávali tenis, jezdíval na kole, hrávali turnaje*).

V přepisu dále zjišťujeme chybný tvar podmiňovacího způsobu (*abysme měli kde bruslit*).

Chodili s kýblama, seznámil s kamarádama, mladšíma klukama, v tomto případě se u mluvčího jedná o sklon k používání unifikační koncovky *-ma* v sedmém pádě množného čísla u substantiv rodu mužského, jak životného, tak neživotného. I zde hovoříme o obecně českém jevu.

V koncovkách adjektiv deklinace složené dochází k obecně českému jevu, a to diftongizaci *ý>ej* (*vlastně celej den, asfaltovej kurt, Kurt byl nalajnovanej, velkej problém*). K této změně dochází i u zájmen (*takovej úraz, nějakejch poplatků, takovej plácek*).

U zájmen docházelo k chybným obecněčeským tvarům například (*všecky pozemky*).

U mluveného projevu muže nacházíme zvyklost vyslovovat infinitiv se sufixem *-ct* (*vyject, object, project, jetc, doject*). Zde se jedná o nespisovné tvary. Současná platná Pravidla českého pravopisu z roku 1993 jako jedinou neutrální spisovnou podobu těchto sloves uvádějí tvary zakončené na *-t*.

U několika podstatných jmen nalezena v lokálu plurálu koncovka *-ách*, která v případě podstatných jmen rodu ženského je spisovná (*v hale na parketách, po dvou hodinách*), ale například v dokladu (*jsem to měl na nohách* - myšleno ve významu končetina), je tato koncovka chybná. Koncovku *-ách* bychom v tomto případě mohli využít, pokud by se jednalo o jiný význam než končetina (stojím na nohách postele). V našem případě však za jediný správný tvar lze považovat *jsem to měl na nohou*. U substantiva balonek užívá respondent krátkou podobu samohlásky *-o-* (dle Pravidel českého pravopisu přípustná též dlouhá varianta balónek, podobně jako balkon-balkón, citron-citrón), chybná je u tohoto podstatného jména koncovka v lokálu plurálu (*při zpornejch balonkach, při jednoduchejch balonkách*), která se řadí do obecně českého jevu. Za spisovnou koncovku v tomto případě lze považovat jen koncovkou *-cích*.

4.2.1.3 Lexikální rovina

V nahrávce, která se celá zabývala sportem, objevujeme odborné termíny týkající se tenisu (*grandslam, empire – Kurt byl nalajnovanej, potom jsme ho natřeli barevným vápnem, měl **empiry***; místo pro rozhodčího). V tomto sportu hrávali i amatérské turnaje pod názvem, který si sami vymysleli, tzv. *prázdninová raketa*.

Při popisu záliby v cyklistice mluvčí vyjmenovává různá místa v okolí Plzně a v Plzeňském kraji (*Doubravka, Krkavec, Bolevák, Bolevec, Třemošná, Zruč, Senec*). Pro místní obyvatele Plzně je velice příznačná fráze „*sejdeme se u Boleváku*“, tedy u Boleveckého rybníka. Zde tedy univerbizovaná forma tohoto místního názvu. Dalším dokladem může být i slovo (*panelák – panelový dům*).

Z hlediska pohledu na jednotlivá slova, která se dnes v českém prostředí, obzvláště v mluveném projevu příliš nevyskytují, dokládáme v následujících příkladech (*Jel jsem na horskym kole s **bagáží**...*), zde použito slovo bagáž (přejato z francouzštiny) ve významu zavazadlo, (*Když ještě byla vlastně **laciná** voda ...*), opět naši pozornost upoutalo adjektivum laciná, v dnešní době spíše nahrazen frekventovanějším přídavným jménem levný (levná voda).

4.2.1.4 Syntaktická rovina

Celková promluva se skládá spíše z kratších souvětí či jednoduchých vět. V tomto případě se zjednodušený fonetický přepis pořizoval snadněji, mluvčí odděluje jednotlivé promluvy pauzami, ke konci každé věty klesá hlasem.

Z aspektu syntaktického v ojedinělých případech dochází k elipse určitých slov (*I přes zimu do nafukovacích, byli jsme hrát i v hale na parketách nebo na umělym povrchu, ale tam byl velkej problem @ při zpornejch balonkach*). V tomto příkladu elipsa podstatného jména v plurálu: do nafukovacích hal.

Příkládáme doklad nedokončené výpovědi v úseku o cyklistickém úspěchu, ujetí 150 kilometrů na kole (*takže to sem dokázal ušlapat těch stočt, stopadesát kilometrů, **ale už bych to ...**, také to bylo v době, kdy mi bylo třicet let. A dneska už bych to neujel*).

4.2.2 MLUVČÍ Č. 2

Žena, 52 let, žijící v Plzni od svého narození. Absolvovala zde základní školu, učební přípravu i střední školu. Žije na venkově, přesto do Plzně dojíždí do zaměstnání. Svoji pracovní cestu a profesní zkušenosti popsala ve zvukovém záznamu, jehož pořizování probíhalo u respondentky doma.

Z počátku převládala nervozita. Začátek nahrávání byl třikrát přerušen smíchem respondentky, pro kterou toto setkání znamenalo první zkušenost s pořízením zvukového záznamu jejího monologického projevu na mobilní telefon. Jakmile se ale rozmluvila, plně se na svůj projev soustředila a již se nenechala nikým, ani sama sebou, vyvést z míry. Hovořila pozvolným tempem, srozumitelně. Do projevu se nevměšovala téměř žádná parazitní slova, hezitačních zvuků bylo též málo. Chronologické vyprávění mapuje úplné počáteční pracovní zkušenosti, náročné období spojené i se studiem střední školy s maturitou. Svůj monolog zakončí současným zaměstnáním, ve kterém je spokojena.

Tento přepis se řadí k těm kratším, žena sice mluvila necelých 12 minut, ovšem její pomalejší tempo zapříčinilo menší jazykový obsah. I k tomuto přihlídnutí v některých jazykových rovinách nacházíme jen zlomek jevů.

4.2.2.1 Hláskoslovná rovina

Ve výslovnosti respondentky opakovaně dochází ke krácení samohlásky *y* uvnitř adjektiv, která mají složenou deklinaci tvrdou podle vzoru *mladý (druhým ročníku, bytovým odboru, ekonomickým odboru)*.

Mezi typický jev, kterého se dopouští většina české populace, i zde naše respondentka, patří vkládání samohlásky *-u* při vyslovování číslovek *sedm* a *sedmdesát (dvacet sedm let, měli sedmdesát a více let)*. Jde však o jev, který je z hlediska spisovnosti povolen.

U sloves opět dochází ke krácení samohlásky *-í-* v základu jednotlivých sloves, a to v první osobě jednotného čísla (*že to zkusim*).

Protetické *v* shledáváme jen v jednom konkrétním případě, a to u slovesa *obsadit (pak si teprve vobstazovali místa na učebním oboru)*. Další hláskovou odlišností se stalo odsunutí konsonantu *j* na začátku slov u tvaru slovesa *být* v přítomnosti první osoby singuláru (*tak sem se musela, byla sem v obchodě, sem měla možnost*), která je ovšem též povolena, stejně jako vkladná samohláska *-u-* v případě číslovek. Tento jev se vyskytoval v menšině, oproti hyperkorektnímu tvaru v mluvené podobě *jsem (jsem šla na mateřskou dovolenou, posílala jsem životopisy, rozhodla jsem se)*.

4.2.2.2 Morfologická rovina

V průběhu celé nahrávky se v projevu velice často vyskytují ukazovací zájmena, která zde neplní žádnou funkci, jedná se v tomto případě o nadbytečná slova. Ukazovací zájmeno *to*, se v kompletním přepisu vyskytuje patnáctkrát, v množném čísle – *ty* (2x),

přesná znění (*ty měly sídlo, ty pojišťovací metody, to vítání občánků, to samé místo, to těžký rozhodnutí*).

Mezi jedno z našich kritérií patřilo i tvoření podmiňovacího způsobu. Očekávali jsme výskyt obecně českého tvaru: *my bysme*. V této nahrávce se konkrétně setkáváme dvakrát s tvary *abysme* (*abysme věděly od všeho něco, abysme mohly poradit při prodeji*), namísto správného tvaru *abychom věděly/mohly*.

Nejfrekventovanějším jevem v mluveném projevu ženy se stává úžení samohlásek v koncovkách přídavných jmen *é>ý* (*osmý třídě, Český republiky, strašně dlouhý*). Poté u stejného slovního druhu velice často dochází v koncovkách k diftongizaci *ý>ej* (*žádnej jinej obor volnej nebyl, sídlo v Karlovejch Varech, městskej úřad*). Tento doklad nalezen také u pronomina *ktej* (*ktej se v té době nazýval*).

4.2.2.3 Lexikální rovina

První části rozhovoru mluvčí vypráví o svém učebním oboru, který se nazýval *Textil a odívání*. V tomto úseku se vyskytuje převážná slovní zásoba spojená s oborem textilnictví (*látky, galanterie, vlna, knoflíky, zipy, koberce, záclony, velikosti*).

Tím, že respondentka prožila celý svůj život v Plzni, i v nahrávce se objevují místní názvy institucí v jejím rodném městě (*Městský úřad Plzeň 3, Magistrát města Plzně*).

Z mluveného projevu nevyplývá tendence k univerbizaci, naopak řečnice používá multiverbizované výrazy, mezi něž například patří (*střední školy, maturitní/závěrečná zkouška*), v jednom ze svých souvětí použije univerbizovaný tvar *maturita*, dále (*přijímací zkoušky, bytové oddělení a mateřské školy*).

4.2.2.4 Syntaktická rovina

Mluvčím svým projevem prokázala schopnost celistvě, poměrně plynule mluvit na předem promyšlené, dle jejího výběru zvolené, téma. Žena volí nejčastěji krátká souvětí, nebo věty jednoduché. Z jejího projevu lze dobře určit pauzy mezi jednotlivými větami, z projevu je slyšet správné frázování. Její pomalejší tempo dává možnost k lepší kompozici celé promluvy, tudíž nedochází k žádným nedokončeným výpovědím či nemotivovaným odchýlkám.

4.2.3 MLUVČÍ Č. 3

Dalším mluvčím pro výzkum diplomové práce byla žena, která pochází z Plzně. Žije kousek od města v poměrně malé vesničce sama v rodinném domku. Pracovala v redakci Plzeňského deníku a za svůj život už má nespočet zkušeností. Ve své nahrávce se zamýšlí

i nad pocitem štěstí a zdůrazňuje, jak je důležité jít si za svým snem. Její vypravování může působit jako životní bilance.

Prosba a poskytnutí zvukového záznamu jejího mluveného projevu ji potěšila, ochotně spolupracovala. Žádná nervozita na ní nebyla znát. Z celkového přepisu vyplývá, že se respondentka předem nad tématem zamyslela a poznamenala si jednotlivé myšlenky, o kterých chtěla mluvit. Zaznamenávání zvuku proběhlo v klidném prostředí u ženy doma v rodinném domku na vesnici.

S vesnickým životem je spjata od malička, ať už jezdila k babičce do Nepomuka, nebo pomáhala rodičům na zahradě v Zátiší, na kterou dále dojížděla i poté, co se odstěhovala, až do dnešní doby, kdy má konečně svůj vlastní rodinný dům s poměrně velkou zahradou. Snaží se být totiž soběstačná, co se ovoce a zeleniny týče.

4.2.3.1 Hláskoslovná rovina

Při zkoumání hláskoslovné roviny nacházíme několik jevů, které jsou pro běžnou mluvu příznačné. Jako první uvádíme diftongizaci $y > ej$, která se objevila jak u slovesa *být* či u podstatného jména *týden* (*bejt, tejdne*).

Zájmena přivlastňovací (*muj, vašim*) a zájmeno neurčité (*nějakym*) potvrzují mluvený úzus respondentky, tedy krácení samohlásek uvnitř zájmen. Samohlásky (*á, í*) jsou dále kráceny v koncovkách sloves (*mam, podivam, netoužim*).

Příznačným jazykovým jevem pro náš kraj, pro západočeské nářečí je z hlediska užití krátkých samohlásek typické jejich použití ve slovesných příčestích: *máme navařeno, budeme mít napečeno*, v přepisu konkrétní doložení (*A vždycky když přijel, tak samozřejmě já jsem měla navařeno, napečeno...*).

V mluveném úzu ženy získáváme doklady odpadání koncovky *-í* slovesa *mít* v plurálu třetí osoby (*ty lidi maj psa, když maj společnej majetek*). U sloves dále dochází k redukci koncové souhlásky *l*, ve třetí osobě jednotného čísla minulého času (*nemoh, řek, sed, pomoh*). A dokládáme i opačný jev, tedy odsunutí souhlásky, v tomto případě konsonantu *j*, na počátku slovesa *být* (zde ve funkci pomocného verba, tudíž se jedná o jev povolený) – *sem* (*sem zavolala tomu svému partnerovi, že sem přijel, přišla sem*). Nad těmito doklady v mluveném úzu respondentky však převládá hyperkorektní tvar slovesa *být* v přítomném čase – *jsem*.

Mezi další hláskové změny zjištěné v tomto přepisu patří odsunutí hlásek *v* a *ž* u zájmena *vždycky* (*sem dycky nechala každýho zobnout, dycky v pondělí ráno*). Dále

se při mluveném podobě respondentka dopouští zjednodušování hláskových skupin *khl>kl*, konkrétním dokladem je následující ukázka z přepisu (*jsem si dala do hlavy svůj životní sen, že takle chci bydlet, takle chci žít*).

Zjednodušení výslovnosti, tedy vynechání souhlásky uvnitř slovesa, nalézáme v případě verba *vzít*, v přítomném čase, první osoba singuláru: *vezmu> vemu* (*hele tak já si jedno vemu*).

Typickým obecně českým jevem se i zde v monologické promluvě nachází protetické *v* poměrně ve velké četnosti. Tento obecně český jev převládá u většiny populace v běžně mluveném projevu (*V sobotu vodpoledne, vod sedmi do čtyřadvaceti let, vylezali z vokna a vokolo jsme měli zahradu, všichni si vodbydou pubertu, ráno vodejdete*), příklad protetického *v* se vyskytoval, jak u podstatných jmen (*okna*), sloves (*odejdete, odbydou*), příslovcí (*odpoledne, okolo*) i předložek (*od*).

4.2.3.2 Morfologická rovina

Při zaměření se na morfologickou rovinu spatřujeme tendenci k užívání unifikační koncovky *-ma* (*žadnýma duchovnýma naukama, mejma rodičema, čtyřma bytama, s těma košíkama*) příznačnou pro substantiva (adjektiva, zájmena) v sedmém pádě plurálu.

V případě zájmena osobního, *ona*, dochází k užití chybného tvaru v akuzativu. V tomto případě se má jednat o zkrácenou formu, tj. *ji*: *nic z toho jí nebavilo, zahrada jí vůbec nebaví* (pro kontext: *nebavilo dceru, jedná se o akuzativ*), *do roka jsem jí měla znova* (pro kontext: *rakovinu*). Stejný příklad objeven v případě zájmena přivlastňovacího *svůj*, konkrétně v akuzativu singuláru feminina (*Ona si chránila svojí rodinu a najednou cizí element*).

Při zkoumání tvarosloví zjišťujeme nadměrné užívání ukazovacích zájmen během celé promluvy (*ty dva roky, ty zvuky, ta mrkev, ta výchova, to městečko, ten sen, ten muj druhej muž*), dále užívání zájmen, která patří mezi typická pro plzeňské nářečí: *tuto, tuta* (*tuto byly moje radosti, tuto mi vadilo, takže když tady není tuta, tuta pomoc*). U zájmen dále dochází k vyslovování chybných tvarů, konkrétně u pronomin demonstrativních (*tudlecty vyřizování pozůstalosti, Praská strom a tudle...*).

U výrazů takováhle (*takováhle euforie*) a všecko (*všecko potkalo, dělat všecko, všecko jako založila*), je přípustný i tento tvar, který je považován za spisovný, namísto taková a všechno. Stejný případ u zájmena *teď* (*a teďko jsem tam viděla štěňátka*), jedná se o hovorový tvar.

Při užívání osobního zájmena *já* v dativu žena ve větší míře aplikuje zkrácený tvar *mi* (*sousedka mi řekla, přišlo mi to, akorát mi vadilo*), celkově tento jev nalezen 37krát, zatímco dlouhý tvar *mně* pouze čtyřikrát (*mně to nevadí, ke mně na zahradu*).

4.2.3.3 Lexikální rovina

V pasážích, kde mluvčí promlouvá o své dceři, zahradě, nebo psech, se nacházejí zdrobněliny (*bazének, trampolínku, zahrádku, štěňátka, pelíšek*). Mezi další slova citově zabarvená, která se v textu vyskytují, patří slova vyjadřující určitou míru expresivity (*babka, barák, blbeček, čokl*).

V rámci části, která se věnuje psům, mluvčí zmiňuje konkrétní název psiho plemene *Jack Russell teriér*. Mezi další konkrétní názvy patří město v Plzeňském kraji (*Nepomuk*) či městské části Plzně (*Zátiší, Slovany*) a v neposlední řadě název vesnice, ve které nyní žena se svým psem žije, a to v *Kyšicích*.

... *takže zrovna takováhle euforie obrovská, hned teda plná lásky jsem byla, takže jsem denně chodila za štěňátkem*, euforie jakožto slovo cizího původu je poměrně překvapením, dle naší hypotézy spíše očekáváme užití českých ekvivalentů, jako například mít neskutečnou radost, mít pocit dobrého stavu, pohody, spokojenosti.

Dále v prepisu nacházíme slovní obrat, co noha nohu mine (*Tak jsem tam šla, co noha, co nohu mine, úplně jsem byla ztracená, co se asi mohlo stát*). Dále citoslovce *hop*, či výraz *študovat*, který se v dnešní době téměř nepoužívá. Jedná se o hovorový tvar slovesa *studovat*, typický právě pro střední, nebo ještě více starší generaci.

Nejlepší byly ředkvičky, ty klíčily okamžitě jako jo, ty byly vyklíčený do tejdne, mrkve třeba čtrnáct dní, tři neděle. V tomto souvětí se vyskytuje slovní spojení *tři neděle*, zde ve významu *tři týdny*, jak je patrné i z kontextu.

4.2.3.4 Syntaktická rovina

V celém prepisu převažují středně dlouhá souvětí, čteně jsou uvedena uvozovací částicí *takže* (61 výskytů), čtený je též spojovací výraz *tak* (78 výskytů); (*Takže tuto byly moje radosti, Takže samozřejmě zloději, Takže tuto mi vadilo, Takže tam jsem/tam jsem pracovala, Takže pak jsem bydlela teda @ na těch na těch Slovanech a @ ve třiatřiceti letech jsem ...; Tak mi přemluvil, Tak sem do toho šla, Tak to jsem začala intenzivně študovat kyneziologii*).

Nalezen jeden doklad přívlastku, který se nacházel v postpozici za podstatným jménem cizího původu euforie (*takováhle euforie obrovská*). V tomto případě nejspíše pro zdůraznění „té radosti“.

I vzhledem k bývalé profesi autorky tohoto mluveného projevu (redakce Plzeňského deníku) je text koherentní, nenacházíme žádné nedokončené výpovědi, ani anakoluty. V tomto případě se jedná o poměrně dlouhý zjednodušený fonetický přepis, žena hovořila přes 20 minut, ale bylo by nezdvořilé a nevhodné toto vypravování ukončovat, na takové množství textu je poměrně malý počet hezitačních zvuků, z výplňkových slov se nejvíce vyskytovalo výraz jako (*jako chalupu, jako fyzicky namáhavý, jako z auta vokolo všude*).

4.2.4 MLUVČÍ Č. 4

Čtvrtým mluvčím střední generace je muž, který se před nahráním jeho nerušeného monologického projevu zamýšlel, o čem by mohl být schopen přibližně patnáct minut hovořit. Dospěl k závěru, že nejvíce času tráví svým zaměstnáním, mluvil tedy o své práci finančního poradce, na kterou je velice hrdý. Vypracoval se v podstatě od píky a jeho práce ho nesmírně baví. Od narození žije dvacet devět let v Plzni.

V první části hovoru si dokonce sám klade řečnickou otázku (*A co dělá takový investiční poradce?*), kterou poté v nahrávce vysvětluje. Mluvčí nahrával zvukový záznam sám, nahrávku zaslal v mp3 formátu přes e-mail. Tato forma musela být zvolena z důvodu jeho časové zaneprázdněnosti. Celá promluva se týká tématu finančního poradenství, jelikož tomuto tématu mluvčí rozumí, neměl problém s udržení toku myšlenek, text je tedy smysluplný. Na respondentovi je znát, že součástí jeho profese je právě mluvení s klienty, v nahrávce nedošlo k žádným přeroknutím, výskyt hezitačních zvuků je též velice ojedinělý. Projev působí až profesionálně.

4.2.4.1 Hláskoslovná rovina

Mezi obecně český jev, který se nacházel i v posledním přepisu v sekci střední generace, byla opět diftongizace *y>ej* u slovesa být v přítomnosti (*měl bejt schopnej mluvit, měl bejt v obsluze, potřebuju bejt trochu krytej*) a příslovce výš (*půl milionu a vejš*).

V rámci jevů týkajících se vokálů nalezeno i krácení samohlásek (*í, á*) ve slovotvorných sufixech sloves v první osobě singuláru přítomnosti (*působim, vim, mam*). Též se setkáváme s případem vkladné samohlásky *u* v případě číslovek osmdesát, sedm a sedm set (*řádově osmdesát sedum procent, sedumset plus @ instrumentů*), tento způsob výslovnosti je přípustný, řadí se mezi spisovné vyjadřování.

V případě jevů týkajících se konsonantů zaznamenáváme vypuštění koncového *l* na konci sloves (*abych vůbec moh investovat, ... moh investovat zase stejnej scenář, proč jsem to řek*) a dále odsunutí souhlásky *j-* na začátku slovesa být jako pomocného slovesa v přítomném čase (*jaký seš schopný přijmout riziko*). Tento jev patří v oblasti rozdělení českého jazyka mezi spisovný.

4.2.4.2 Morfologická rovina

Z mluveného projevu respondenta vyplývá, že v mluvě převažuje tendence k používání unifikační koncovky *-ma* v sedmém pádě množného čísla, dokládáme několik příkladů přímo z přepisu (*těma klientama, dvěma věcmi, třema třema milionama, svýma penězma, dětma, doktorama, svýma penězma, znalosti s investicema*). Jediný příklad, který je dle pravidel českého pravopisu, tedy je kodifikován, je tvar číslovky dvě – dvěma jako pozůstatek duálové formy, ostatní tvary řadíme mezi jevy obecně české.

Dalším takovým znakem promluvy muže je užívání obecně české koncovky *ej* u adjektiv a pronomín, která vznikla změnou diftongizace *ý>ej* (*nějakej, správnej, kterej, hlídanej, stejnej, časovej, důležitěj*). V koncovkách přídavných jmen hojně nalezena změna úžení *é>ý*, opět obecně česká koncovka (*v Český republice, v Český národní bance*).

Muž během promluvy používá nespisovné tvary podmiňovacího způsobu (*příčemž bysme se měli dotknout*).

Z hlediska zájmen zjištěno nadbytečné užívání ukazovacích zájmen *ty, ten* (*ty jednotlivé produkty, ty limity, ty pobočky, ten komplexní hovor, ten produktivní věk, ten můj myšlenkové pochod*). Dokládáme též obecně české tvary zájmen *todle*, nebo přípustný spisovný tvar *ted'ko* (namísto *teď*).

4.2.4.3 Lexikální rovina

Se zřetelem na výběr tématu se během celé zvukové nahrávky setkáváme s odbornými termíny týkající se bankovníctví, a to (*spořicí účet, inflace, úroková složka, úrokové sazby, dluhopisy, akcie, investiční horizont, investiční strategie, bankovní produkt*). V určitých pasáží se setkáváme i s tzv. bankéřským slangem, který zastupují následující slova: *míč* (ve významu milion – *už ten míč, dva, tři, pět*) a *spořák* (ve významu spořicí účet – *jeden je spořák*).

Nacházíme doklady cizích slov (*know how a cash flow*). Druhý zmíněný výraz respondent sám vysvětluje, jelikož je patrné, že ne všichni, kteří jsou tomuto oboru zasvěceni termínu rozumí (*Anebo potom je druhá strana, a to je práce s cash flow. Cashflow @ je*

rozdíl mezi příjmy a výdaji. To znamená to, co mi reálně jako zbyde, pokud bychom to měli říct laicky).

Svůj projev obohacuje poměrně všedními výrazy (*mít na triku, mediální masírka* – zde to může působit až jako publicistický obrat používající se v novinách či televizním zpravodajství), nalézáme i znaky lidové slovesnosti (*čert, aby se v tom vyznal*).

V jeho celkovém vyjádření často nacházíme kontaktní prostředky *hele* či *že jo* (*sedí na přepážce a řekne, hele, já tady mám míč, mu řeknu, hele, supr..., tak můžu říct, hele asi to není úplně vhodný, na účtu měl něco dělat že jo, zase stejnej scénář jo*).

Nemám pojištěný barák a ten milion musím zacálovat ze svého, zde dokládáme expresivní vyjádření v promluvě (*barák, zacálovat*).

4.2.4.4 Syntaktická rovina

Celý rozhovor a projev muže, který v našem výzkumu zastupuje střední generaci, byl na poměrně vysoké úrovni. Z promluvy je patrné, že souvislé povídání nedělá respondentovi žádný problém, je zvyklý mluvit s lidmi, tudíž monolog pro něho byl snadný úkol. Text je plně koherentní bez jakýchkoliv nejasností. Nedochozí k žádným dlouhým zamýšlením či ztrátě myšlenek. Užívání výplňkových slov *vlastně* a *prostě* je poměrně ojedinělé, nepůsobí rušivě, větší zastoupení má výraz *jako* (celkový počet třicet devět). Dle našeho názoru však nepůsobí příliš rušivě, možná dáno i melodií hlasu mluvčího.

Práce s hlasem působí zkušeně, tempo řeči je přiměřené a srozumitelné. Není zde žádný problém s frázováním, jednotlivá souvětí, která v promluvě převažují, odděluje pauzami. Stejně tak dochází k odmlkám při popisu jednotlivých kroků, tedy všeho, co spadá do kompetencí a povinností investičního poradce.

4.2.4.5 CELKOVÉ SHRUTÍ STŘEDNÍ GENERACE

V druhé části došlo ke zkoumání mluvy generace střední. Jako vzorek posloužili čtyři respondenti ve věkovém rozpětí 29–63 let. Tři respondenti pracují, každý z nich je zaměstnán v jiném sektoru, tudíž i jejich promluvy a okolí, ve kterém se vyskytují, se liší. Čtvrtá z respondentů je již v důchodu, ovšem dle našeho věkového vymezení a rozdělení nespadá do starší generace. V případě těchto nahrávek byly kromě jedné, všechny uskutečněny osobně v prostředích mluvčích, tedy u nich doma. K žádnému omezování ohledně tématu z naší strany nedošlo, opět si každý z mluvčích vybral jemu blízké téma. Seznámení však respondenti byli s přibližným časovým vymezením patnácti minut.

Některým to připadalo jako velmi dlouhá doba, jiným nestačilo například ani dvacet minut času. U střední generace jsme došli k následujícím shodujícím se znakům.

Hláskosloví:

- krácení samohlásek (*i, á*) v koncovce sloves v první osobě singuláru (*řikam, zkusim, mam, podívam, netoužim, přizpůsobim, vim*)
- diftongizace *y > ej*
 - podstatné jméno (*tejdne*)
 - sloveso být (*bejt, přemejšlel*)
 - příslovce (*vejš*)
- protetické *v* (*vodpoledne, vokno, vobsazovali, vodbydou, vod*)
- vypuštění koncové souhlásky *l* (*nemoh, moh, řek*)
- vypuštění konsonantu *j* na začátku slov (*sem, seš*)
- typické jevy u respondentky číslo 3:
 - znaky typické pro západočeské nářečí: užití krátkých samohlásek typické slovesných přičestích (*A vždycky, když přijel, tak samozřejmě já jsem měla navařeno, napečeno...*)
 - zjednodušování výslovnosti, změny hláskových skupin: *dycky* (vždycky)
 - ukazovací zájmena: (*tuto, tuta*), tzv. plzeňština

Morfologie:

- koncovka *-ma* v instrumentálu plurálu (*těma třema milionama, klientama, rodičema, bytama, košíkama*), dochází k užívání unifikovaného tvaru
- nadbytečné užívání ukazovacích zájmen (*ty pobočky, to městečko, ty zvuky, ta mrkev, ten sen, ten komplexní hovor*)
- chybné užívání podmiňovacího způsobu, nesprávné tvary (*abysme měli kde bruslit, abysme mohly poradit, abysme věděly, bysme se měli dotknout*)
- úžení *é > ý*, obecněčeská koncovka: (*Český republice, v osmý třídě, nějaký poradenství*)
- charakteristické znaky u mluvčího číslo jedna:

- k užívání koncovky *-ách* (*nohách, balonkách, balonkach*)
- užívání sufixu *-va-* u sloves vidu dokonavého (*chodívali na Bolevák, hrávali tenis, jezdíval na kole, hrávali turnaje*)

Lexikologie

- místní názvy spjaté s místem bydliště, tedy s Plzní a instituce nacházející se v Plzni (*Bolevák, Slovany, Zátíší, Magistrát města Plzně*)
- slova cizího původu: *euforie, element, know how, cash flow*
- mluvčí č. 4
 - využívá kontaktních prostředků: *hele* či *že jo* (*sedí na přepážce a řekne, hele, já tady mám míč, mu řeknu, hele, supr..., tak můžu říct, hele asi to není úplně vhodný, na účtu měl něco dělat že jo, zase stejnej scénář jo*).

Syntax

- v promluvách převažují kratší souvětí (výjimku mluvčí číslo tři, zde jsou jednotlivé promluvy tvořeny delšími souvětími)

4.3 STARŠÍ GENERACE

4.3.1 MLUVČÍ Č. 1

Žena, která celý život prožila na Klatovsku, pochází ze Strážova. Její celoživotní profesí byla paní učitelka českého jazyka, čemuž odpovídalo i nádherné narativní vyprávění, které bylo převážně spisovné, ovšem nezapřelo klatovský přízvuk. Její profese, kterou vykonávala z celého srdce (popisuje, jak ráda tu pro děti/žáky vždy byla), se obtiskla do celé nahrávky.

Respondentka neměla žádný problém s otevřeností, ihned s prosbou o nahrávání mluvené řeči souhlasila. Na jednu stranu tuto možnost brala jako příspěvek, a tím pádem pomoc s kvalifikační prací, na stranu druhou jako vyprávění pro svá vnoučata potažmo pravnoučata, která dobu od Masarykovské republiky, německé okupace přes Československou socialistickou republiku nezažila. Ve svém povídání vzpomíná na těžké (válečné) časy, chudobu, na radost ze svého povolání a zároveň na nespokojenost dnešní generace.

V případě bývalé pedagožky došlo k pořízení nahrávky v domácím prostředí. Během celého procesu panovala velice příjemná atmosféra, z promluvy bylo cítit, jak se osmdesátiletá žena potřebuje vyprávět ze strastí, které ji hlava a myšlenky v ní neustále vracejí.

4.3.1.1 Hláskoslovná rovina

Většina populace v České republice během běžné komunikace, během nekontrolovatelného mluveného projevu, používá tzv. zběžný či nižší výslovnostní styl. V případě této respondentky, jak již bylo zmíněno výše, jde o povolání učitelka, byla spíše naplněna tendence k vysokému výslovnostnímu stylu, který se používá při veřejném projevu a vyžaduje spisovnost a korektnost. V našem případě tato situace spisovnost nevyžadovala, naopak měla být promluva spontánní. Dle našeho názoru je tedy respondentka natolik ovlivněna svojí profesí, že již zběžným stylem s prvky hovorové a obecné češtiny nehovoří. Z tohoto důvodu také nenacházíme mnoho odlišností či typických znaků mluveného projevu.

Zatímco v ostatních analyzovaných projevech zaznamenáváme krácení samohlásky uvnitř sloves (*i*, *a*), diftongizaci *ý>ej* u slovesa *být* či protetické *v*, v tomto případě se tyto úkazy nevyskytují. Respondentka užívá hyperkorektní výslovnosti tvarů u slovesa *být* v přítomném čase (*Vlezla jsem k nim oknem, ráno, když jsem šla domů, tak jsem měla na sobě tři zástěrky, zřejmě, jak jsem se ze strachu oblékala. Byla jsem šťastna. Ve školství jsem pracovala čtyřicet let a byla jsem mezi dětmi nejšťastnější pod sluncem*).

Typickým nářečním jevem, který je charakteristický pro oblast západních Čech, tedy i Klatovska, je dloužení samohlásky *-i* u substantiv v plurálu (*vzneseníci*), dle našeho odhadu zde ve významu, někdo, kdo je vznešený.

Ojedinelý jev nalezený ve zjednodušeném fonetickém přepisu, úžení *é>ý* (*V tý totalitě už měli tolik nakradeno, peníze, který jsme museli celej život platit na sociální*). Zároveň v případě adjektiva *celý* došlo v koncovce k diftongizaci *ý>ej*.

Dokládáme i zánik samohlásky *-a-* ve výslovnosti slovesa *začít* ve třetí osobě minulého času (*babička začla chodit do školy*). Obecněčeský tvar jsme zaznamenali u slovesa *zapnout*, konkrétně záporu *nezapnout* (*Nezapli jste si vaříč*).

V případě číslovek *sedm*, *osmnáct* a *osmdesát* dochází k hovorové, tedy spisovné výslovnosti s vkladnou samohláskou *-u-* (*Jednou jsem byla u zubaře a přišel tam asi osumnáctiletý fricek, letos jsem dostala přidáno padesát čtyři koruny a na vdovský osumnáct korun, plus dvacet sedum dětí*).

4.3.1.2 Morfologická rovina

Ani v případě tvaroslovné roviny se nesetkáváme s četností jevů typických pro mluvený projev. Plynulý mluvený monolog ženy neuzivá nadbytečně ukazovacích zájmen, jak tomu bylo například u předešlých respondentů, nedochází ani k užívání unifikační koncovky *-ma* v instrumentále plurálu či rodové rozkolísanosti ve shodě podmětu s přísudkem.

Konkrétně se zaměříme na osobní zájmeno *ona*, které v akuzativu respondentka užívá v dlouhé formě, tj. jí, namísto korektního tvaru ji (*Po válce nám slíbili, že nám jí znovu postaví* – ve významu Škodovku, *Snáží se jí zavřít a ono to nejde* – ve významu almaru).

V následujícím příkladě (*Pak už události spěly rychle ku konci*) mluvčí užívá předložku *ku*, která v dnešní době působí v mluveném projevu poměrně zastarale. Dnešní mluvčí by tuto předložku nahradili spíše v následující podobě: *spěly rychle ke konci*. Zde užití tvaru *ku* odpovídá kategorii generace, kterou právě zkoumáme.

4.3.1.3 Lexikální rovina

Respondentka pochází ze Strážova, města ležícího v okrese Klatovy. Z hlediska slovní zásoby tedy nacházíme řadu pojmenování/názvů související s touto oblastí (*Klatovy, Švihov, Chudenice, Lázeň, Plzeň, Hůrka*). V prepisu se vyskytují i jména známých osobností, konkrétně (*Tomáš Garrigue Masaryk = tatiček Masaryk*), jako prezident první republiky či (*hrabě Černín*), který je právě spjat s oblastí Chudenicka.

V projevu ženy není ve větší míře spatřena univerbizační tendence. Příklady, na kterých lze tento jev doložit (*Před měšťankou, před měšťanskou školou postavili slavobránu*), mluvčí se však sama opraví, v podstatě význam měšťanka sama vysvětlí, dále (*spacák, písemma*).

Četnost užívání cizích slov byla též velice ojedinělá (*V tý totalitě už měli tolik nakradeno, že si to potřebovali zlegi, zlegi, zlegalizovat*). Z následující ukázky je poměrně patrné, že starší žena běžně slova cizího původu v mluveném projevu nepoužívá. Z počátku měla problém s výslovností, možná i s tím si uvědomit, jaký tvar výraz, který chce použít má. Toto pojmenování se dá nahradit českým ekvivalentem uzákonit, popřípadě kodifikovat, zde záleží na kontextu. V případě, kdy mluvčí zmiňuje německou okupaci Československa, aplikuje německý název okupace (*Böhmen und Mähren*) pro označení Protektorát Čechy a Morava. Další výraz, který pochází z němčiny, je označení polovojenské mládežnické organizace (*Hitlerjugend*).

Při vzpomínkách na návštěvu svého zubního lékaře zmiňuje též pojmenování *fricek*, které sloužilo jako česká přezdívka pro mladé Němce. Ve vyprávění respondentka užívá i zkratku BIO (tato zkratka je hojně skloňována v dnešní moderní době), v podstatě toto označení aktualizuje na dnešní dobu (*Koupila někde pytel pšenice, kterou mlela na kafe mlýnku, a pak z toho nám pekla vdolky. Byla to dnešní bio strava*).

Ve fonetickém prepisu nalézáme i následující slovní obraty: *růčo-fůčo* (*brigádnicky budovali zimní stadion v Plzni růčo-fůčo*), *fárat* (*fárali s horníky do dolů*). Užívá též výraz dřevěné troky ve významu necky, takové prý bylo dřívější označení, které se u nich doma používalo (*Maminka měla ve sklepě necky, jak se říkalo dřevěné troky*). V závěru promluvy, kdy si asi uvědomuje, že vypráví už dlouho, nejspíše nabývá pocitu, že líčí svůj příběh poměrně vlekle, dochází k přirovnání (*Dost, byla bych nová Šeherezáda*).

Sporadicky nacházíme zdobněliny (*zástěrka, paličkou, stařenky*) a citoslovce (*hupky-dupky*). Dále projev obsahuje slovní zásobu související s válkou (*chudoba, bída, Američané, nálet, rozbombardovali*).

4.3.1.4 Syntaktická rovina

Celý mluvený projev je koherentní. V průběhu fonetického prepisu přicházíme s tvrzením, že žena umí velice dobře pracovat s hlasem. Důraz přikládáme tomu, že většinu svého života učila mladé žáky ve škole, mluvený projev je jí tedy velice blízký. V nahrávce se střídají kratší souvětí s těmi obsáhlejšími. Během mluveného projevu, který byl nepřipravený, ale vycházel z vlastních zkušeností, nezaznamenáváme žádné hezitační zvuky či výplňková slova, která by rušila projev. Stejně tak nedochází k žádným odchylkám od větné výstavby (žádné nedokončené výpovědi, anakoluty a podobně).

Respondentka prokazuje zkušenosti a znalosti související s mluveným projevem (celkový výstup i jednotlivé konkrétní funkce). Při poslechu a následném zjednodušeném fonetickém prepisu nedochází k žádným závažnějším problémům, jelikož projev je výborně frázován, též pauzy jsou užívány vhodně, tudíž není problém určit, kdy je konec souvětí. Jednotlivé promluvy tedy nejsou volně řazeny jako řetězec výpovědí, ale jsou řádně odděleny.

4.3.2 MLUVČÍ Č. 2 + MLUVČÍ Č. 3

Následující nahrávka byla pořízena jako rozhovor partnerského páru pocházejícího z městyse Chudenice na Klatovsku, kterým je okolo 70 let. Nahrávka má proto téměř půl hodiny, je pojata jako spontánní rozhovor těchto dvou seniorů, kteří se navzájem doplňují.

Ústředním tématem byla oblast Chudenicka z historického pohledu. Pár tedy především vzpomínal na stará léta. Dialog byl pořízen na terase rodinného domu přímo u respondentů doma, nacházeli se tedy v domácím prostředí, kde panovala přirozená atmosféra.

Dotazovaní předem věděli, k jakým účelům bude nahrávka pořízena, též že se má jednat o spontánní projev. Tento požadavek dodrželi a dopředu si nic společně nepřipravovali, což je patrné i z fonetickým přepisem tohoto vyprávění. Ze začátku nahrávky lze u ženy pozorovat mírnou nervozitu, která ji během pár minut opouští a povídání se stává přirozenějším. Větší pásmo promluv pokrývá žena, muž spíše doplňuje různé zajímavosti a poznatky, které za svůj život nashromáždil, na rozdíl od respondentky není chudenický rodák, sám se označuje za přivandrovalce, i když se narodil jen pět kilometrů od zmíněné obce.

Během povídání se pár zaměřuje na historii Chudenic, malé městečko je spjato s rodem Černínů, kteří zde mají zámek, dále s Jaroslavem Kvapilem a jeho Rusalkou či Josefem Dobrovským. V líčení tedy naznačují, že místní obyvatelé mají být na co pyšní, avšak dnešní generace si toho neumí vážit. Stejně tak jednotlivých tradic, které dříve byly v Chudenicích dodržovány (poutě, mše). Následuje i poměrně vtipná historka týkající se sousedního městyse Koloveč, kdy Chudeničtí se neměli s tzv. Kolofanty rádi.

V průběhu pořizování zvukového záznamu zazvonil respondentce telefon. Na chvíli toto vyrušení způsobilo nejistotu, žena následně odešla hovor vyřídit, iniciativu na sebe převzal muž a vnučka. Tato událost opět přispěla ke spontánnosti, dotazovaná se poté opět do hovoru samovolně zapojila.

4.3.2.1 Hláskoslovná rovina

S ohledem na povahu nahrávky, poprvé se nejedná o monologický projev, nýbrž o dialogickou promluvu, frekventovanost hláskových jevů je dle očekávání četná. Charakteristickým jevem je i v tomto případě diftongizace *y>ej* u slovesa *být* (*už tu začnu bejt čtyřicátej rok, tu bejvali, ty už zemřeli, tady bejval náš, náš pan ředitel školy, aby mohly bejt dvě třídy*). Častěji oba mluvčí využívají tvar slovesa *bývat* (minulý čas *bejvalo*), oproti minulému tvaru *byl*.

U sloves nacházíme doklady krácení samohlásky *i, á*, konkrétně ve tvarech první osoby singuláru (*řikam, když sem jí viděla poprvé, já vim, jo, to nevim, mam z toho hrůzu, nemam voddělaný brigádnický hodiny*). K tomuto jevu dochází například i u adjektiva (*v tom Klatovskym deníku*).

V protikladu krácení samohlásek stojí příznačný jev pro západočeské nářečí, tj. dloužení samohlásek. Nacházíme konkrétní příklady dloužení samohlásky *a*, *o*, *i* (*je nó silnější, no jó, jó, přijedete na pouť, bylo pivováru plzeňskejch*). U vokálu *i* dochází k dloužení v koncovkách podstatných jmen rodu mužského životného (*Moraváci, vojáci, důchodci, kolaboratní, fotbalistí*).

Z hlediska změn v úženi samohlásek opět přicházíme s konkrétními příklady *é>ý* (*nějakýho ústavu, nějakýho Černína, takovýho kastelána, úžasnýho chlapa*). Dále dochází (především u muže) k úženi *ě>i* (*tak tich pět set, z tich vesnic všude kolem dokola, v jednich šatech*). V projevu též zaznamenáváme vliv kontrakce, tedy když souhláska *j* stojí mezi dvěma samohláskami, dojde ke stažení tohoto tvaru, v našem případě se opět jedná o formu obecně českou (*se to ňák roz roztavuje, tak ňák jako předělávali*).

Velice častým jevem, nyní už z hlediska hláskových změn tykajících se souhlásek, pozorujeme protetické *v* (*vod roku patnáct set, vod něj vyžebrala, vodrodilec, vodvíváme až na noc, starý lidi už vodpadají, neměl vodpracovaný brigády, autobus, ten to vodváží*).

Naopak souhláska *v* (a *ž*) odpadá při výslovnosti zájmena *vždy* (*dycky to nějak vyženili, dycky ty Kolofanti se poprali*). Při výslovnosti podzimního měsíce října dochází k zanedbání spisovné výslovnosti, vypouští se tedy souhláska *j* (*Někdy na přelomu září a října*) a dále krácení samohlásky *-í-*. Stejný případ nastává u slovesa vypůjčit (*Tak a tady byl učitel Švehla a ten tam chodil, vždycky si vypučil klíče a každé den prostě chodil na Bolfánek se podívat*). Další zjištěnou souhláskou, která zaniká při výslovnosti, je *l*, konkrétně u podstatného jména ve vokativu: člověče, zde obecněčeská výslovnost (*Teďka jedou jenom dva čoveče. Ten třetí nejede.*), zde užito jako kontaktní prostředek. U slovesa *vzít* ve tvaru třetí osoby jednotného čísla dochází při výslovnosti k vypuštění souhlásky *z* (*Ještě se nenarodí a už plánujou koho si veme*).

4.3.2.2 Morfologická rovina

V koncovkách přídavných jmen a zájmen dochází k diftongizaci *ý>ej* (*takovej vodrodilec, takovej babinec, takovej šikovnej, Josef druhej, celej život, starej zámek*).

U obou mluvčích nacházíme sklony k používání unifikační koncovky *-ma* u substantiv, adjektiv v sedmém pádě množného čísla (*vyrušovali moc frkačkama, no Černínama, s takovýma vzorama, když s nima chodil do školy dva roky, ty sňatky mezi nima*).

Svoji pozornost přesouváme ke slovesům, zde respondenti často užívají tvary infinitivu se sufixem *-ct* (*možnost tam ject, musí se na to člověk voblíct*). U výslovnosti

sloves v minulém čase, konkrétně třetí osoba singuláru minulého času, uvádíme příklady vypuštění konsonantu *-l* (*ten vždycky řek, jak bych to řek jináč, přivez ty Křenický, přivez vod Švihova, přivez děti, holt to nestih*). U sloves docházelo též k vypouštění souhlásky *j* na začátku slov, jedná se tedy o obecněčeský jev (*jakpa se zase menoval ten, de všechno vymlátit se vymlátí hm*), dále u příslovce *ještě* (*chodil eště v devadesáti, eště deset let po*). V následujícím příkladu (*jakpa se zase menoval ten, de všechno vymlátit se vymlátí hm*) opět uvádíme příklad nářečního jevu zejména jak s postfixem *-pa* jako důsledek elize konsonantu *k*, typický pro náš zkoumaný region. V celkovém přepisu však převažuje spisovný tvar *ještě*, obecněčeská forma *eště* se vyskytuje jen ve dvou předchozích příkladech, po těchto tvarech vždy následuje číslovka.

U pronomina personalia *ona* dochází k užívání dlouhého tvaru *jí*, a to i v akuzativu, kde za spisovný tvar je kodifikována krátká forma *ji* (*jí vopravili* – ve významu věž, *tak jí tady dávali asi jeden rok* – dávali Rusalku, *sem jí viděla poprvé* – Rusalku). Stejná situace nastává u pronomina personalia *svoje* (*tam mýval svoji místnost, ale von měl svoji místnůstku*). V promluvách se vyskytují také pronomina demonstrativa typická pro západní Čechy, tyto zástupce lze zařadit i do tzv. plzeňštiny (*tuten tejden, tuten farář, a tuta ... hospoda*). Obecně českou výslovnost dále shledáváme u následujících pronomin (*až ke krku všeko, dycky to nějak vyženili, mojim přičiněním, tustim autobusem*). Tento obecně český jev dále dokládáme u adverbia jinak (*já bych to řek jináč, jináč na kole furt*). Adverbium *furt* patří v českém jazyce také do skupiny obecně českých slov (spisovný, synonymní výraz: *neustále, pořád, ustavičně*).

4.3.2.3 Lexikální rovina

Celým dialogickým rozhovorem se prolínají výrazy dle našeho názoru příznačné jak pro starší generaci, tak i pro život na vesnici či v malém městě (*je takovej trochu bubřina* – užito ve významu silný, tlustý, jedná se o zhrubělé slovo; *no ted'ka jsou tam samý takový nějaký candrbály* – zde užít expresivní výraz *candrbál* ve významu taneční ples či taneční zábava; *pak mocipáni novodobý z toho udělali měštys* – vlivní lidé, zde nejspíše míněno i s politickou příslušností; *Voni takhle, voni vo sobě dobře ví, voni to mají dobře vobšancovaný* – výraz *vobšancovaný* ve významu: dopředu a dobře zjištěné, pojištěné proti neúspěchu, v našem případě v kontextu sňatků a svateb v rodině Černínů).

Oba respondenti patří k dlouholetým obyvatelům Chudenic, žena je dokonce rodačka, i když nějaký čas žila v Plzni. Shledáváme tedy několik dokladů místních názvů, ať už samotné *Chudenice*, dále *Poděvousy, Bolfánek, zámek Lázeň, Švihov, Koloveč* –

Kolofanti, Přeštice, Sušice, Horažďovice, Stod, Trenčí, Kamenov, Strejčkovice a rod Černínů.

V sekci slov citově zabarvených dokládáme příklady jak eufemismů, zdobnělin (*knížečka, místnůstka, Karolínka*), tak i slov hanlivých. Pro upřesnění, slova, jež zmiňujeme v následujících příkladech, patří do neutrální slovní zásoby v případě, že stojí sami o sobě, nebo jsou použita v jiné souvislosti. S ohledem na náš kontext se však jedná o hanlivá vyjádření (*No říkalo se, neber si švihovačku, kolovecká svině a švihovská kráva je jedno a to samý... smích*).

Z hlediska dokladů slov cizího původu objevujeme výraz unikum (*No Černínama, že tady osum set let, osum set let vlád jeden rod, to jako je takový unikum jo naše*), zde užito jako historické unikum, ojedinělý, zvláštní jev typický právě pro Chudenice, nemůže toto říct každé malé město či vesnice.

Jevy, které během rozboru fonetického přepisu nacházíme ojediněle, patří užívání citoslovcí (*vůbec tam nechodíme, to je moderna, buch buch buch*) a univerbizační výrazy (*Musel si nahlásit číslo občanky*). Namísto užití spisovného tvaru studia respondent užívá obecně český tvar (*Tady byl vod študií. Učil.*).

4.3.2.4 Syntaktická rovina

Z hlediska povahy nahrávky došlo k lehkým obavám, aby se z dialogu nestal nedopatřením chaos. K naplnění tohoto tvrzení však nedošlo, oba respondenti poměrně dobře drží téma a myšlenky jednotlivých promluv. Chvillemi dochází k přerušování jednoho respondenta druhým, jelikož každý chce říci svůj názor, svoji myšlenku, ale nedochází k nějaké velké četnosti skákání si do řeči, což považujeme za velmi tolerantní jev. Během celého projevu převažují věty jednoduché, v některých pasážích jsou myšlenky vyjádřeny pouze větým ekvivalentem (*Hm, my často.; Na Karolínino louce.; Na devadesát dětí v jednom ročníku*). Ani souvětí však během promluv nejsou vynechávána. Pokud bychom zde porovnali oba mluvčí mezi sebou, nacházíme rozdíly právě v délkách jednotlivých výpovědí. Muž má zpravidla kratší výpovědi, tvořené buď jednoduchou větou, či jen ekvivalentem. Oproti tomu žena vypráví v delších souvětích. Úplné vysvětlení a opodstatnění pro tento rozdíl nemáme, jelikož věkový rozdíl mezi nimi činí pouhý jeden rok, kdy žena je o rok starší. Z hlediska jejich vzdělání opět rozdíl nespatřujeme, oba respondenti obdrželi výuční list.

Vzhledem k občasným přerušením se v přepisu vyskytují nedokončené výpovědi (*No, my nikam moc nechodíme, ale ...; No dobře, správně by se tam vůbec nemělo, ale kvůli ..., Říkala jsem ...*).

V následující situaci přiblížíme okolnost, kdy žena a muž mluví sice o stejném tématu, ale o odlišných pohledech.

Ž: Já jsem tam byla před čtyřmi roky, pěkný to bylo, moc pěkný. Voni sehrajou potom ještě takový divadlo jo, tam zamelou i ty hodiny tam potom byly. A (smích) to bylo, jako na radnici se domlouvali, co a jak, hádali se tam jo různě jo.

M: To letos určitě nebude, to už by se to vědělo.

Ž: Protože ...

M: Asi až za rok.

Ž: ... ty starý lidi už vodpadají, už jsou na to starý a ty mladý to nebaví no.

M: Jednou za pět myslim

Ž: A to dává, to píše i ty hry, ten Linomaz mu říkají ne, ten Wolf. Hm. Má tam muzeum všeho možný, všechno.

M: Většinou to byli všechno moji spolužáci, co to a ty už to za rok těžko zahrajou.

Ž: To divadlo.

Za vyšinutí z větné konstrukce se dá považovat následující pasáž (*M: Máme pana starostu, kterej neumí napsat žádost vo to, aby mohly bejt dvě třídy ve školce. Ž: Tady dělají problémy se školou. Děti se hned tak nedostanou do školy no. A z vesnic vokolo vůbec neberou*). Ovšem pokud by se nejednalo o univerbizační výraz škola, ale o multiverbizovaný výraz mateřská škola, o žádné vyšinutí by se nejednalo. Zde ovšem z dialogu dvou respondentů nelze určit, zdali se bavili o stejné budově.

Nahrávání se účastnila i vnučka výše zmiňovaných respondentů, která toto setkání domluvila a zrealizovala. Místy (konkrétně ve dvaceti příkladech) do dialogu vstoupila konkrétními otázkami, což pravděpodobně pomohlo k usměrnění a udržení tématu (*No a vy je tu furt potkáváte Černíny?; A vy víte, co je příčinou Chudenický versus Kolofanti?; No a stěhujou se sem přesto mladý lidi?*). Projev obou respondentů tímto nebyl vůbec narušen, možná naopak cítili větší jistotu.

Během celého projevu zaznamenáváme hojný počet užívání hovorové částice *no*. V některých pasážích se vyskytuje na začátku každé promluvy, v těchto oblastech shledáváme tento jev za nadbytečný, místy rušivý.

D: No a babi, čím jsou ještě Chudenice známý?

Ž: No Černínama, že tady osumset let, osumset let vlád jeden rod, to jako je takový unikum jo naše. No, a to se musíte jít podívat na starej zámek, abyste to tam viděli, slyšeli.

Ž: No je.

Ž: No jo, já vim.

D: No a vy je tu furt potkáváte Černíny?

Ž: No jó.

M: My často.

Ž: No my nikam moc nechodíme, ale ...

Celkový počet tohoto jevu je okolo sedmdesáti výskytů.

4.3.3 MLUVČÍ Č. 4

Osmdesátičtyřletá vřelá paní, která sice prožila mládí na venkově, žije třičtvrtě jejího života v Plzni. Vyprávění seniorky se však netýká žádného vzpomínání, mluví o aktuálních událostech, které ji v hovoru napadají, nebo se jedná o reakce na otázky, které pokládá vnučka.

Při seznámení se s požadavky nahrávání byla žena z monologického projevu velice nervózní. Došlo tedy k domluvě, že se bude jednat o telefonický hovor, který bude veden jako dialog s její vnučkou. S touto variantou souhlasila. Při osobním rozhovoru stará žena působí nápomocně, bylo patrné, že by se velice ráda do tohoto projektu zapojila, avšak její věk ji dle našich úvah limituje, právě z obavy, že neudrží celistvé téma a jednotlivé myšlenky. Znervózňujícím podmětem se též staly naše požadavky, kterých nebylo mnoho.

Její úctyhodný věk je patrný právě na jejím projevu. Z větší části se jedná o jednoduché věty. Velkou oporou je pro ni právě vnučka, která se dle našeho zadání snaží, aby z větší části dialog obsahoval promluvy respondentky (v této kapitole charakterizujeme projev ženy, která spadá do nejstarší generace v našem výzkumu), avšak sama ví, že je to poměrně složité, pomáhá tedy své babičce otázkami.

V tomto případě je ze zvukového záznamu jasné, že monologický projev, který má být dlouhý přibližně patnáct minut, by se za této situace velice špatně a komplikovaně realizoval.

4.3.3.1 Hláskoslovná rovina

Ve fonetickém přepisu zvukového záznamu u naší poslední respondentky dokládáme obecně český jev, a to diftongizaci *ý>ej* u slovesa *být* (*zejtra by nějak mělo bejt, tak že má bejt taky rozsvíceno*). Poměrně častým jevem týkající se též sloves je krácení samohlásek *í, á* v přítomném čase u třetí osoby jednotného čísla (*musim teda zavolat tomu strejdovi, no, tomu věřim, a potom se vzbudim, já tady taky mam no, já mam tady, až zejtra přijdeš*). I v případě hláskové roviny nacházíme jevy související se souhláskami, konkrétně protetické *v* (*vono se to se mnou houpe, vono je to těžký, voni prej tam vlezou, voni byli něco nakupovat, voni prostě dělali takový estrády, vod úterka, něco si chce vohřát*).

4.3.3.2 Morfologická rovina

Při zkoumání projevu respondentky obtížně nacházíme jevy, které se řadí do této roviny. Jedním ze zástupců je vypouštění souhlásky *l* na konci slovesa moci v minulém čase (*Moh no. Možná, že je ještě venku. Ale vždyť už je tma venku*).

Obecně českou výslovnost nacházíme například u příslovcí (*když jeli tady vodsat', No von vykládal třebaš, jak to, jak šel taky k doktoru, no dokad' hold taky Mládek neskončil*). Další příznačné jevy nenacházíme, přepis je poměrně krátký vzhledem k pozvolenému tempu řeči.

4.3.3.3 Lexikální rovina

V této oblasti těžko nacházíme skupinu slov, která by spolu významově souvisela, jelikož se respondentka (na rozdíl od ostatních mluvčích) nedrží jednoho tématu, nenacházíme zde ani místní názvy.

Nacházíme univerbizované slovo mikrovlnka (*No a potom, když jeli tady vodsat', tak jeli pro mikrovlnku, vono je to těžký bez mikrovlnky*).

Za slovo typické pro západočeské nářečí lze považovat označení plastového, dřevěného či betonového květináče, a to výraz truhlík (*Má už připraveno jo. Má zase ten truhlík že jo. Dělal(a).*). V jedné pasáži ke konci promluvy nalézáme též citoslovce (*a jéjej*).

4.3.3.4 Syntaktická rovina

Závěrečný mluvený projev probíhal formou dialogu respondentky a vnučky. Na rozdíl od ostatních projevů respondentka nemluví o konkrétním tématu, ale jedná se o čistě

spontánní rozhovor založený na otázkách (především ze strany vnučky) a odpovědích. Z hlediska skladby tedy převažují věty jednoduché nad složitějšími souvětími. Jednotlivé větné celky jsou poměrně stručné, během celého povídání nedochází k obsáhlejšímu vypravování.

Během telefonického rozhovoru ze strany starší respondentky nezaznamenáváme příliš hezitačních zvuků či výplňkových slov. Tempo její mluvy je pomalé, z přednesu vyvozujeme, že se mluvčí na projev poměrně dost soustředí. Opět zde nedochází k žádným odchylkám od větné výstavby

Respondentčin úctyhodný věk poměrně ovlivňuje mluvený projev. Seniorka proto záměrně volí formu dialogu se svou vnučkou, kdy se baví o běžných věcech, které probíhají právě v době, kdy nahrávku pořizujeme, vyhodnocujeme je jako aktuální rodinná témata. Přepis této nahrávky patří k těm, se kterými se nám pracuje poměrně dobře, vzhledem k pomalému tempu a častým kladením pauz. Jednotlivé promluvy mluvčí odděluje odmlkami, neřadí je řetězově za sebe. Celkový projev respondentky nevykazuje nesrozumitelné části, její povídání dává smysl.

4.3.3.5 CELKOVÉ SHRUTÍ STARŠÍ GENERACE

Ve třetím oddílu, tedy zároveň v poslední části vlastní analýzy promluv, došlo ke zkoumání mluvy respondentů patřící do starší generace. Vzorkem pro tuto oblast byli tři ženy a jeden muž, jejichž věk byl nad hranicí šedesáti pěti let. Všichni respondenti již jsou ve starobním důchodu, žádný už nepracuje. Veškeré nahrávání zvukových záznamů probíhalo osobně u respondentů doma. Oceňujeme ochotu právě strašších lidí, kteří se do tohoto výzkumu zapojili, a tak z hlediska jejich pohodlí jsme je rádi navštívili u nich, aby s tím měli nejméně komplikací a problémů. Při seznámení se s účely nahrávek, které byly pořizeny, bylo daleko více dotazů než u střední potažmo mladé generace. Opět došlo ke zmínění toho, že se má jednat o spontánní projev na kterémkoliv téma. Opakovaně jsme apelovali na to, aby si jednotliví mluvčí zvolili předmět vyprávění jim co nejbližší. Pro tuto generaci byl důležitý i fakt, že nahrávky nikde nebudou zveřejněny, tudíž že v kvalifikační práci budou přiloženy jen zjednodušené fonetické přepisy. U starší generace jsme došli k následujícím aspektům.

Hláskosloví:

- krácení samohlásek

- *í, á* v koncovce sloves v první osobě singuláru (*musim, věřim, říkam, vzbudim*)
- *y* u přídavných jmen (*klatovskym*)
- diftongizace *y>ej*
 - podstatné jméno (*zejtra*)
 - sloveso být (*bejt, bejval*)
- úženi *é>y* (*nějakýho, úžasnýho, takovýho*)
- úženi *ě>i* (*tich, jednich*)
- protetické *v* (*vodrodilec, vopravili, vohřát, voni, vod, vono*)
- vypouštění konsonantu *j* na začátku slov (*eště, menoval, de*)
- vypouštění konsonantu *l* na konci sloves (*řek, přivez, nestih, moh*)

Morfologie:

- koncovka *-ma* v instrumentálu plurálu (*Černínama, takovýma vzorama, nima*), dochází k užívání unifikovaného tvaru
- osobní zájmeno *ona* v akuzativu (chybně užívaná dlouhá forma: *jí*)
- ukazovací zájmena (*tuten, tuta*), tzv. plzeňština

Lexikologie

- místní názvy spojené s oblastí Klatovska (*Chudenice, Bolfánek, Klatovy, Švihov, zámek Lázeň, Poděvousy*)
- citoslovce (*hupky-dupy, buch, buch, buch, a jéje*)
- univerbizace (*měšťanka, spacák, mikrovlnka, občanka*)
- zdrobněliny (*knížečka, Karolínka, tatiček*)

Syntax

- v promluvách převažují jednoduché věty a kratší souvětí
- pomalejší tempo mluvy
- nedokončené výpovědi

- udržení myšlenky

4.4 ZÁVĚREČNÉ SHRUTÍ ANALÝZ VŠECH GENERACÍ

V této kapitole přinášíme shrnutí a konečné výsledky našeho výzkumu, který se týkal mluvy různých generací v daném regionu. V našem konkrétním případě se jednalo o Plzeňský kraj, oblast Plzeňska, Klatovska a Domažlicka. Do výzkumu se celkem zapojilo dvanáct oslovených osob. S jednotlivými respondenty jsme po domluvě pořídili přibližně patnáctiminutové projevy (ať už monologické či dialogické).

S těmito nahrávkami jsme dále pracovali následujícím způsobem. Nejprve bylo důležité zvukový materiál přepsat do grafické podoby, tj. zjednodušený fonetický přepis (viz přílohy). Na základě těchto transkripcí docházelo ke zkoumání mluveného projevu, a to z hlediska čtyř rovin, konkrétně roviny hláskoslovné, roviny morfologické, roviny lexikální a roviny syntaktické.

Každého mluvčího jsme nejprve zkoumali individuálně. Po zjištění výsledků všech zástupců dané generace došlo ke shrnutí společných, příznačných znaků pro dané pokolení. Tento postup aplikujeme na mladou, střední i starší generaci. Nyní se tedy dostáváme ke kompletnímu shrnutí, tedy jaké znaky jsou pro všechny tři generace stejné, jaké odlišné a samozřejmě též zjištění, zdali došlo k naplnění či vyvrácení našich hypotéz, které byly stanoveny před samotným výzkumem.

4.4.1 HLÁSKOSLOVNÁ ROVINA

V této úrovni bylo výzkumem zjištěno mnoho jevů, které jsou příznačné pro všechny tři zkoumané generace. Mezi nejčastější doklady patří krácení samohlásek *á, í* v koncokách sloves v první osobě jednotného čísla. U sloves dále v mluveném projevu dochází k obecněčeské výslovnosti slovesa *být* respektive *bývat*, která je způsobena hláskoslovnou změnou nazývanou diftongizace, konkrétně tedy diftongizace *ý > ej*. Tyto změny se netýkaly jen samohlásek, ale též souhlásek, a to protetické *v* či vypouštění souhlásek na začátku i na konci slov.

Pro střední generaci je v této oblasti charakteristické krácení samohlásek ve slovesných příčestích, které je typické právě pro západočeské nářečí.

U starší generace jedna z mluvčích (mluvčí číslo jedna), učitelka českého jazyka, vykazuje znaky hyperkorektnosti. U ostatních mluvčích nacházíme poměrně často vyslovovaný tvar slovesa *být* v přítomném čase – *sem*, který je však považován za spisovný a ve zběžném stylu všední. Právě u zmíněné ženy se ani jednou tento tvar (*sem*) nevyskytl,

ve všech případech vyslovuje sloveso s počáteční souhláskou *j*. K porovnání nám může sloužit respondentka z mladé generace, která studuje pedagogickou fakultu s aprobací český jazyk, ta však neupřednostňuje hyperkorektní tvar.

U výslovnosti číslovek *sedm* a *osm* nedochází u výslovnosti právě ke zmiňované hyperkorektnosti. Všechny generace tyto číslovky vyslovují s vkladnou samohláskou *-u-*, tento jev patří do spisovné češtiny.

4.4.2 MORFOLOGICKÁ ROVINA

I zde začneme nejprve tím, co mají jednotlivé generace společné. Ve všech zjednodušených prepisech nacházíme používání unifikační koncovky *-ma*, a to v sedmém pádě u podstatných či přídavných jmen a zájmen v množném čísle. Většina respondentů též chybně užívá osobní zájmeno *ona* v akuzativu.

Během spontánních projevů dále docházíme ke zjištění, že mladá a zároveň i střední generace nadbytečně užívá ukazovacích zájmen, která místy působí až rušivě. Tato frekvence je daleko četnější, než třeba u výplňkových slov (jakoby, vlastně).

Chybné užívání podmiňovacího způsobu zaznamenáváme u střední generace. Může to být dáno i tím, že právě na tento jev, alespoň dle našich zkušeností je v poslední době více ve školním prostředí upozorňováno, než tomu bylo původně. U mladé generace tento jev nějak výrazně zjištěn nebyl. Střední generace má též největší tendenci užívat obecně českou koncovku *-ý* u podstatných a přídavných jmen rodu ženského a středního, dochází tedy k tzv. úženi *é>ý*.

4.4.3 LEXIKÁLNÍ ROVINA

Univerbizace, typický znak, který se vyskytuje v mluvené podobě jazyka téměř u všech mluvčích. Právě v tomto jevu se shoduje i náš výzkum u jednotlivých generací. Každý respondent měl minimálně jednou ve svém projevu univerbizační výraz. Jelikož jednotlivé monologické projevy z převážné většiny vyprávějí o jednom konkrétním tématu, často spjatým s konkrétním místem, společným znakem projevů jsou opakovaně místní názvy spjaté s daným regionem, tedy Klatovsko, Domažlicko a Plzeňsko.

Střední generace v porovnání s dvěma zbývajícimi nejvíce užívá slov cizího původu. Tento výsledek si zároveň obhajujeme tím, že ve střední generaci všichni respondenti pracují v určitém zaměstnání. Slovní zásoba, která souvisí s jejich profesí často obsahuje právě slova cizího původu či odborné termíny, které se i v České republice užívají cizím slovem. Zaznamenáváme použití i kontaktních prostředků. Naše první hypotéza týkající se mladé

generace, konkrétně četnost užívání cizích slov či slov přejatých naplněna nebyla. Naopak při hypotéze vztahující se ke generaci střední, fakticky během mluveného projevu nepoužívání slov zastaralých a zároveň jazykových prostředků nově utvořených, tj. neologismů došlo ke shodě.

Během vypravování mladá a starší generace využívají i neohebných slovních druhů, konkrétně citoslovcí. Z hlediska četnosti zdobnělin se na první příčce nachází nejstarší generace.

4.4.4 SYNTAKTICKÁ ROVINA

Mladá generace v porovnání s těmi ostatními tolik nepřemýšlí o tématu. Nepřepadá je obava z toho, že by najednou nevěděli, jak navázat, nebo že by mluvili mimo téma. U některých projevů jejich promluvy působí jako tok myšlenek, jednotlivé výpovědi jsou řetězově řazeny za sebe. V tomto ohledu nastává úskalí při prepisování nahrávek a používání konečných interpunkčních znamének. Věty někdy nejsou dostatečně intonačně odděleny, mluvčí nedodrží frázování a jednotlivé pauzy. Jejich tempo je zpravidla rychlejší.

Z hlediska střední generace dospíváme k výsledkům, že nad složitými dlouhými souvětími převládají ty kratší, mají největší četnost. Pouhých vět jednoduchých v celkovém projevu moc nenacházíme. Zde tempo řeči hodnotíme jako proměnlivé, přeci jen věkové rozpětí této generace je značné, potvrzujeme se nám, že mladší respondenti, kteří nemají tak daleko od stanovené věkové hranice mladé generace mluví v rámci generace střední rychleji. Jednotlivé promluvy jsou ale ve většině případů odděleny intonačně pauzami, rozdíl tedy patrný je.

U generace starší je to z hlediska syntaktické roviny poněkud rozmanitější. Mluvčí byli obecně více nedůvěřiví, ovšem nelze říci, že neochotní, jen potřebovali být více ujištěni. Jejich tempo mluvy se vyznačuje pomalejší rychlostí. Jednotlivé věty, potažmo myšlenky si delší dobu promýšlejí. Kumulují za sebe spíše věty jednoduché, v některých případech jen větné ekvivalenty. Nelze ale úplně z projevu vyloučit souvětí. Tři ze čtyř mluvčích se ve svých monologických projevech vracejí do minulosti, ke vzpomínkám. Vyprávějí o době, ve které vyrůstali, o školních letech, práci a životě obecně. Někteří i hodnotí, jak se za tu dobu společnost proměnila, jak se jednotlivé generace chovají, jaké tradice dodržují a čeho si například vůbec neváží. Pravděpodobně se v této oblasti cítí bezpečněji a jistěji, než kdyby

měli své vyprávění věnovat přítomnosti. Tyto výsledky odpovídají i odborné literatuře, ze které jsme čerpali, tyto znaky uvádí ve svých pracích i Frková a Pokorová.

Jak již zmiňujeme na předchozích stránkách, výzkum netvoří jen monologické projevy, ale i promluvy dialogické. Právě v tomto případě často dochází k nedokončeným výpovědím. Nesouvisí to s tím, že by dotyční zapomněli myšlenku, ale spíše s tím, že dojde k přerušení toho druhého. Poslední z našich stanovených hypotéz patřící právě ke zmíněné generaci byla naplněna jen z poloviny. Potvrzuje se nám pomalejší tempo a v některých pasážích delší pauzy mezi promluvami. Naopak možná až k jistému podcenění došlo v části, kdy jsme se domnívali, že zástupci této sekce budou mít problém s udržení myšlenky a soudržnosti vyprávění. K tomuto však nedošlo, opomene-li lehké vyšínutí z větné konstrukce či zamyšlení.

4.4.5 SHRUTÍ

Pokud se podíváme na poslední souhrn, nejvíce odlišností nacházíme v rovině lexikální a rovině syntaktické. Každá generace používá výrazy příznačné pro období, ve kterém žili. Stejně tak se liší tempo řeči a délka jejich výpovědí. Naopak z hlediska roviny hláskoslovné a morfologické nacházíme poměrně dost shodných aspektů, které se předávají z generace na generace.

ZÁVĚR

Cílem naší práce bylo zkoumání a následná analýza monologických či dialogických projevů respondentů, které spojovala oblast, tj. Plzeňský kraj. Všichni oslovení tedy pocházeli ze západu Čech. Rozmanitost práce spočívala v oslovení zástupců jednotlivých generací. V naší práci měli zastoupení respondenti z různých věkových kategorií. Z každé věkové hranice byli osloveni čtyři respondenti. Tento počet byl zvolen jako dostačující pro vyvození jednotlivých závěrů. Nejedná se však o výzkum, který by přinesl obecné řešení.

V první části práce došlo k teoretickému seznámení s problematikou mluvených projevů, jejich znaků či stratifikací národního jazyka. Následují metody, cíle, hypotézy a jednotlivá kritéria, která byla pro samotný výzkum stěžejní.

Mezi první kroky patřilo oslovení jednotlivých respondentů, seznámení je s kritérii a důvody, proč o jejich monologický či dialogický projev máme zájem. Poté se přistoupilo k samotnému pořizování zvukových nahrávek. Většina zvukových záznamů se nám podařila získat přes letní prázdniny, menšinu jsme zajišťovali na podzim. Jednotlivé projevy byly dále zkoumány podle předem stanovených kritérií, došlo k analýze a konečným krokem bylo jejich srovnávání, a to nejprve mezi sebou v dané generaci a následně mezi jednotlivými generacemi navzájem.

Na začátku práce došlo ke stanovení hypotéz. První hypotéza se týkala mladé generace a spočívala v očekávání, že tito zástupci budou používat slova cizího původu. Tento předpoklad naplněn nebyl. Následující hypotéza se týkala generace střední, očekávali jsme, že tato generace se nebude v běžném projevu nějak více vychylovat, nebude užívat slova cizího původu, archaismy, a naopak ani neologismy. V případě této hypotézy došlo k částečné shodě. Jen u slov cizího původu se naše domněnka nevyplnila, tento jev přikládáme tomu, že všichni zástupci této generace chodí do zaměstnání, každý pracuje v jiném oboru, který právě užívá i tzv. mezinárodních slov. Třetí a zároveň poslední hypotéza našeho výzkumu se týkala starší generace. Mezi naše očekávání patřilo, že senioři budou obtížněji dodržovat určité téma a myšlenky vyprávění a zároveň, že mezi jednotlivými větami bude docházet k delším pauzám, a že jejich tempo bude všeobecně pomalejší. Z pohledu celistvosti a udržení koherence textu jsme tuto generaci poměrně podcenili, tudíž

z tohoto ohledu hypotéza naplněna nebyla. Naopak očekávané pomalejší tempo mluvy a větší pauzy byly shledány.

V praktické části byl proveden detailní rozbor jednotlivých nahrávek a následné srovnání. Zjišťovali jsme převážně rozdíly, ovšem za zajímavé jsme též spatřili upozornit na společné jevy všech zkoumaných generací. V přílohách přikládáme jednotlivé zjednodušené fonetické prepisy všech zvukových záznamů, jejichž konkrétní příklady jsou uvedeny v kapitole Vlastní analýza promluv jednotlivých respondentů, a to vždy v závorkách a pro odlišení kurzívou.

V našem zkoumání jsme se přesvědčili, že odlišnosti v mluvených projevech v oblasti Plzeňska u daných generací nastávají. Ze zjištěných výsledků nejvíce v rovině lexikální a syntaktické (mluvčí užívají výrazy typické pro období, ve kterém žili, totožně se liší tempo řeči a délka jejich výpovědí). Co se týká roviny hláskoslovné a morfologické jednotlivé jevy se většinou opakovali a rozdílnosti nebyly tak četné (protetické v, diftongizace ý>ej, úžení é>í, krácení samolásek á, í a podobně).

Tato práce se zaměřuje na zjištění základních rozdílů v běžně mluvených projevech v západočeském regionu u respondentů, kteří byli rozděleni do tří věkových kategorií. Výzkum proběhl v rovině hláskoslovné, morfologické, lexikální a syntaktické. Tato práce přinesla zajímavá zjištění, ale i jevy, které byly dopředu očekávané. Nejedná se o velký vzorek zkoumaných respondentů, proto práce slouží spíše jako vhled do této problematiky, nikoli pro vyvozování obecných závěrů.

RESUMÉ

Předkládaná diplomová práce je zaměřena na téma Mluva různých generací v daném regionu. Pro náš výzkum jsme zvolili region Plzeňska, Domažlicka a Klatovska. V rámci vymezení „různých generací“ se jedná o generaci mladou, střední a starší. Z každé generace jsme nashromáždili čtyři nahrávky, ze kterých jsme následně zpracovali zjednodušené fonetické přepisy. Tento materiál se stal stěžejním východiskem našeho výzkumu.

Začátek práce tvoří kapitoly zabývající se teoretickým vysvětlením, konkrétně tedy mluvená podoba jazyka a její znaky a formy. Za důležitou kapitolu lze také považovat stratifikaci národní jazyka. Dále došlo k vymezení jednotlivých generací. Třetí sekci v této teoretické kapitole tvoří již tradiční nářečí západních Čech. Před samotným výzkumem došlo k promyšlení metod a stanovení cílů i hypotéz. Následně dojde v práci k seznámení s jednotlivými kritérii zkoumání jazykového materiálu, dle předem stanovených rovin.

Stěžejní část této diplomové práce tvoří vlastní analýza promluv jednotlivých respondentů, které jsou rozřazeni do již zmíněných generací. V závěru práce seznamujeme s jednotlivými výsledky výzkumu a též, zdali došlo k naplnění či vyvrácení předem stanovených hypotéz. Na samotném konci práce upozorňujeme, že se nejedná o výzkum, ze kterého se dají vyvozovat obecné závěry.

The submitted thesis is focused on the topic of speech of different generations in the given region. The regions chosen for the research were those of Plzeň, Domažlice and Klatovy. As for the definition of the term "different generations", the thesis deals with the young, middle and older one. After collecting four recordings from each generation, and their processing into simplified phonetic transcriptions, this material became the central point of our research.

The beginning of the thesis consists of chapters dealing with theoretical explanations, specifically the spoken form of the language and its the signs and forms. The stratification of the national language can be considered an important chapter as well. The next step was the definition of particular generations. The third section in this theoretical chapter is comprised of the traditional dialects of West Bohemia. Before the actual research itself, the methods were thought out and objectives and hypotheses were set. Subsequently, the thesis introduces the individual criteria for the examination of linguistic material according to the predetermined levels.

The central part of this thesis consists of the analysis of the speeches of individual respondents, who are classified into the generations mentioned above. The individual results of the research and the facts whether the predetermined hypotheses were fulfilled or refuted are presented at the end of the thesis. It is also pointed out that this is not the research from which general conclusions can be drawn.

SEZNAM LITERATURY

1. ALAN, Josef. *Etapy života očima sociologie*. Praha: Panorama, 1989. Pyramida (Panorama). ISBN 80-7038-044-6
2. BEČKA, J. V. *Slangy, podmínky jejich vzniku a vývoj*. In: Sborník přednášek z konference o slangu a argotu v Plzni v září 1977. Plzeň 1977
3. CSULÁKOVÁ, Lucie. *Mluva na Chodsku ve třech generacích*. České Budějovice, 2017. Diplomová práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Filozofická fakulta, Ústav bohemistiky.
4. ČECHOVÁ, Marie. *Čeština – řeč a jazyk*. 2., přeprac. vyd. Praha: ISV, 2000. Jazykověda (Institut sociálních vztahů). ISBN 80-85866-57-9.
5. DANEŠ, František, BACHMANNOVÁ, J. ČMEJRKOVÁ, S. KRČMOVÁ M. *Český jazyk na přelomu tisíciletí*. Praha: Academia, 1997. ISBN 80-200-0617-6.
6. FRKOVÁ, Veronika. *Mluvený projev příslušníků starší generace*. Plzeň, 2012. Bakalářská práce. Západočeská univerzita v Plzni, Pedagogická fakulta, Katedra českého jazyka a literatury.
7. HÁLA, Bohuslav a Miloš SOVÁK. *Hlas – řeč – sluch: základy fonetiky a logopedie*. Praha: SPN, 1962.
8. HOFFMANNOVÁ, Jana, MÜLLEROVÁ, Olga (eds.). *Čeština v dialogu generací*. Vyd. 1. Praha: Academia, 2007
9. JAKOLVÁ, A. *Mluva mládeže v jižních Čechách*. České Budějovice 1984.
10. *K diferenciaci současného mluveného jazyka: [sborník prací z mezinárodní vědecké konference: (Ostrava, září 1994)]*. Ostrava: Ostravská univerzita, 1994. ISBN 80-7042-438-9.
11. KLIMEŠ, Lumír. *Západočeská vlastivěda*. Plzeň: Západočeské nakladatelství, 1992. ISBN 80-7088-059-7.
12. MACEK, Petr. *Adolescence: psychologické a sociální charakteristiky dospívajících*. Praha: Portál, 1999. ISBN 807178348X.
13. MĚŠŤANOVÁ, Květa. *Mluvená čeština napříč generacemi*. České Budějovice, 2018. Disertační práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Fakulta filozofická, Ústav bohemistiky.
14. MINÁŘOVÁ, Eva. *Základy stylistiky češtiny*. Brno: Masarykova univerzita, 1996. ISBN 80-210-1436-9.

15. PALKOVÁ, Zdena. *Fonetika a fonologie češtiny s obecným úvodem do problematiky oboru*. Praha: Karolinum, 1994. ISBN 80-7066-843-1.
16. POKORNÁ, Andrea: *Komunikace se seniory*. 1. vyd. Praha: Grada, 2010.
17. *Sborník přednášek z VI. konference o slangu a argotu v Plzni 15. – 16. září 1998*. Pedagogická fakulta Západočeské univerzity v Plzni. ISBN: 80-7043-230-0.
18. *Sborník přednášek ze VII. konference o slangu a argotu v Plzni 24. – 25. září 2003*. Pedagogická fakulta Západočeské univerzity v Plzni. ISBN: 80-7043-359-0.
19. ŠIMKOVÁ, Lucie. *Jazykové prostředky stylizace mluvených projevů v prozaických textech Josefa Lady*. Brno, 2010. Diplomová práce. Masarykova univerzita, Pedagogická fakulta, Katedra českého jazyka.
20. VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie II.: dospělost a stáří*. Praha: Karolinum, 2007. ISBN 978-80-246-1318-5.

INTERNETOVÉ ZDROJE

1. Český statistický úřad [online]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/6b004993a7>.
2. fake: Český národní korpus [online]. Dostupné z: <https://www.korpus.cz/slovo-v-kostce/search/cs/fake>
3. Internetová jazyková příručka. [online]. Dostupné z: <https://prirucka.ujc.cas.cz/>
4. Marie Krčmová, Jan Chloupek (2017): NÁRODNÍ JAZYK. In: Petr Karlík, Marek Nekula, Jana Pleskalová (eds.), *CzechEncy - Nový encyklopedický slovník češtiny*. [online]. Dostupné z: [https://www.czechency.org/slovník/NÁRODNÍ JAZYK](https://www.czechency.org/slovník/NÁRODNÍ_JAZYK)
5. požehnaně: Slovník spisovného jazyka českého [online]. Dostupné z: <https://ssjc.ujc.cas.cz/search.php?heslo=po%C5%BEehnan%C4%9B&sti=64465&where=hesla&hsubstr=no>
6. zabijačka: Slovník spisovného jazyka českého [online]. Dostupné z: <https://ssjc.ujc.cas.cz/search.php?hledej=Hledat&heslo=zab%C3%ADja%C4%8Dka&sti=EMPTY&where=hesla&hsubstr=no>
7. ZIMA, J. K stylistice mluveného projevu. Naše řeč [online] 1954. [cit. 2014–3-2]. Dostupné z: <http://nase-rec.ujc.cas.cz/archiv.php?art=4360>.

SEZNAM OBRÁZKŮ, TABULEK, GRAFŮ A DIAGRAMŮ

Obrázek č. 1: Obraz českých nářečí jihozápadních a její okrajové úseky (Klimeš a kol., s. 70, 1992).

PŘÍLOHY

Příloha č. 1., mluvní č. 1 – mladá generace; monologický projev

Příloha č. 2., mluvní č. 2 – mladá generace; monologický projev

Příloha č. 3., mluvní č. 3 – mladá generace; monologický projev

Příloha č. 4., mluvní č. 4 – mladá generace; monologický projev

Příloha č. 5., mluvní č. 1 – střední generace; monologický projev

Příloha č. 6., mluvní č. 2 – střední generace; monologický projev

Příloha č. 7., mluvní č. 3 – střední generace; monologický projev

Příloha č. 8., mluvní č. 4 – střední generace; monologický projev

Příloha č. 9., mluvní č. 1 – starší generace; monologický projev

Příloha č. 10., mluvní č. 2 + mluvní 3 – starší generace; dialogický projev

Příloha č. 11., mluvní č. 4 – starší generace; dialogický projev

Příloha č. 1., mluví č. 1 – mladá generace; monologický projev

@ Já jsem se rozhodla být vegetariánem, protože mám ráda zvířata. Když od malička jsem milovala veškerá zvířata, hlavně psy, takže jsem si řekla, proč bych je vlastně měla jíst, když všem říkám,::: pousmání ::: jak mám, jak mam zvířata hrozně ráda. @ K tomu vegetariánství mě taky přimělo nebo trošku dokopalo tím, že jsem začala sledovat na Instagramu nějaké účty, hlavně *Svoboda zvířat* nebo nějaký takhle podobný, protože tam sdílí příspěvky, jak se tam zachází se zvířatama. Už ne jenom, ne ohledně toho vegetariánství, ale i veganství, jako mléčnej průmysl a takhle. Takže bych řekla, že tydlety účty mě taky trochu namotivovaly, protože mi přijde, že většina lidí vidí jenom ten finální produkt, že si vlastně koupím tu šunku, tu slaninu v obchodě v regálu, mám to zabalený hezky v plastu, ale nevidí tu cestu toho, jak se to maso, nebo jak se ta šunka vyrobila. Vidí jenom ten finální produkt, nevidí, jak to zvíře trpělo, jak bylo zabitý, v jakých podmínkách ho převáželi a tak dále.

Já jsem se teda rozhodla, že to maso začnu vyřazovat postupně. Rozdělila jsem si to do kategorií. Nejdřív jsem přestala jíst ryby, protože to bylo nejjednodušší pro mě, protože ryby skoro nejím, jenom výjimečně, řekla bych možná tak čtyřikrát do roka, že si dám rybu, takže to pro mě nebyla zas taková ztráta. Pak jsem se rozhodla po nějaký době, že vyřadím vepřový, což byl docela kámen úrazu, protože jsem zjistila, že to vepřový jim daleko častěji, než třeba hovězí. Takže jsem si nemohla dát svoje oblíbený jídla, jako je maso na houbách a takhle.

To vepřový mi trvalo vlastně nejdýl vysadit, když to tak řeknu. @ Nebo dávala jsem si hodně na čas, než jsem si řekla, že přestanu jíst i to hovězí, protože to byl pro mě docela šok to vysadit. Vlastně během roku dva tisíce dvacet jedna jsem postupně začala vysazovat. Pak někdy v létě přišlo, když jsem vyřadila hovězí a jedla jen kuřecí a začala jsem si sama vařit, nebo aspoň sem se o to pokoušela. Začla jsem si připravovat tofu, ty začátky nebyly úplně nejlepší, protože jsem nevěděla jak na to, jak to dochutit, aby mi to dávalo @ vlastně to, co by mělo,::: odmlka :::, aby mi to maso nechybělo.

Koncem roku dva tisíce dvacet jedna po Vánocích, tak sem si řekla, že vysadím nebo přestanu jíst kuřecí maso, což byl/bylo asi nejhorší, protože na to kuřecí jsem vždycky tak nák spoléhala, že si ho můžu vždycky dát, když už nejím vepřový, ryby, ani to hovězí, ale teď jsem se už musela vlastně spoléhat na to, že si to tofu, sejtan nebo jiný náhražky si budu muset dělat.

S tím taky přišel vlastně problém, že @ už jsem se nemohla stravovat ve školní jídelně, nebo v menze na vejšce, protože tam nenabízí vegetariánský jídlu. Nebo nabízí, ale je to hodně omezený. Je tam například jedno vegetariánský jídlu, ale když přijdu později, ne hned vlastně na otevíračku, když to tak řeknu, tak to vegetariánský jídlu hned zmizí, protože ho nedělají tolik. Nabízí sice nějaký vegetariánský saláty, ale to nemůžu považovat za oběd,::: odmlka::: za plnohodnotnej oběd, takže si musím vařit sama. Musím se spolehnout hlavně na sebe ohledně toho :::odmlka:::.

@ Například ještě nemůžu teda si bejt stoprocentně jistá, @ že ty jídla v tý menze jsou opravdu vegetariánský, protože když uvedu příklad, například koprovka, voni tu omáčku vaří už s masem a pak to maso vyndají a dajím nám @ dají nám tu omáčku, i když se v tom to maso vařilo, je to vlastně taková fejk koprovka, fejk vegetariánská koprovka. A no už jim moc nedůvěřuju v tomhle. A takže sem přestala chodit do menzy.

@ Ještě jak se k tomu začlo stavět moje okolí, tomu, že jsem se rozhodla vysadit maso. Tak kamarádi ty mě podporovali, řekli mi, že je to hustý, že si to oni nedokážou představit. Jedna moje kamarádka mi řekla, že když si nedokáže představit, když si nedokáže představit @ vlastně z čeho ta sója je, že to nechce to ani jíst, že ji to znervózňuje. Asi bych řekla, že když za tím nevidí to konkrétní zvíře. Jinak ostatní mě v tom jako z přátel, tak mě v tom podporovali.

Rodina, tak jedna babička se mi zeptala, kdo s tím přišel, jestli některá z mejch kamarádek, kamarádů, tak sem jí řekla, že ne, že je to čistě moje rozhodnutí. A možná o týden později se mě zeptala, jestli to nedělám kvůli nějakýmu chlapci, takhle to doslovně řekla. Tak sem odpověděla, že ne, že to dělám opět ze svojí vlastní vůle, protože nechci jíst zvířata.

Rodina, tak tátovi to bylo jedno, ten řekl, ať si jím, co chci. @ Máma ta s tím měla větší problém, ta mi (smích) na to odpověděla větou, „*já mám ale mrazák plnej masa*“, tak @ @ sem jí řekla, že přece ostatní členové rodiny to budou jíst, akorát já ne, takže to není zas takovej výpadek ohledně toho masa. Když by to řekla, že má v lednici plno šunek, tak to chápu, ty se kupovaly hlavně kvůli mně, protože sem to jedla dost často, takže sem jí řekla, že tohle už kupovat nemusí, nebo ať si to kupujou pro svoje vlastní potřeby, ale že já už tohle prostě jíst nebudu.

A @ vlastně druhá babi/babička mi řekla v uvozovkách, že sem blázen, že se má jíst všechno, že lidský tělo je na to přizpůsobený a nemá se vlastně žádným způsobem omezovat.

Ted' sem si ještě vzpomněla, že vlastně muj táta říkal, nebo řekl mi svůj názor, že lidé jsou všežravci, takže by měli jíst všechno. Na to já jsem mu odpověděla, že @ ano, že lidé jsou všežravci, znamená to, že můžou jíst všechno, ale že nemusí jíst všechno, aby přežili, že je přece úplně jedno z čeho já ty bílkoviny, který ostatní dostanou z masa, tak že já je dostanu z něčeho jiného. Pokud budu mít tu denní dávku potřebnou, abych z toho neměla žádný zdravotní problémy, nebo něco dalšího. Tak nevím, v čem by měl bejt problém, že to maso nejím.

@ Nějaký pozitiva, co má to vegetariánství, tak @ i když to bude znít zvláštně, tak mi to dalo nějakou určitou svobodu v jídle, protože jsem začala víc vařit. Začla jsem se víc o to zajímat, takže už umím víc jídel, než když sem vařila z masa. Už vim přibližně, co se k čemu hodí. Mam takovej začátečnickej přehled, což jsem před tím vůbec nemněla. Když sem něco vařila, tak to bylo nedochucený, těžko se to jedlo, nehodily se k sobě ty chutě, prostě se to nespojilo dohromady, tak aby z toho bylo plnohodnotný jídlo.

@ Začala sem se se taky víc orientovat v tom, nebo zjišťovat, @ co jaká potravinu obsahuje, z čeho budu mít dost bílkovin, v čem je hodně vlákniny. Tuky, v tom sem se moc nemusela orientovat, protože jim hodně sýra, takže ten tu denní dávku tuku dostanu vlastně co nejjednodušeji, ale největší problém mi dělají ty bílkoviny, nebo proteiny, protože tam mam hodně malou nebo hodně malej příjem na den, což i když sem jedla maso, tak i tak ten počet/množství bílkovin nebylo nějak velký, takže na to se ještě musím zaměřit. S tímle mi hodně pomáhaj kalorický tabulky, kam si zapisuju každej den každý jídlo, v jakým množství ho jím. A ty kalorický tabulky mi vlastně popisujou, jako jakej mam denní příjem, nebo každý jídlo kolik čeho obsahuje, takže se díky tomu i líp orientuju, co jím, abych se třeba nepřejídala, nebo aby mi něco nechybělo.

Přemejšlela sem do budoucna, že bych se stala veganem, protože jak už sem zmiňovala, že sleduju ty účty na Instagramu, tak ty sou taky zaměřený hodně zameraný na veganství a snaží se vlastně propagovat to, jak je mléčnej průmysl špatnej. Ke zvířatům se tam chovají, řekla bych barbarským způsobem. Pokud kráva zemře, tak ji pohodí ven, kde na ni vidí ty ostatní zvířata. I když to bude možná znít trochu moc citlivě, tak i zvířata to vnímají a vidí, že ta kráva je tam mrtvá. To samý jako když vlastně od krávy odvedou tele, tak ta kráva to prostě cejtí :::: odmlka:::, cejtí tu bolest, vlastně že ji odvedou to tele, které následně zabijou, pokud ne pokud nesplňuje nějaké požadavky, což je další plejtvání, řekla bych asi životem, a vlastně proto bych se chtěla stát veganem, protože mi přijde, že takový

způsoby, co my tady v České republice nebo všeobecně pro svět používáme, jsou zbytečně kruté ke zvířatům a zbytečný.

Vlastně ještě k tomu vegetariánství, tak to odstartoval vlastně jeden dokument na Netflixu, kterej se jmenoval Seaspiracy. A bylo to o tom, @ že vlastně investigativní novinář bych asi řekla, tak se vydal, myslim si, že do Číny do jednoho z největších přístavů, kde se snažil vlastně natáčet to, jak to celé probíhá, a už se tam vlastně nejednalo jen o to, jak se chovají k těm rybám a ke zvířatům, ale i o tom, že tam vlastně funguje otroctví. Ty lidi sou unášeni, sou zabíjeni, hozeni do moře, pokud se například nějak vzbouří nebo něco dalšího.

Ten dokument byl hodně silnej. Vlastně jsem si v tu chvíli, co sem to dokoukala, tak sem si řekla, že už nechci jíst ryby. A potom obecně ani maso, protože když vidim, co je tohle všechno za byznys, tak se mi z toho dělalo upřímně špatně. Takže ten dokument na Netflixu odstartoval vlastně celou tuhle moji cestu, abych se stala vegetariánem. Vegetarián už si myslim, že sem, už se můžu za to považovat, už víc jak dva, řekla bych dva měsíce jsem neměla maso, kromě vlastně dvou dnů v lednu, kdy sem si dala kuřecí vývar, protože jsem byla nemocná a nebyla sem schopna si vlastně něco uvařit jinýho. Takže pokud bych vynechala tyhle dva dni, tak už přes dva měsíce sem neměla maso.

A na to, jak sem si na začátku myslela, jak to bude těžký, že mi to maso bude strašně chybět, tak teď si to dokážu úplně v pohodě představit, že už si to maso nedam nikdy. Nemam na to ani chuť, i když, když cejtím nějaký jídlo s masem, jak to hezky voní, tak si řeknu, jo hezky to voní, možná bych si to dala, ale potom když bych to snědla, tak bych měla sama špatnej pocit, že sem vlastně zradila něco, co jsem si řekla, že dokážu.

Příloha č. 2., mluví č. 2 – mladá generace; monologický projev

Tak jo, tak téma Šumava. Já osobně pocházím ze Šumavy, a tak je mi vlastně Šumava blízka. @ Když se vrátím do svého dětství, tak @ sem každé léto strávila u svých prarodičů v Kunkovicích, což je vlastně nedaleko Železné Rudy u hranic už s Německem, a tam moji prarodiče měli statek, @ kde jsem vlastně zažila @ spoustu takových @ pro ostatní neobvyklých @ zážitků, jako byly třeba zabijačky, nebo zpracovávání domácích surovin jako děláni vlastního másla, tvarohu a takhle, a za což jsem vlastně zpětně vděčná, protože nemyslím si, že by to další generace znali takhle z vlastní osobní zkušenosti, takže to považuju za nějaký takový jako cenný poklad, který jsem přebrala od těch svých prarodičů a tak. A celkově i teďkon vlastně v dospělosti na to svoje dětství a léta tam strávená @ hodně

vzpomínám, @ například když píšu nějaké slohy, nebo nějaká líčení, tak si vzpomenu na ta svá oblíbená místa, kde jsem chodila často. Vypravím si ty pocity a @ tu krajinu a vždycky jako mi hnedka naběhnou ty vzpomínky a ty slova, a pak ty slohy jdou psát sami o sobě a jde to prostě samo. To by byla vlastně jedna záležitost, jeden bod, @ @ který mám vlastně spojený se Šumavou.

A eště bych chtěla vlastně zmínit, že Šumava už je v pohraničí Čech, a pohraničí vždycky bylo spojené @ s nějakými historickými záležitostmi @ z nedávné historie, @ z historie 20. století si pamatujeme všichni, že @ pohraničí Čech bylo pod vlastně drobnohledem Němců, zároveň tam žilo spousta Němců i Čechů zároveň, takže v těch vlastně nižších vrstvách tam žili Češi a Němci tak nák pospolu a nijak si nevadili, ale pak v těch vyšších vrstvách jsou nějaké mocenské zájmy, které pak byly @ touto historickou @ no historickým tokem prostě zasažené. A to vlastně zasáhlo i moji rodinu, protože moje prababička a její rodina pocházeli z Německa, byli to Němci, a vlastně zajímavostí je, že moje prababička si musela vzít jednoho Čecha, aby nebyla odsunuta do Německa. @ No, takže to tak je z mojí rodinné historie taková zajímavost, že vlastně si moje prababička vzala jednoho Němce, s kterým se pak vlastně ještě rozvedla, protože on byl neplodnej, takže by vlastně naše generace ani tady nebyla, kdyby si nakonec nevzala mého pradědu, ale @ je to taková zajímavost no, že se ta @ historie týká každého z nás, a není to jen něco, co vlastně bylo jen v dávné historii a týkalo se jenom nějakých @ vyšších politických vrstev. S tím se vlastně i pojí to, že jsem si ještě donedávna psala s babičky příbuzným, nebo s prababičky příbuzným, myslím, že to byla její sestřenice, takže jsem si dopisovala v němčině @ s její příbuznou, takže to bylo taky takové zajímavé, že vlastně ještě ty kořeny nějakým způsobem doznávaly. @ No i potom, co vlastně moje prababička už před x lety zemřela no, tak jsme byly v kontaktu. Ta paní už nyní taky není na živu, ale @ nějak jsem měla pocit, že se i mě ta historie týká, že jsem vlastně byla součástí toho, když jsem si vlastně s tou paní psala. Tak, tak to by bylo druhé téma ukončené.

@ A teď bych se ještě chtěla vyjádřit k tomu, že @ dávná historie se dotýkala nejen ve 20. století Šumavy, ale i vlastně v dobách dávno minulých, a to v pravěku, kdy vlastně území Šumavy bylo vlastně již osídleno Kelty. A to vlastně jak na Obřím hradě, tak i @ Sedlo u Sušice, tam se našly pozůstatky keltského osídlení, takže vlastně Šumava byla osídlena od pravěku až vlastně po současnost. @ No to by byl další bod.

A pak se dostávám k literárnímu kontextu Šumavy, a to konkrétně k obci Velhartice, @ která je známá především svým hradem a zámekem, ale možná už není tolika známý kostel @hřbitovní, který se vlastně nachází na opačném nebo na kopci naproti tomu hradu a zámku. @ Ten kostel je zasvěcený svaté Máří Magdaléně a je opředen také legendou. Má se tam odehrávat děj Svatební košile od Karla Jaromíra Erbena. @ Ten kostel je také vlastně známý tím, nebo je to taková turistická atrakce, že na zdi toho kostela se objevuje @ obličej dívky, která vlastně vystupuje v té Svatební košili. @ Názory jsou na to různé. Je pravda, že tam jsou vlastně různé skvrny, které vlastně mají @ z dálky pak připomínat @ obličej té dívky. @ Donedávna, tam byl ještě strom, který byl tak různě zkroucený, a říkalo se, že takhle pokroucený je díky tomu zlu, který tam proběhlo @ na tom hřbitově, jak se tam prostě odehrála, odehrál ten děj té Svatební košile od toho Karla Jaromíra Erbena. Plus ještě to místo je dále zajímavé tím, že už také bylo vlastně osídlené nebo využívané v době Keltů. Mělo tam být původně keltské kultoviště, na kterém je vlastně nyní zbudován ten @ současný kostel. Ta historie se táhne ještě dál, kdy vlastně v mezidobí, kdy tam bylo keltské kultoviště, keltské obětiště, @ tak tam byl dřevěný kostel, který @ později vyhořel a následně tam byl postaven ten kamenný současný kostel. Je to místo velice zajímavé, @ místo spojené @ s těmito zajímavostmi. Často se tam také @ objevují turisté právě z hradu, kteří se tam na doporučení @ toho, že jim tam na prohlídce řeknou tuto zajímavost, že se tam takhle dotýká ta historie i ta vlastně literární historie s tou současností, @ tak mám pocit, že se tam nedávno i točil @ i nějaký klip @ k písničce, byl tam štáb, @ natáčeli tam nějakou, @ nevím kdo tam přesně natáčel, ani jsem si to potom později nedohledala jakou písničku.

osoba č. 2 z vpovzdálí: „Střihavka“

odpověď: „Střihavka tam byl vid’?“

Střihavka Kamil tam natáčel nějaký klip ke své písničce, byly tam i takový různé efekty, že tam dělali takovou tajemnou atmosféru @s tím kouřovým @ podtextem, @ který tam asi do toho klipu využili. My jsme tam zrovna přijeli na hřbitov, protože tam máme vlastně pohřbené příbuzné, takže tam jezdíme často. @Zastihli jsme, @ když vlastně tam štáb uklízel ty rekvizity, a už se to tam valilo, ale bylo to taková zajímavost no. A často se také @ lidé ptají, kde najdou vlastně tu záhadnou @ podobiznu té dívky, když nás vlastně zastihnou na tom hřbitově. Nyní tam je vlastně umístěn v kostele i zhruba půl roku @ takový architektonických unikát, a to je velhartická archa, což je vlastně dřevěný vyřezávaný oltář

@ s různými výjevy @ biblickými, ___ odmlka ___ @ no takže to je taky zajímavé, že se to tam teďko vlastně také nachází @ a @ není to umístěné u oltáře, nebo místo oltáře, ale je umístěné nedaleko vchodu do toho kostela, aby i návštěvníci, kteří tam běžně chodí, mohli vlastně ten @ tu archu, @ ten oltář @ vidět. Plus je k tomu i popisek s tou historií.@ No tak to by byl byla zajímavost velhartického hřbitova a Velhartic.

A jinak vlastně Šumava je hojně navštěvovaná @ celkově, je to dnes už turistické centrum, ať už se jezdí vlastně lyžovat na Špičák, na Rudu, nebo vlastně na šumavská jezera se chodí často jako časté turistické cíle, Černé, Čertovo jezero. @ Šumava @ vlastně je i národním parkem @ chráněné území je to, a @ často se sem vrací i kameramani, jak už sem @ zmínila nejen @ na různé @ písňové klipy, ale i natáčet různé seriály, mohla bych vlastně zmínit @ Policii Modrava, která je asi neznámější, takže @ takže tady se různé lokace nacházejí film, filmaři to tady mají rádi, je to tady takové jako fakt takové kouzelné a snaží se vlastně @ národní park, i vlastně ostatní ochranáři přírody nejen udržet vlastně @ kouzlo té nedotčené přírody, ale snaží se i @ nějakým způsobem rekonstruovat @ @ velké množství památek, které se zde nacházejí. @ Zajímavostí, co mě udivuje, je to, že vlastně téměř v každé vesnici se nachází zámek, který @ je povětšinou už jako @ neobývaný, zchátralý, ani není už turistickou atrakcí, protože buď to byl nějaký menší a nevýznamný rod, který ho obýval, ale také je to tím, že těch hradů a zámků je po Čechách opravdu početně, a na to, jak jsme vlastně malá země, tak @ naše @ zámky a hrady jsou opravdu velkého množství no. A @ vlastně i v Běšinech, ve kterých vlastně bydlím, ze kterých já pocházím, tak je vlastně zámek, který byl poději přebudován na pivovar a dneska je zachovaná (přerušení: druhá osoba: „lihovar“ ...) tak lihovar, omlouvám se, lihovar @ @ a @dnes je už zachována z toho původního zámku už jenom věž.

@ No, takže neznámější @hrad a zámek @, který můžou dodnes můžou návštěvníci navštívit je právě hrad a zámek Velhartice a plus Švihov, na kterém se natáčela slavná Popelka.

Příloha č. 3., mluví č. 3 – mladá generace; monologický projev

@ Já jsem nikdy na hudební nástroj ani nepomýšlel, že bych někdy začal hrát. Ale naši si to tak moc přáli, že mě teda dovedli do Lidušky, kde jsem teda se začal učit na zobcovou flétnu. K tomu se váže taková vtipná příhoda, protože @ paní učitelka, kterou jsem vyfasoval byla jemně od rány ááá @ dost mi zatápěla. Musel jsem hodně cvičit a tak,

a já byl takový malý citlivý chlapeček, který byl zvyklý na maminku, takovej mamánek, rád jsem se dycky tulil, na mamince jsem byl závislej, ze školy, když jsem utíkal jako dítě, tak prostě za maminkou dycky a za maminkou prostě a tak, tak sem byl na ní navázaněj, a tak mi prostě vadilo, když na mě byl někdo takhle vostrej, ještě ke všemu možná žena nevim. A tadlecta paní učitelka mi tak moc zatápěla, až jsem se dokonce jednou rozčílil, řekl jsem jí, že je zlá a hloupá, a že k ní chodit nebudu, prásknul jsem dveřma a odešel sem.

Tak to vypadalo, že už nikdy na nic hrát nebudu, tak moje máma šla do ředitelny, za tehdejší paní ředitelkou tý zušky a prosila jí, @ @ že jak to teda vyřešíme, jestli mě teda vyloučí, nebo jako jestli to ukončíme prostě, nebo jestli teda přejdu k někomu jinýmu. Najednou se otevřeli dveře a v nich stál takovej úžasnej pán, kterej měl přes rameno deštník, a byl dost takového zvláštního vzezření a pronesl doslova asi takhle: „*Jiříček no, jestli má nákej problém, tak, tak to já si ho k sobě rád vezmu, jo tak to mi ho přivejdtě*“. Tak dobrý, tak se to domluvilo a začal jsem chodit k němu. No a díky tomu jsem se potom pokračoval teda na flétničce a potom jsem teda hrál díky němu na trumpetu.

Za život jsem vystřídal trumpet asi X ypsilon, opravdu hromadu, ale některý jsem měl radši míň, některý zase víc. Ale třeba teď jich mám celkem sedum a sem na to pyšnej, ale to úplně vodbočuju. @ důležitý je, jak sem se dostal k muzice jako takový, nebo k tý amatérský muzice, nebo poloprofesionální muzice.

@ Byl jsem žáček ještě, chodil jsem do devátý třídy na základní školu a muj učitel @ za mnou přišel a oslovil mě, jestli by sem nechtěl zkusit hrát ještě někde jinde než jenom v tý zušce v tý žákovský kapelce, jestli by sem nechtěl hrát v nějaký pořádný velký kapele a jako vycvičit se. @ Tak sem teda na to jako kejvul, jakože pudu, dali jsem si pár zkoušek aaa musím konstatovat, že sem byl úplně k ničemu, a že sem byl pro smích, a že by se mi moh každej úplně vysmát, to bylo bylo fakt zoufalý, a v tom světě dospělejch muzikantů jsem byl úplně k ničemu.

Navíc jsem se jako čtrnáctiletý člověk potom setkal s lidmi úplně odlišnýho ražení, než jsem já, protože já jsem vyrůstal v prostředí, kde @ rodiče byli na výši, jako měli finanční zázemí, a tady jsem se setkal s lidmi, který prostě já nevim, prostě byli napůl bezdomovci a byli registrovaný na obecním úřadě, a byla s nima neuvěřitelná legrace. Máme spolu strašně spoustu vtipných příhod, a právě mam občas podezření, že mě oni vychovali víc než moji vlastní rodiče.

K tomu se váže mnoho vtipných příhod, tak nějakou jednu povím, protože jsou to pěkné příhody. @ Jednou jsme jeli hrát do Německa, a @ tam samozřejmě dobrý německý pivo a ten, a to je samozřejmě vysokoprocentní a člověk se po něm trochu hodně rychle zpráská. A pak jsme trošku byli majznutý a jeli jsme teda domů, a když jsme jeli, tak jsme po hodině zjistili, že jedeme na Mnichov, a ne do Český republiky, ale to se tak občas stává. Pak sme se tam teda rozhodli vtočit na louce, tak tou dodávkou jsme vjeli na louku, a to jsme neměli, to jsme zapomněli, že asi tři hodiny před tím lilo jako z konve, takže ta louka byla totálně promáčená, takže ta dodávka se tam propadla jako do bažiny, tak jsme museli jít tlačit, výsledkem bylo, že jsme museli jít tlačit, jsme byli voházený všichni vod bláta no. Nádherná příhoda, strašně rád na to vzpomínám, protože jsem nikdy v životě nic podobného nezažil.

Takových vtipných příhod jsem zažil ještě několikero později, eště povím jednu takovou vtipnou. @ Byli jsme hrát @ kdesi dávno někde ve středních Čechách. Tam se hodně angažujou ty organizace těch baráčníků, nebo na ten styl se to jmenuje, ale to už jsou dneska takové obstarožní skupiny, ale byla tam jedna taková slečinka, kterou přijímali do toho svého baráčnického uskupení a byla to taková zrzavá pihatá, řekl bych skoro až, řek bych vošklivá holčička, a @ @ ona přišla a voni, že ji tady vítají, a voni se oslovujou strejčku a tetičko. A takže řekli, tak mezi náma vítáme naši novou tetičku. A najednou se z toho pódia takhle zezadu vod nás vozvalo: „*ježíšmarjá, to je nějaký mámiño tele*“ (smích). No a my jsme se všichni váleli po podlaze, ale taky už jsme tam víckrát nehráli, že jo. Ale to se prostě tak někdy stane.

No s muzikou jsem si zažil svý, hromadu vtipných zážitků, a moc rád na to vzpomínám, a vlastně pravidelně s muzikou trávím ročně víc času občas víc než se svojí vlastní rodinou. @ Nevim jestli to viděj rádi, ale často se stane, že právě nejsem doma i celý víkend a objevim se domů třeba až v pondělí po ránu, a potom teda du vykovánat zase svoje pracovní povinnosti a jiné zážitky.

Hm, co bych tak ještě řekl. @ Hraju ve dvou kapelách, každá je jiná a v každé je trošku jinej druh srandy, druh legrace, ale v každý jsou kvalitní vtipy, který se dávaj do placu, aby se, aby se lidi zasmáli. Tak já taky dám třeba nějaké do placu, aby byla nějaká legrace. @ Je takhle manželka, má tři milence a manžela samozřejmě. Tak @ má domluvenýho prvního milence. Tak přijde k ní, jsou spolu dělají nějaký mecheche, jujky jujky a tak. A najednou někdo buší na dveře. „Jéé to je druhej milenece, já na něj zapomněla.“

Bež schovej se na balkon, tam je pytel, do něj zalez, a hlavně nic neříkej.“ Tak on utíká rychle na balkon. Přijde druhý, je tak pojd' miláčku, jdou zase do tý postýlky a zase nějaký to mechechce a chňu chňu chňu a prostě legrácky. A a najednou zase buší na dveře. Ježišmarjá to je ten třetí, já na něj zapomněla, běž prosimtě, schovej se do do druhého pytle, kterej tam je, hlavně nic neříkej. Přijde třetí milenec a zase zase jdou do tý postýlky a zase tam jí vezme pod kolničku a prostě se tam něco děje. A najednou zase buší dveře. Ježišmarjá to je starej, běž, běž, běž na balkon, schovej se do toho pytle a hlavně, hlavně nic neříkej. Tak se schová do toho pytle. Teďka přijde starej né a všeho ví, vobráti barák vzhůru nohama a hledá prostě, hledá milence. Nemůže ho najít. Přijde na balkon a vidí tři pytle. A říká: „*kdepa se tady vzaly ty tři pytle?*“ No to je vod mojí maminky. „*Copa je v nich.*“ „*No v tom prvním, tam by mělo bejt prasátko*“, tak do něj kopne a ozve se chrochro. Dobrý. „*Copa je v tom druhým?*“ „*No asi...*“ kopne a kokodák. Tak tam jsou asi slepičky, dobrý, dobrý. Pak přijde k tomu třetímu kopne a vono ticho. Tak kopne podruhý a vono furt ticho. Kopne po třetí a najednou se vozve z toho pytle, „*asi brambory vole ne.*“ (smích)

Zkrátka a dobře takovýma vtípnýma příhodama vtípkama jenom hemžíme a myslim, že se to lidem taky líbí.

Kdybych měl ještě nějak povídat třeba vo o tom hraní, když už sem v tom tématu, vo těch svých nástrojích @ hm. Vlastně jich mám sedum, nedávno jsem si koupil ještě nový, momentálně se chystám koupit zase ještě další. A společně s těma nástrojema člověk kupuje nejenom ty nástroje, ale kupuje i hromadu toho příslušenství a taky mraky všeho možného. Občas i alkoholu, aby to kamarádi zdělali, protože přece to doma nenechám ležet, když se doma vypálí stopadesát litrů švestek, tak je člověk musí někde zdělat, tak se to zkrátka vezme, což mě zase vodkazuje na výbornej, výbornej vtip @ fantastickéj, kterej se určitě musí říct @ @.

Přijede takhle Česká televize natáčet a @ vidí dědečka na vsi a říká mu, dědečku, kolipa vám je let. No mně je devadesát sedum let. Ježiš to je let. Tak nám povězte jakpa jste toho docílil, že jste takhle stár a fit a dědek se dědek se takhle podívá a říká. No to víte, tak ráno vstanu a vodevřu si pivo. A piju a piju. Počkejte dědečku, tohle nemůžete říkat do televize, co by tomu řekli lidi. Nemůžete říct třeba kvůli dětem, že si otevřete knížku a čtete si třeba. Nóó to bych i říct moh. Tak dědek zase vezme @ veme na kameru a potváří se povídá. No tak já takhle ráno vstanu a vodevřu si knížku a čtu a čtu, až tu knížku celou přečtu. Tak pak si vezmu druhou knížku a čtu a čtu, až jí zase přečtu. No a vobčas takhle

když je takových pět hodin, tak už sem doma docela přečtenej, tak se zvednu a jdu do knihovny, a tam je pan knihovník a ten nám furt nosí nějaký knížky. Nás tam sedí několik, ale všichni čteme a furt čteme, všichni furt čteme, a jak čteme a čteme, tak už přečteme skoro celou knihovnu a pan knihovník potom říká, abychom už pak tolika jako nečtáli. Tak mi se pak jako sebereme a jdeme z tý hospody no a potom jdeme ke kamarádovi, nebo z tý knihovny vlastně pardón. A potom jdeme na @ náves ke kamarádovi Pepovi a ten je na tom úplně nejlíp, protože ten má vlastní tiskárnu. (smích) No, takže tak.

Tak eště abych dal něco zajímavýho do placu. @ Hm @ no. @ Eště abych dal nějakou příhodu vtipnou. Jeli jsme jednoho dne hrát @ na bál, daleko někam až do Karlovarskýho kraje, úplně fakt daleko, daleko předaleko. Jeli jsme naší dodávkou, která, nebudeme si zapírat, je mírně omšelá a už má něco vodžito. A @ tak jsme teda naskákali, jeli jsme, jeli jsme a když jsme byli nedaleko za domovem, najednou náš řidič povídá. Čoveče mě ňák nefunguje posilovač. Neboj, to je dvě stě kilometrů, to dojedeš prosimtě i bez posilovače. Dobrý, jeli jsme dál. Blížili jsme se k cíli, blížili, a najednou v autě se začali ztemňovat budíky, začali ztemňovat světla. Jak jsme se blížili k cíli, tak už jsme autem byli úplně po tmě. Když jsme přijeli přímo před ten sál, kde jsme měli hrát, tak auto udělalo jenom trap trap trap... A konec. (smích) A my tám. (smích). Dvě stě kilometrů někde támhle v trapu. Tak co teď. Tak jsme hledali mechanika, aby se to teda opravilo. Zjistilo se teda, že asi vybitá baterie, tak tam píchli auto na nabíječku, my jsme vodehráli ten bál. Pak jsme teda ve čtyry ráno asi zase trošku pod vlivem naskákali do vozu a pokračovali jsem zase zpátky směr domů. Zase pokračovali a auto zase začalo ztlumovat, ztlumovat a ztlumovat, a jako na potvoru asi dvacet kilometrů před cílem, auto vzdechlo úplně. Tak jsme museli vystoupit, prošli jsme se až támhle někam ke všem čertům na benzínku asi kilometr, tam jsme milostivě koupili autobaterii za výbornejch sedum táců. Tu jsme vodáthli zpátky, hodili do toho auta, nasadili a jeli jsme dál.

A tak dále. Takových vtipných příhod máme opravdu vopravu opravdu hafo. @ hm.

Příloha č. 4., mluví č. 4 – mladá generace; monologický projev

Tak já jsem teda studentkou @ pedagogické fakulty a @ vlastně úplně paradoxně jsem možná dřív věděla, na kterou půjdu vysokou školu než střední školu, protože u těch vysokých škol je to takový jasný, @ že jo. Tam je to, tam v tom názvu je to hned, jestli se jedná o ekonomickou, pedagogickou nebo lékařskou a je to v tom názvu, ale přehled těch

střední škol jsem @ úplně neměla, ale abych teda začala od začátku, tak mým snem bylo od malička být paní učitelka. Samozřejmě jsem nevěděla, koho budu učit @, kde budu učit, jak budu učit a měla jsem o tom takové jako s @ smyšlené představy, ale @ byl to můj sen. Ani tak mě nelákalo @ být učitelka ve školce, protože už jako ve školce jsem trošku věděla, že bych chtěla spíš psát na tabuli a @ dětem číslice, písmena, než si s dětmi @ jenom hrát.

Takže @ když jsem byla úplně malinká, tak jsem si spíš hrála jako s panenkami, ale takový ten, taková ta reálna hra, že @ prostě to miminko musí dostat ráno snídani, pak se jde na hřiště, pak si dá oběd, po obědě potřebuje vlastně jít spát, odpoledne se jde znovu na procházku, večer samozřejmě vykoupat, navečeřet a přečíst mu tu pohádku, uspávat ho a tak dále, takže jsem si hrála spíše jako realistiky, než bych si @ vymýšlela ve fantazii nějaké víly, nebo si hrála, nebo si hrála s barbínami. No a postupně, když už mě teda přestaly jakoby bavit ty panenky a nastoupila jsem do školy do první třídy, a viděla jsem trošku jako reálněji, jak to vlastně probíhá, co všechno ta paní učitelka, co všechno ta paní učitelka dělá, @ jak to v tom školství funguje, a poznala jsem i ty svoje spolužáky. Bylo vidět, že každý je v podstatě jako trošku na jiné úrovni, trošku jiný. Pak to přešlo už do toho, že jsem si na školu začala hrát i doma, ale ne jenom na školu, ale i na družinu.

Na školu jsem si většinou hrála o víkendu že jo, protože jsem věděla, že prostě škola začíná v osm hodin ráno, @ takže @ @ takže jsem normálně přišla s třídnicí, zapsala jsem si, kdo chybí. A paradoxně tu třídu mi hrála opravdu jako moje třída a já jsem učila i sama sebe, takže jsem měla seznam @ seznam studentů, a mezi nimi jsem byla i já. Měla jsem pro ně připravené sešity, ale do kterých jsme normálně psali, a učila jsem je samozřejmě všechno: češtinu, matiku, vlastivědu, prvouku, @ kromě hudebky, a, a asi to bylo proto, že my jsme také měli jinou paní učitelku na hudební výchovu, a i na tělesnou výchovu, ale tělocvik jsem si s nima občas dala, podle toho, jak se mi chtělo, protože prostě sport mám, sport mám obecně ráda.

Takže takhle o víkendu jsem si spíš hrála na tu školu. Dávala jsem si i práci, že v podstatě jsem za všechny psala ty diktáty. Pak jsem ty sešity dala do stolu, @ nechala jsem si je třeba na vodpoledne, a odpoledne jsem v podstatě v kabinetě ty diktáty opravovala zase všechny. A @ nebyla jsem určitě objektivní paní učitelka, protože tím, jak jsem učila své spolužáky, a i sama sebe, tak jsem je třeba známkovala podle toho, jak mě kdo naštvál, nebo jak kdo naštvál paní učitelku, nebo jako kdo byl poctivý. Nebo když jsem potom už třeba ve třetí třídě viděla, že někdo ten test ve škole opsal a paní učitelka na to nepřišla, tak když jsem

si potom hrála já, @ @ já na tu školu, tak @, tak jsem na to opisování jakoby přišla, protože mi to, protože mi to v tu chvíli připadalo nefér. Já jsem byla taková ta typická poctivka, která se to radši naučí, protože se bojí opisovat i z důvodu toho, že by byla, že by byla ihned načapána. Takže takhle jsem si hrála na školu jako doma, sice jsem doma neměla tabuli na psaní, nebo teda měla takovou malou, kde byla půlka nástěnky a půlka takové té plochy, kam se dá psát fixem, což tam se mi nic nevešlo vyložit, takže na velkou šatní skříň jsem si nalepila papíry A3 lepenkou, a to bylo jako ta tabule, na kterou jsem psala, vysvětlovala a tak dále. Potom, když už jsme byli třeba v té třetí, čtvrté třídě a začaly se ve školství obecně objevovat interaktivní tabule, tak tu sem doma samozřejmě neměla, takže jako taková náhražka interaktivní tabule @ byla právě, @ byl právě stolní počítač, trochu teda menší. A @ potom už jsme i pracovali v takových programech, nebo učitelky pracovali v takových programech jako byl Powerpoint, takže jsem se snažila vlastně napodobovat, napodobovat ty prezentace.

No a jelikož tedy bydlím mimo Plzeň a do školy jsem dojížděla, @ dojížděla do Plzně, i z důvodu toho, že moje babička bydlela, bydlela nedaleko, nedaleko školy, takže nás mohla po škole nebo popřípadě @ potom z družiny vyzvedávat. Mám ještě mladší sestru o tři roky, takže jsme potom chodily na stejnou základní školu a @ i @ potom společně do družiny. Takže když jsem po škole šla na oběd do školní jídelny a pak do té družiny, kde byly ty paní družinářky, a ty měly zase úplně jiný přístup než paní učitelky, protože jsme si spíš hráli, nebo jsme něco vyráběli, a pokud bylo hezké počasí, tak jsme chodili ven na hřiště. Měli jsme krásné, velké, tartanové hřiště, kde jsme si tedy mohli hrát, pokud tam teda zrovna neměli starší žáci z druhého stupně tělocvik, ale byla tam i zahrada, kde byly různé prolezký, byla tam nějaká houpačka, kolotoč a @ nebo jsme hráli třeba Papeži, papeži, kolik je hodin na věži, cukr káva limonáda a takové ty hry. No a většinou právě v půl třetí, nebo ve dvě, nás vyzvedávala babička, pokud jsme neměly žádný kroužek, a čekaly jsem u nich vlastně na rodiče. A ani tam já jsem nezahálela a tam jsem si právě nehrála na školu, ale hrála jsem si na tu družinu, byla jsem ta paní družinářka, měla jsem tam tu třídu, i jsem si ten pokoj vlastně vyzdobila různými různými vlastně výrobky, které jsem s nima vyráběla. A právě když bylo hezké počasí, tak jsem s nima chodila i ven na zahradu. Babička tedy bydlí v @ v v jakoby v panelovém domě v podstatě se společnou zahradou, takže tam jsem si vždycky hrála, že jsem ty děti vypustila a sama jsem vlastně byla i na tom čerstvém vzduchu. No a tím, že když nás vyzvedával někdo v družině, a ne na hřišti, tak musel dole @ v přízemí té budovy zazvonit na příslušné oddělení, na příslušnou paní vychovatelku, tam tedy zazvonili,

řekl jméno, pro koho si jde, my jsme pak seshora chodili dolů. Tak i já jsem si na tohle hrála, protože že jo v klasických panelácích také máte takové to sluchátko na odzvonění, takže jsem vždycky chodila do chodbičky, jakože někdo zvonil a @ @ vlastně odzvonila jsem a @ @ vydala jsem v podstatě, v podstatě to dítě.

A tohle bylo náplň strašně, strašně bavila a všímalo si toho právě i okolí, @ takže @ sem si vlastně tak nák předurčila tu svojí dráhu toho učení, ale když jsem se rozhodovala na střední školu, tak v Plzni úplně jako pedagogická střední škola není, je tady @ vlastně na škole profesora Švejcara možnost si udělat @ vlastně pedagogické lyceum, které je buď zaměřené humanitně, nebo je zaměřené myslím na tělocvik, ale je tam poměrně složité se dostat, @ protože @ tam berou, jenom myslím patnáct lidí na ty humanitní obory, kam já bych určitě chtěla. No a pak když jsem obcházela právě dny otevřených dveří, tak mě zaujala Obchodní akademie v Plzni, a tam právě mě zaujalo to, že kdybych náhodou se rozhodla, nebo rozhodla nejit na vysokou školu, což se právě že jo může stát z jakých, z jakýchkoliv důvodu, tak když bych si udělala právě Obchodní akademii, tak bych měla trošku rozlet o nebo jako takový rozhled o ekonomickém zaměření, a hlavně se to tam zaměřovalo i na účetnictví, a pokud jste vlastně z toho účetnictví prosperovali a složili jste z něj maturitu, tak, tak vlastně byla tam vidina toho získat certifikát, a tím pádem jít ihned pracovat do nějaké účetní firmy. I když jsem věděla, že to není úplně můj, úplně můj sen pracovat v účetní firmě, tak ale nakonec tento výběr převládl, a šla jsem tedy na obchodní akademii s tím, že jsem nešla na klasickou obchodní akademii, ale na ekonomické lyceum, kde se právě učily i humanitní předměty a dalo se z humanitních předmětů @ maturovat. Protože asi ve druhém či třetím ročníku, kdy jsem trošku koukala na ty vysoké školy, dokonce jsem se byla podívat i v Praze na Karlově univerzitě, právě na pedagogické fakultě, tak určitě jsem věděla, že chci jít určitě studovat češtinu, ta mě bavila vždycky, a z hlediska kombinací @ k tomu nahrával dějepis. Proto jsem se potom rozhodla, že si vezmu i dějepisný seminář, a budu maturovat z dějepisu, jelikož na obchodní akademii je dějepis, na klasické obchodní akademii dva roky, na ekonomickém lyceum právě tři roky, protože to má trošku blíže k tomu gymnáziu. No a já tím, že jsem se rozhodla z toho dějepisu maturovat, tak jsem potom měla ještě @ ještě @ dějepis ve čtvrtém ročníku, právě ve formě, ve formě maturitního semináře.

@ Takže ta odbočka od té, od toho škol jakoby prostřední těch učitelů a vychovatelek se mi trošku vzdálila, tím, že jsem se začala zaměřovat na ten ekonomický sektor. Ale i tak jsem trošku vnímala, jak mají učitelé různý přístup k nám žákům a tak podobně. A věděla

jsem, že prostě ta pedagogická fakulta opravdu bude můj výběr. Tak jsem potom šla na přijímačky, dostala jsem právě obor čes, čeština – dějepis. Já jsem dělala přijímačky z obojí, protože za mě to ještě bylo tak, že @ byl tzv. hlavní sloup, z kterého jste po těch třech letech dělali bakalářské státnice a psali bakalářskou práci, a vedlejší sloup. A přijímačky se dělali pouze z toho hlavního sloupu, ale já, protože jsem o tuto školu, nebo o tento obor jsem opravdu stála, tak jsem si říkala, že je mi v podstatě jedno, jestli budu mít hlavní češtinu, nebo hlavní dějepis. Nebo jedno, chtěla jsem češtinu, ale kdyby byla možnost pouze dějepis, tak bych to určitě @ přijala.

Když přišlo rozhodnutí, tak to dospělo do toho, že mě tedy přijali na oboje, takže já jsem se ještě rozhodovala, @ který dát si, který si dát jako ten hlavní obor, @ a hlavně jsem se rozhodovala z toho, z čeho se mi asi bude lépe psát ta bakalářská práce, k čemu mám svým způsobem blíže, a vyšel mi z toho tedy český jazyk. Ten sen tedy dostat se na pedagogickou fakultu a plnit si tu cestu být učitelem se mi postupně plní.

Bakalářské studium jsem vlastně absolvovala poměrně, poměrně bez problémů a nastoupila jsem tedy na magisterské @ magisterské studium @. Opět český jazyk se zaměřením na vzdělávání pro střední školy společně s historií. Dnes už se to tedy úplně tak jako nerozděluje.

No a ve čtvrtém ročníku jsem měli jako poprvé praxe, to znamená jako opravdu si vyzkoušet to učení už před plnou třídou. Já jsem zatím měla zkušenosti s tím, že jsem @ nejprve doučovala v středisku u Salesiánů, kde tedy jsem měla maximálně dva, tři lidi @ na jednu hodinu doučování, ale většinou se doučovalo jeden na jednoho. No ale tady přišly už opravdu ty praxe, kdy si to vyzkoušíme. Nejprve v zimní semestru byly tedy náslechové praxe, kde jsme poslouchali a koukali se na ten přístup těch učitelů. No a potom v tom letním semestru už přišlo opravdu jako na ostro to učení. A @ samozřejmě, že tam byly nějaké otázky, co když půjdu na praxe a najednou zjistím, že ten sen, který si žiju jako od malička a že si myslím, že to učení je moje poslání se rozplyne, protože se tam stane vlastně úplně cokoli. Přišla jsem, neroztrásl se mi kolena, tak jak jsem si myslela, a najednou to všechno jako šlo, opadlo to a najednou jsem tady já, jsem tu jako ten učitel a pode mnou jsou ti žáci, se kterými chci vést ten dialog, předávat jim ty informace a něco je @ něco je naučit. @ Neměla jsem problém s tím, že bych mluvila nějak potichu, nebo že bych nebrala ohled na žáky, pokud pracují trošku pomaleji, nebo rychleji. A najednou si to všechno tak sedlo, tohle je to, co mě baví, vlastně tím, že je potřeba si udělat jako důkladnou přípravu, zvláště pro nás

pro začínající učitele @ nevíte přesně, jak ta třída, neznáte, jak bude pracovat, kolik času vám to a to zabere, takže ta příprava musí být opravdu důkladná, tudíž těch 14 dní, kdy ty praxe probíhaly, v podstatě byly tak, že dopoledne učíte a odpoledne si děláte přípravu na ten další den. Ale tím, že se vám to to dopoledne povede, si řeknete, jo, ty cíle byly naplněny, všechno to, co jsem chtěla stihnout se stihlo, nebo třeba nestihlo, ale obohatilo nás to nějak jinak. Tak přijdete domů a motivuje vás to ty přípravy udělat znovu tak dobře, aby, aby i ten další den byl dobrý a ty žáci si z toho něco odnesli. A když si potom vlastně necháváte dávat tu zpětnou vazbu, tak @ @, tak jste potěšeni, že to, co jste si vy tak jako řekli, že byste od těch žáků očekávali a chtěli, aby udělali, @ chtěli, aby z toho měli, tak oni vám to v podstatě vrací a zpětnou vazbou pro vás jsou také testy či ústní zkoušení, že jste tu práci udělali dobře.

Ted' jsem tedy v pátém ročníku a doufám, že tedy už jsem v takzvané cílové rovině k tomu se té pedagogické profesi, té profesi učitele věnovat úplně naplno. A doufám, že tak jak mě to naplňuje ted', mě to bude naplňovat i v dalších letech.

Příloha č. 5., mluví č. 1 – střední generace; monologický projev

Už od malička jsem měl rád sport. Nejraději hokej, fotbal, tenis. Pamatuju si, jakože malý kluk, když sem začínal prvně na bruslích, tak mi strašně bolely kotníky, protože ty brusle byly strašně vyšmajďaný. A vždycky sem se těšil zpátky už do bot. Když ještě nebyl led, a tátové nám u paneláku udělali hřiště, který mělo i betonový obrubníky, jako mantinely, tak jsme tam hráli s tenisákem. A mě to tak bavilo, že sem ráno chodil na hřiště už tak brzo, že všichni ještě spali a běhal jsem tam s tenisákem, než přišli a trénoval sem. Nikdy jsem profesionálně sport nedělal, kvůli zdravotním důvodům. No a takhle jsme hrávali celý dni, když ještě byla vlastně laciná voda, tak se hřiště polejvalo, nebo jsme chodili s kýblama do potoka, abysme měli kde bruslit.

Když už jsme byli větší, tak jsme chodívali na Bolevák. Byl jsem schopn ráno vyjet v osum hodin ráno a vracet se až v pět večer. A hrát. Vždycky jsem si našel nějakou partu, která mi vzala, a bruslil jsem vlastně celej den. Přitom jsem utrpěl i jednou takovej úraz. Dostal sem pukem nad voko, tak mi museli vezt na Doubravku na polikliniku, kde sestřička říkala, musím vam tam dát takovej, anebo ne dát, musím vam to zašít kosmetickým stehem, aby to nebylo moc vidět.

Přes léto jsme potom ještě hrávali tenis a blízko bydliště byly nebo jsou dneska ještě furt vysoké koleje a tam byly kurty, kde nás nechávali tenkrát ještě hrát bez nějakých poplatků, tak jsme tam se spolužákem trávili hodně hodin. Potom když už sem začal pracovat, jsem se seznámil s kamarádama, který měli asfaltovej kurt na silnici v Bolevci. Byla to taková Ypsilonka a před třiceti lety byl tak slabý provoz, byla to jednak slepá ulice, takže a ten kurt se nechal object, a jezdili tam vlastně jenom místní. Kurt byl nalajnovanej, potom jsme ho natřeli barevným vápnem, měl empiry. Několik let se hrála tzv. prázdninová raketa, takže tam sem taky trávil hodně času. :::odmlka:::. Po letech se kamarádi ozvali, tak jsme začali chodit hrát tenis na kurty, spíš čtyřhru, protože v našem věku už se nám nechtělo honit. I přes zimu do nafukovacích, byli jsme hrát i v hale na parketách nebo na umělým povrchu, ale tam byl velkej problem @ při zpornejch balonkach.

A pár let sem zkusil tady v obci hrát florbal. Bavilo mi to, protože to bylo hodně podobný jako hra s tenisákem kdysi na těch hřištích v okolí bydliště, kde už dneska vlastně žádný hřiště nejsou, jelikož všechny pozemky se někomu vrátily a vyrostly na tom obytný domy, stavební firmy. A měli jsme tam vlastně dvě hokejový hřiště, dvě fotbalový hřiště. A dneska už z toho je jedno obyčejný fotbalový, takovej plácek, na kterým stejně nikdo není vidět, protože žádný děti nechodí nikam hrát.

No a před dvěma lety sem už přestal hrát i ten florbal, protože už to pro mě bylo náročný běhat s o patnáct, dvaceti let mladšíma klukama hodinu a půl. A jednak jsem taky zlenivěl, tak už sem přestal hrát. Takže sportovní kariéra amatérská víceméně skončila, tenis už výjimečně, protože to jednak přerušila covidová doba, a jednak už se to omezilo. No, mimo to jsem taky ještě jezdívával na kole, to bylo ještě v době, kdy jsem byl svobodnej, tak jsme s partou jezdili, kolem Plzně jsou krásný stezky v lese, takže jsme objížděli jednak hospody: Třemošnou, Zruč, Senec, kde se nechalo project lesem na Krkavec a tak dále. Potom jsem jezdil na kole tady takový okruhy, do lesa směr Tesco přes Červeney Hrádek zpátky do Kyšic. :::odmlka:::::

Když mi bylo asi třicet let, tak jsem si řekl, že zkusim ject, jelikož máme příbuzenstvo v Aši, tak že zkusim, jestli dokážu doject do Aše. Těch 140 km na kole. Tak jsem půl roku trénoval, jezdil jsem na výjezdy padesát až sedumdesát kilometrů směr směr @ Mariánský lázně, kde je hodně kopců, abych si na to navyk. Jel jsem na horskym kole s bagáží na pět dní a bylo to dost náročný, ale dojel sem tam a v neděli jsem se vracel zpátky, což byla cesta už víceméně příjemnější, protože je to spíše z kopce, takže to sem dokázal ušlapat těch stočt,

stopadesát kilometrů, ale už bych to, také to bylo v době, kdy mi bylo třicet let. A dneska už bych to neujel.

.....odmlka:..... V nějakých čtrnácti letech jsem zkoušel začít chodit do klubu na fotbal, ale kvůli mým zdravotním problémům s ekzémem, měl jsem potíže, že jsem to měl na nohách, tak jsem po půl roce, bavilo mě to, po půl roce jsem toho musel nechat, jelikož jsem nemoh chodit pravidelně na tréninky. Takže jenom když mi ten problém dal víceméně pokoj, ustupoval, tak jsem chodil hrát fotbal s kamarádama na plac kolem bydliště, kde, jak jsem už říkal byl dvě fotbalový hřiště amatérský, na kterých se nás scházelo celkem dost a hrávali jsme takový menší turnaje a různý... A vlastně jsme ještě hrávali turnaje v hokeji v tom s tím tenisákem, kde se z různých čtvrtí se udělaly party po šesti lidech, zkoušeli jsme hrát takový turnaje, ale asi jenom dva roky.

Pak jsem zkoušel párkrát objíždět amatérský turnaje v tenise, ale jelikož jsem byl samouk. A na jednom turnaji ve Stříbře jsem hrál s takovým soupeřem, kterýho bych normálně porazil, ale jak má člověk tu nervozitu a strach, že to musí dokázat, tak po dvou hodinách jsem stejně prohrál, i když ten kluk byl na nižší úrovni než já, ale nervy, který při tom zápase člověk má při jednodušejších balonkách prostě sem nedokázal potlačit. Tak se nedivím při profesionálním tenisu, když hráči schází poslední balonek, aby získal grandslam, tak to musí být takový nervy, musí se k tomu dopracovat po mnoha zápasech, aby to dokázal ukočírovat, neroztrásl se mu ruce. Dost podobný bylo i na těch turnajích s tím tenisákem, ty hokejový, kde jsme pár minut před koncem vedli o tři branky, už jsme se těšili na vítězství, a stejně jsme nakonec prohráli, protože všichni se začali bát vo výsledek a prostě jsme to nezvládli po psychické stránce, která je v tom sportu asi strašně důležitá při velkých zápasech.

No a potom jsme ještě pořádali takový mini turnájký v líným tenise, že jsme se hráli na tenisovym kurtu ale na jedno podávací pole. Takže přitom jsme se taky dost vyřádili, zpotili, nasmáli. No, a to by asi mý o sportu mohlo tak všechno, i když jsem zkoušel všechno možný, pin pong, ale říkam na amaterský úrovni, a to je asi tak vše kolem mých sportovních aktivit do mého pětapadesátého roku života.

Příloha č. 6., mluví č. 2 – střední generace; monologický projev

V osmý třídě, když se volí povolání, tak jsme si dávali přihlášky na střední školy, dělala jsem přijímací zkoušky, bohužel jsem se na školu nedostala ani na odvolání, tak sem se musela přihlásit na učební obor. A žádněj jinej obor volnej nebyl jenom oděvy Karlovy

Vary. To ty měly sídlo v Karlovejch Varech a čekali na holky, který se nedostanou na školu a pak si teprve vobstazovali místa na učebním oboru. Byl to učební obor textil a odívání a prošly jsme si při/při praxích tak jsme si prošly všechny textilní a oděvní možnosti, takže jsme byly v látkách, měřily jsme látky, stříhaly, byly jsme v galanteriích, kde jsme prodávaly vlnu, knoflíky, zipy. Potom jsme byly taky v kobercích, záclonách, abysme věděly od všeho něco. Poslední rok před vyučením tak jsme měly praxe v oděvech, kde jsme se teda učily velikosti, učily sme se materiály, abysme mohly poradit při prodeji. Ve třetím ročníku jsme dělaly závěrečné zkoušky, kdy já už jsem na jaře dělala další přijímací zkoušky na střední školu při zaměstnání, takže jsem nebyla vyučená a už jsem začala chodit od září znovu do školy. V prosinci jsem udělala závěrečný zkoušky a už sem byla ve škole při zaměstnání, kdy jsem si dodělávala maturitu. Škola při zaměstnání obnášelo to, že jsme chodili v prvním ročníku jednou za týden do školy a dělali jsme to dálkově, a přitom jsme chodili do práce na plný úvazek. Ve druhym ročníku, kdy už se teda maturovalo, tak jsme chodili třikrát v týdnu do školy a ostatní čas jsme trávili v práci.

Po ukončení maturity, kdy teda jsem si dodělala střední školu, tak jsem ještě byla tři roky v obchodě, byla sem v obchodě oděvů, ktorej se v té době nazýval Luxus, kam teda chodili, chodilo zboží lepší, modernější, a @ po revoluci začalo v obchodě ubývat, nebo začal ubývat zájem o koupě oděvů, protože se objevili vietnamští prodavači, trhy a už to nebylo takový zajímavý, jako to bylo před tím, protože dřív jsme měli obchody plný a po revoluci se vyprázdnily.

Přestalo už mě to bavit a zkoušela sem, teda když mám teda dodělanou maturitu najít něco novýho, a přišla příležitost zkusit práci v pojišťovně. V pojišťovně jsme se naučili, nejdřív jsme jezdili na školení, naučili jsme se ty pojišťovací metody a @ jednalo se v té době o pojišťovnu, která měla sídlo na Slovensku, takže v roce devadesát tři, když se rozdělilo Československo, tak postupně to začalo upadat a pojišťovna slovenská tady v Čechách skončila, takže jsem byla bez práce, byla jsem měsíc vedená na úřadu práce.

Poté jsem dělala výběrové řízení na městskéj úřad Plzeň tři, kde bylo volný místo na pozici v sociálním odboru, a zabývalo se to vítáním občánek a posílali se přání @ no teď špatně řeknu důchodcům, prostě ti, kteří už měli sedumdesát a více let. A nosily se jim balíčky. Tam jsem ale byla jenom asi tři měsíce, protože se uvolnilo další místo na bytovym odboru, kde sem měla možnost mít smlouvu na dobu neurčitou, takže jsem byla přeložena na bytovej, bytové oddělení, kde jsme měli žádosti o byt a přidělovali se v té době byty. Ta

práce byla náročná, protože samozřejmě bytová situace nebyla nikdy dobrá a lidé neměli možnost získání bytu a čekací doby byly strašně dlouhé.

@ Z bytového oddělení jsem šla na mateřskou dovolenou, kde sem byla doma sedm let. A potom sem se vrátila nazpátek na to samé místo, ale to bohužel po roce bylo zrušený, protože žádosti o byt se přesunuli na Magistrát města Plzně.

Náhradou za bytový oddělení bylo možnost starat se o opravy v mateřských školách. Přistoupila jsem na tu nabídku a začala jsem se starat o mateřské školy v obvodě Plzeň tři, kterých bylo zhruba 15, takže bylo patnáct budov, patnáct zahrad a zajišťovaly se tam opravy, údržby, revize všechno možný, co bylo spjato teda se školkou. Na tom místě jsem byla zhruba::: odmlka ::: deset, dvanáct let. A v poslední době mě ta práce už začala vyčerpávat, protože stále se měnily pozice vedoucích oddělení, odborů, místostarostové, který nás měli na starosti, a stále byl větší a větší tlak na to, aby se dělalo více a více věcí a nebylo to teda úplně správně řešeno postupově, jak se má.

Rozhodla jsem se, že bych chtěla změnit práci, ale nechtěla sem odejít z toho místa, aniž bych měla možnost začít rovnou pracovat, takže jsem hledala, posílala jsem životopisy, dělala jsem několik výběrových řízení, ale neměla jsem štěstí.

Až v roce dva tisíce devatenáct v zimě se mi podařilo najít místo, které teda bych mohla dělat, a bylo to @ na ekonomickém odboru účetní a zaměstnavatelem by byla Policie Český republiky. Přestože jsem na té pozici přímo nepracovala, rozhodla jsem se, že to zkusím a že budu se teda učit nové věci, i když v padesáti letech je to docela obtížný, protože na původním místě jsem byla dvacet sedm let, a bylo to těžký rozhodnutí odejít a zkusit něco nového. Ale vzhledem k tomu, jak už jsem byla vyčerpaná, na tom předešlím místě, tak sem do toho šla a zkusila sem novu věc. V současné době tam pracuji a jsem spokojená jak teda s prací, tak i s kolektivem. Lidi mě tam přijali dobře, i když vlastně sem tam přišla odjinud. Chovali se ke mně slušně, snažili se mi pomoci naučit nové věci. A teď jsem s prací spokojená.

Příloha č. 7., mluví č. 3 – střední generace; monologický projev

@ Já budu říkat svůj život, ale ne svůj život jako když je životopis, ale budu říkat @ sen svého života, jak jsem ho snila celý život, co mi všechno potkalo, a jak to dopadlo, takže i sama můžeš posoudit, jestli se splnil můj životní sen nebo nesplnil.

Takže hm @ @ mezi mejma čtyř, mám rok a půl starší sestru a @ když mi bylo čtyři až šest let, tak jsme se sestrou byly u babičky, protože mamina začala chodit do práce, a jezdili tam za náma, tenkrát se dělalo ještě v sobotu, takže v neděli odpoledne tam za náma přijeli s taťkou na motorce a v neděli, teda v sobotu vodpoledne a v neděli večer @ jeli pryč.

Takže tady ty dva roky, u tý babi na tej vesnici, @ i když to nebyla úplně vesnice, bylo to městečko, byl to Nepomuk, ale bylo to na kraji, hned tam potom louky, les, takže se tam žil takovej ten vesnickej život jo, před těma sedumdesáti lety. Takže to mě ovlivnilo na celý život, a tam jsem si dala do hlavy svůj životní sen, že takle chci bydlet, takle chci žít.

@ Já jsem vyrostla v Plzni, na kraji Plzně @v Zátíší, kde se @ dalo jako říct trošku, že to byl vesnickej život taky napůl, protože jsme měli slepice, králíky a velkou zahradu, a jde hlavně vo tu zahradu. Já netoužím mít slepice nebo králíky, ale tu zahradu. No a v tom Nepomuku jako malá jsem tam prostě lezla po těch stromech a trhala sem ten rybíz a přišlo mi to, že je to prostě úžasný, že někdo může mít doma takovýhle dobroty, a nemusí nikam chodit, a nemusí to nikde kupovat.

No takže @ od sedmi potom, když jsem teda skončila v Nepomuku, vrátili jsem se do Plzně se sestrou, tak vod sedmi do čtyřadvaceti let jsem žila v Zátíší, kde jsme žili sice v bytě, ale byly to takový malý domky se čtyřma bytama. Žili jsme v přízemí, takže jsme běžně lezly domů z vokna a vylejzali z vokna a vokolo jsme měli zahradu a bylo to takový už napůl jako vesnický. A jelikož můj otec byl jako z toho Nepomuku a byl takovej ten rozenej zemědělec, tak jsme měli třikrát za tu dobu vždycky, než nám to zabrali, že se tam začalo stavět v tom Zátíší, jsme měli velikánsou zahradu, a já, moje sestra, a potom po osmi letech i můj bratr, jsme všichni prostě pracovali vod malička na tej zahradě. A dneska když se na to podívám a podívám se na dnešní děti, tak mi to přijde komický, jak my jsme to milovali. Já jsem třeba běžela ze školy třeba první v druhé třídě, nemohla jsem se dočkat, jestli už ta mrkev klíčí. A když vyklíčila, to byla hrozná radost. Nejlepší byly ředkvičky ty klíčily okamžitě jako jo, ty byly vyklíčený do tejdne, mrkve třeba čtrnáct dní, tři neděle. Takže tuto byly moje radosti jako v dětství. Akorát mi vadilo, že nemáme tu zahradu u baráku, měli jsme ji sice třeba dvě stě metrů, ale problém byl ten, že v noci jsme tam nebyli. Takže samozřejmě zloději. Třeba nám ukradli psa, kterýho jsme tam měli ve voliére. Takže tuto mi vadilo, já jsem chtěla mít prostě, můj sen byl bejt na vesnici a mít velkou zahradu, aby mi tam, aby tam nikdo neviděl, aby tam nikdo nemoh, abych si tam mohla pěstovat a neměla strach vo psa, nebo že mi někdo ukradne.

Takže pracovala do těch čtyřiaadvaceti let. Pak jsem se vdala, přestěhovala jsem se na Slovany v Plzni, ale na tu zahradu a v tej době jsem ještě neměla auto, na tu zahradu jsem pořád dojížděla. Což bylo složitý, protože kus na trolejbus, z trolejbusu kus kus na zahradu, a pak tahat se s těma košíkama, což byla vždycky atrakce v trolejbusu, když jsem nesla bramborovej košík plnej červenějch krásnejch jahod, tak prostě lidi chtěli a děti chtěly a jo. Tak sem dycky nechala každýho zobnout, teda ne dospělí, ale děti. Ale bylo to jako fyzicky namáhavý jako jo.

No a takže moje dcera, což je zvláštní, která vyrostla na velkej zahradě vod úplnýho malinkata, a protože to bylo první vnouče mejch rodičů, tak otec jí tam udělal bazének a houpačku a trampolínku a pískoviště. @ Nic z toho jí nebavilo, zahrada jí vůbec nebaví, dodneška, když přijde sem ke mně na zahradu, tak kdyby měla vyjmenovat kytky, který tu mam, tak by se trefila asi jenom u Jiřin, nebo by poznala na trávě pampelišky (smích). Jako přijde mi hrozně zvláštní, jak ani ta @ ani to prostředí že neovlivní, ani ta výchova že neovlivní, ovlivní vždycky nějakej emocionální zážitek, kterej se vám líbí, a kterej třeba souhlasí s vašim nějakym nastavením. Jo jako ja jsem měla v tom rannym dětství na tej zahradě, a to vás potom provází celej život.

Takže pak jsem bydlela teda @ na těch na těch Slovanech a @ ve třiatřiceti letech jsem se rozvedla a zůstala jsem tam sama s dcerou. @ Takže můj sen o tom, že si pořídíme, protože to v tej době @ bylo jako nutný vlastně, nebo když je dítě malý, tak je nutný bydlet ve městě, nebo je to pohodlnější jo kvůli dojíždění do škol a tak dále. Ale @ ta zahrada a ta vesnice mě pořád strašně lákala. Ale můj muž teda než jsem se s ním rozvedla, tak jako sem si, to byl typickej městskej člověk, kterýho jít do lesa pro něj byla ztráta času na hodinu procházku, takže jsem po devíti letech manželství pochopila, že tudy cesta nevede. A ještě tam byly jiný jako nevěry a takovýhle nesmysly, který už sem potom nevydýchala.

Takže ve třiceti čtyřech letech jsem se ocitla sama a @ byla jsem sama asi deset let. Pak sem teda poznala teda svého muže, jehož jméno mam dneska a @ chodili jsme spolu asi tři roky, von chtěl taky bydlet na zahradě jo, teda na vesnici, mít zahradu, protože měl rodinnej dům tady v Plzni a měl tam malou zahrádku, ale bylo na ní vidět z ulice jako jo, takže to jako z auta vokolo všude. Takže se nedalo tady v centru Doubravky, takže to se nedalo považovat za to, že tam může něco pěstovat. Takže to jsme sdíleli spolu ten sen. A já jsem se těšila, že konečně budu mít chlapa vedle sebe, kterej bude to moje jako životní nastavení, abych byla šťastná, že ho bude se mnou sdílet. Bohužel se stalo to, že půl roku po

svatbě zemřel a zůstala mi šestnáct let na krku jeho máma. @ Sobecká stará babka, která okamžitě odhadla mojí povahu, takže moje mamina to nesnášela, moje ségra to nesnášela, takže si ze mě udělali jako, oni říkali, že cvičenou opici, já říkám, že pomocníci jako (smích). Takže tím jsem ztratila spoustu let a @ zase jsem muj sen rozplynul, ale pořád jsem to v hlavě měla, že jedinec tak budu šťastná. @ @ Když zemřel muj muž, tak teda muj druhý muž, tak půl roku na to, zemřel i můj druhý muž, s kterým jsem sice nežila, ale měla jsem s ním dceru, takže zase jsem dělala pohřeb, zase hostinu, zase všechny tudlechy vyřizování pozůstalosti, prostě další drama. Bylo to hrozný. A v tej době už jsem dělala půl roku v manažerský funkci ve veliký firmě, kam @. Tu funkci jsem vzít nechtěla, ale muj právě, ten muj druhý muž jo, byli jsme spolu a já nevím asi měsíc, tak, že mi bude pomáhat a že mi bude, i po kraji jsem měla jezdit za podřízenějma, že bude se mnou kdyžtak jezdit, když bude náledí a takovýhle. Tak mi úplně přemluvil, protože viděl služební auto jo, velké plat jo, prostě určitý postavení. Tak mi přemluvil, tak sem si říkala, když mam chlapa v zádech, co bych do toho nešla. Tak sem do toho šla, jenže von právě zemřel krátce na to, tak jsem byla v manažerský funkci, bylo to strašně těžký. Doma brečela dcera, která přišla vo tátu, chlapa jsem neměla, bábu na krku. Vod rána do večera v práci, takže protože jsem ještě tenkrát se nezabývala žádnýma duchovníma naukama, @ tak to dopadlo přesně tak, jak to říkají doktoři, že do třech let stresů vždycky buchne rakovina. Tak jsem dostala rakovinu, nedávali mi moc moc šance na přežití. @ Přežila jsem to, do roka jsem jí měla znova. A to už jsem pochopila kudy cesta vede a kudy cesta nevede. Tak to jsem začala intenzivně študovat kineziologii a pak ještě další a další a další vědy. A @ chodila jsem potom po @ po @ léčení, sem dokonce jsme vzdala ozařování, jenom chemoterapii jsem si nechala dát a @ léky takový nějaký podpůrný jsem brala jen několik pár let a pak už jsem je taky odmítla, s čímž teda moje ošetřující lékařka nesouhlasila, ale já už sem v tej době věděla, jak rakovina vzniká a jak se rakoviny zbavit. Takže jsem, takže sem přestala chodit k doktoru, dokonce i praktickému, prostě jsem přestala chodit k doktoru, necham si jednou, dvakrát do roka krev zkontrolovat a srdce a tak dále a @ takže tuto byl, takže tuto ten to je moje cesta za tím štětím.

No a potom @ takže jsem byla zase léta sama. A když mi bylo padesát sedm. Mezitím byly dramata s dcerou, která prostě měla těžkou pubertu a prostě všichni si vodbydou pubertu čtrnáct, patnáct, šestnáct, vona jí měla snad do pětadvaceti, prostě to byl nářez a takže jako starat se vo ní, dělat jí tátu, mámu, jo bylo, nebylo to úplně, nebylo to úplně jednoduchý, no a když mně bylo asi pětapadesát, tak já miluju zpívaný a country, tak

jsem prostě v jedný hospodě na zpívanej se mi líbil chlap, naštěstí jsem se líbila i já jemu a to, začali jsme se tam potkávat na tej zpívanej a prostě vzniknul z toho, vznikla z toho láska, veliká láska. Myslela jsem si, že je to přesně to, co já potřebuju, abych si mohla žít ten svůj sen. Pracovitej chlap, kterej bydlel v bytě celej život, ale vždycky snil mít jako chlaupu, mít svoji zahradu a žít taky ten vesnickej život. Takže to bylo bylo jako supr. Tak jsem si myslela, jaký mi potkalo štěstí. Takže jsem, takže jsem se asi po třech letech známosti s ním, nebo po třech a půl letech jsme se vzali. Já jsem se vdávat už nechtěla, protože jsem už byla dvakrát vdaná, jednou rozvedená, podruhý jsem ovdověla. Já jsem se. Néé nevzali, toho už jsem si nevzala, ale chystala se svatba. Jenomže do toho přišly, přišly ty Kyšice. Tak jsem začala tady budovat a svatba se jako odložila. A tady se zjistilo, což vůbec nechápu, že jsem si toho nevšimla. Ale když chodíte do práce, bydlíte v bytě, kde prostě ráno vodejdete a večer přijdete, na víkendy jsme jezdili buď k jeho dceři, nebo jsem šla za svou dcerou, nebo za mejma rodičema na zahradu, tak to, tak to tak jako nepoznáte. Prostě najednou jsem přišla sem, a tady jsem zjistila, že muj partner je, extrémně žárlí, ale až nenormálně. Takže on jezdil na montáže, stavěl mosty po republice. Takže dycky v pondělí ráno, třeba v pět ráno odjel, v pátek odpoledne v pět se vrátil a začali jsme teda tady budovat a pak už jsme tady začali bydlet a pro mě to bylo docela těžký, protože v bytě už znáte ty zvuky, ale tady starej baráku všelijaký zvuky praská strom a tudle a já tu byla sama vod toho pondělí do pátku, tak jsem se bála, než jsem si na to zvykla. Zvuky jsou furt, ale už mi jako nevadí. A hlavně mi nevadí proto, protože sousedům, který to vůbec netušili se spustila fenka a oni byli na nějaký oslavě v březnu a vrátili se domů a šli se podívat na psa do kotelny a přiložit do kotelny a koukali, že jejich fenka tam leží a má tam tři štěňátka.

Tak mi souseďka zavolala a úplně ráno v sedum a úplně mě, to jsme se ještě moc neznali, a úplně mě takovým hlasem hrobovým jako Marto prosimtě přijď k nám, přijď hned k nám. A já jsem si říkala ježiš marjá, tam její muž bude ležet v bezvědomí, vona bude chtít, abych mu dala masáž srdce, nebo abych mu dala dýchání z úst do úst. Tak jsem tam šla, co noha nohu mine, úplně jsem byla ztracená, co se asi mohlo stát. A vona mi zavedla do tý kotelny. Tam ležel v pelíšku, kterej si ten pes udělal přes noc z takovejch těch papírovejch deklů nehořhlavejch co je vokolo kotle. Z toho si ta malá osmikilová psice udělala pelíšek pro ty štěňátka, sama tam porodila, nikdo u toho nebyl a já jsem tam přišla do tý kotelny a ona na mě začala vrčet ne. Ona si chránila svojí rodinu a najednou cizí element. No a teďka na to koukám jako blázen, malinkatý štěňátka. A to, že jsem vždycky chtěla psa. Protože když jsem byla mladá, svobodná, tak můj otec byl myslivec a my jsme psa vždycky měli.

A chodila jsem ho venčit jenom já a cvičila jsem ho jenom já. No a pak to nešlo v bytě, i když moje dcera ho strašně chtěla, no ale v bytě, když ona je ve škole, to by bylo trápení, to jsem viděla v tom baráku, když ty lidi maj psa, jak ty psi tam sami přes den štěkají a tak. Tak to jsem nechtěla, když mu nemůžu dát to, co ten pes potřebuje. A teďko jsem tam viděla štěňátka, teď jsem byla v penzi, teď jsem měla barák, ale věděla jsem, dobře jsem věděla vod toho svého partnera, že on psa nikdy, že prostě on neměl psy rád, prostě z nějakýho důvodu nevím, prostě řek, že psa nikdy. No a teď jsem tam viděla ty štěňátka. A sousedka mi řekla, brečela, a řekla mi, hele až přijde muž z práce, tak řekl, že je utopí. Já bych jí chtěla alespoň jedno nechat, vždyt jí to tej mámě nemůžu vzít a tuto. A já jsem řekla, hele tak já si jedno vemu, jestli je tam pes, tak si jedno vemu a vo ty ostatní se postaram vo ty dvě fenky, teda vo ty vostatní dvě. Tak ona řekla jo a vyndala z toho klubíčka jednoho a řekla, to je pes. Tak jsem pohladila to slepý, malý kňučící štěně a řekla jsem, ty budeš muj Ferda, takže hned jak jsem ho viděla, měl asi tři – čtyři hodiny byl na světě, tak dostal hned jméno, čemuž se moje dcera divila, protože celý dětství jsem jí vyprávěla Hurvínka a pak jsem všem psům říkala Žeryk jako, tak proč to není Žeryk. Já jsem jí říkala, že nevím, napadlo mě, když jsem ho viděla, tak jsem si říkala to bude Ferda. No, takže jsem, takže jsem se rozhodla, že budu mít psa. Úplně šťastná jsem, vod toho dne jsem byla tak šťastná, že mám chalupu na vesnici, že mám zahradu a budu mít psa. Tak sem zavolala tomu svému partnerovi do práce, protože se to stalo ve všední den a on měl práci. A nemohla jsem radostí ani mluvit a řekla jsem mu @ musim ti říct, co se tady změnilo, co mě potkalo. A nenadávej, nezlob se, ale já jsem prostě strašně šťastná a on mi prostě hrobovým hlasem odpověděl, ty máš psa. Já jsem říkala, no ještě to není pes, ještě je to štěňátko, ale bude to můj a bude se jmenovat, nebo už se jmenuje Ferda a von zavěsil. Ale já jsem to neřešila, já jsem byla tak pohlcená tím štěstím, že mám vlastního psa. Jako když se mi narodilo dítě, tak jsem taky byla pohlcená štěstím, že mám vlastní mimino, že mi ho nikdo neveme, že si s nim můžu hrát, můžu si s nim povídat, prostě dělat všecko, takže zrovna takováhle euforie obrovská, hned teda plná lásky jsem byla, takže jsem denně chodila za štěňátkem. A pak když ty štěňátka už viděli a začali běhat, tak protože sousedi byli pořád v práci, tak jsem si vždycky vyfasovala v košíku tři štěňátka a tady jsem je hlídala, což bylo úplně úžasný. A nejhezčí na tom bylo, že ty dvě fenky byly hrozný dračice a můj Ferda byl tlustej a bylo to takový nevohrabanej blbeček to byl. A voni ho kousaly do uší, a když jsem jim dala něco k jídlu, voni ho vodstrčili vod misky a prostě a von jenom tak na to čuměl, ježiš takovýhleho tady já budu mít, takovýhleho blbečka. No dneska těch dvanáct a půl roku co ho mám, tak je to prostě drak hroznej. Lítá

jako blázen má strašně energie, i když už je starej, tak bych teda chtěla vidět ty fenky, ty aby už jim zlikvidovaly barák za tu dobu.

Takže jsem měla psa, bylo to veliký štěstí. No a partner se v pátek vrátil, a tak jsem pro něj šla pro to malý štěňátko. Jsem mu ho ukázala, neprojevil žádné emoce, kromě těch negativních, jako žádná radost, nehodlal to sdílet. No a pak když mu bylo pět nebo šest týdnů, tak jsem si ho vzala. Tam na ty další dvě jsem dala inzerát do novin, kde jsem napsala, a to jsem dala teda už měsíc před tím, kde jsem napsala: „*Dnes se narodili @ fenky @ voříška ne, dva voříškové fenky, máma Jack Russell teriér, táta neznámý.*“ Máma nebyla čistokrevnej Jack Russell, ale vypadala tak. A v tej době byla reklama v televizi, začali lidi vědět co je to Jack Russell jo, dneska už to ví každej, protože už je jich všude plno, ale tenkrát to nevěděli. A dala jsem tam telefon, že za šest neděl k odběru a zdarma. No lidi volali mraky, takže jsme vybrali @ dvě dvě paní, který bydlí na vesnici s velkou zahradou, protože nebudu to dávat přece do paneláku, to dá rozum, sestry mého Ferdy. Takže než jsme, než jsme to dali těm lidem, tak jsem se vo ty psy starala, takže to bylo takový hezký. No a pak jsem tady měla svého Ferdu.

A měla jsem ho asi měsíc nebo dva. Takže už mu byli asi tři měsíce, už začal štěkat, jo prostě byl užasnej, začal bejt rychlej bezvadnej pejsek. No a stalo se to, že byl, von se narodil desatýho března (potichu: duben, květen), byl nějak asi červen nebo začátek července, tak mu byly třeba tři až čtyři měsíce a ten partner přijel odpoledne z tý z tý montáže v pátek. A vždycky když přijel, tak samozřejmě já jsem měla navařeno, napečeno, nachystaná, natěšená a vyprávěl co bylo a já vyprávěla co bylo tady, protože ještě nebyl barák celej hotovej, ještě tady řemeslníci něco dodělávali. A já jsem tady měla v obýváku dvojkřeslo tak já jsem a bylo hezky, byl jako letní dne, takže votevřenej celej barák. Tak jsem šla sem a von si sedl do jednoho křesla já jsem si sedla na to dvoukřeslo. No, a tak jak byl Ferda zvyklej, jak už jsme si dělali ty svý ty svý zvyky, tak udělal hop a sed si vedle mě na to dvojkřeslo a taky čekal co bude, co se bude povídat jako. A můj partner řekl: „*No to je strašný, co tuto je za šílenou domácnost, že tady čokl sedí na křesle.*“ A řekl to takovým zlym hlasem a já taková natěšená. Léto, pejsánek všecko se mi daří, všecko úžasný a já jsem řekla, pojď Ferdo, tuto mi tady poslouchat nebudeme. A to bylo poslední rozumný, co jsme si řekli.

Dva měsíce na to, von přestal se mnou mluvit, takže vodjel, přijel, nemluvil, nejedl. Dva měsíce jsem to vydržela a za dva měsíce, když byl pryč, jsem mu zavolala a jsem řekla,

hele já se s tebou rozcházím, tak než přijdeš domů, ještě ty tři dny, co tam budeš dělat, tak si to v hlavě srovnej a to. Von mi začal volat každý den a furt a proč a jak a to. Ale já jsem prostě to už byla ta poslední kapka. Protože jsem zjistila, že tady se stalo několik věcí, von žárlil na toho psa. Takže my jsem se rozešli kvůli psovi, což právě sousedi, který mi toho psa dali, tak si pořád myslí, že mě připravili vo vo muže, což tak není samozřejmě, ale problém byl v tom, že zrovna sousedi měli pětiletýho kluka, kterej si mě voblíbil a začal sem chodit jako jo. A to když přišel třeba vo tom víkendu, když tady ten partner byl, tak ten tady lítal, úplně zuřil jo, kopal do kýblů, jak nesnášel, že ten kluk tady si se mnou hraje, že se na mě těší, a že mi říká teto. Takže tam jsem pochopila tu žárlivost. Pak jsem se jednou bavila se sousedem nahoře, a to tady byla scéna úžasná, no prostě neskutečná. No pak jsme se začali chodit na ty zábavy a někdo tam pro mě přišel tancovat, a to jsem si myslela, že tady ten sál zruší, zlikviduje. Tak jsem pochopila konečně. O žárlivosti všichni víme, četli jsme to, známe to z filmů, ale žít to na vlastní kůži je vo ničem jinym. Tak jsem najednou koukala jako blázen, že takhle já budu žít, já jsem chtěla bejt na tej vesnici, sdílet ten život a s tou komunitou, že prostě, tak jak to na tej vesnici je. Jak se říká, že si vidí lidi do talíře, ale jak já, protože nedělám nic protizákonnýho mně to nevadí, že mi vidí do toho talíře, i když mě tady některý pomlouvají, ale to беру s humorem, protože to je jejich problém, že jim nejsem po chuti. Takže už jsem začala, tak už jsem to v hlavě měla, že jsem si teda moc dobře nevybrala. On to tady miloval, byl tu úplně nadšenej si myslel, že ho potkalo obrovský štěstí, že může, protože všechno je tady za mý peníze, takže když jsem se s nim chtěla rozejít tak nebyl problém, jako když se maj společnej majetek, pak samozřejmě ten rozchod je dramatickejš. Takže to bylo jako takový jako ošklivý období. A po různých teda peripetijích jsem se rozešli, von dokonce začal psa hladit, začal si ním povídat, začal dělat takový cirkusy, ale to já už jsem byla pevně rozhodnutá.

No a @ takže jsem tady zůstala sama. Takže jsem čekala, až budu mít chlapa do chalupy, že teda si budu moc pořídit chalupu, že jsem prodala velkej byt v Plzni, za to jsem si koupila chalupu, takže na to jsem čekala. Když konečně jsem toho chlapa měla, tak ani jsme tu nežili spolu asi půl roku a a viděla jsem, že to nejde. Takže on odešel. A já jsem zůstala sama. Protože mi bylo necelých šedesát, tak jako to bylo v pohodě. Začala jsem tady prostě pěstovat brambory, prostě všechno, abych byla samozásobitelná. Dneska už se to tak nedělá, ale byla jsem na to z dětství zvyklá, bavilo mi to dělat na tej zahradě. Tak jsem to tady všechno jako založila záhony a vysázela stromy, některý teda pokácela a začala jsem tady jako budovat. Ovšem stalo se to, že můj věk pokročil, a já už čtrnáct dní vykopávám

brambory, já už nemám sílu, já už na tu zahradu nemám sílu. Najmout si někoho, aby mi tady pomoh za peníze, to už jsem zkusila už cosi. Jediný kdo byli, byli Ukrajinci, ty tu teď kon nejsou jako volně k použití. Nakonec vždyť vlastně i tvůj táta mi nakonec pomoh tady vyřešit Ukrajince z práce, ale ty taky válčí někde. Takže když tady není tuta, tuta pomoc, tak českýho chlapa sehnat za 250 korun na hodinu, aby mi tady třeba vykopal brambory to nejde prostě. A ještě jsem platila pětistovku za auto, že sem přijel. Takže dneska to dělám sama a celý. Takže celej závěr byl v tom, teda je v tom tady v tom mym povídání, že mně se splnil můj životní sen, ale nejsem šťastná protože nemam sílu ho žít.

Příloha č. 8., mluví č. 4 – střední generace; monologický projev

Přemejšlel jsem, jaký téma zvolit proto, abych mohl 15 minut souvisle mluvit, a když jsem rozjímal tady nad tím tématem, ne že bych měl úplně nutně něco připraveno, a tak jsem přemejšlel, kde vlastně trávím nejvíc času, protože o tom by logicky člověk asi měl bejt schopnej mluvit. Pokud tráví čas, tráví nejvíc času @ někde. A stejně jako u většiny lidí i u mě to asi bude zaměstnání a to znamená, já bych určitě rád popovídal o tom, co vlastně dělám.

@Pracuji jako investiční poradce @ v Český spořitelně, konkrétně v/na regionu Plzeň. A co dělá takový investiční poradce? A@ tak když bych to měl shrnout, tak Česká spořitelna jako banka poskytuje nějakou komplexní službu, to znamená, zaštiťuje finanční produkty od Á až do ZET. A to/tohle se prvoplánově nebo jako klient se do prvního kontaktu dostanu s poradcem na přepážce, s takzvaným osobním bankéřem, a který by se mnou měl probrat nějaký jako rozhovor. A nějaký poradenství, přičemž bysme se měli dotknout všech účtů všech oblastí, ať už to budou účty, ať už to bude správně nastavená rezerva, internetový bankovníctví, platební karty, úvěry a úvěry na bydlení a pojistky, ať už životní, neživotní, majetkový, a ať už to bude nějaký myšlení na budoucnost, to znamená spoření lomeno jako nějaký investice, tak tenhle bankéř by to se mnou všechno měl projet. Podle toho, kolik budeme mít času, tak se určitě můžeme podívat i na @ na ty jednotlivé produkty konkrétně. Nicméně @ pokud bankéř rozjede tady ten komplexní hovor s klientem, tak @ a jakmile se dostane k oblasti budoucnosti, to znamená, že s klientem vlastně bankéř řeší na první dobrou, co s penězma, a to po dvou stránkách. Ta první je, jestli už ten míč, dva, tři, pět milionů mám, mám jako na účtu, tak teďko mi vyvstává otázka, co s tím budu dělat. Anebo potom je druhá strana, a to je práce s cash flow. Cashflow @ je rozdíl mezi příjmy a výdaji. To znamená to, co mi reálně jako zbyde, pokud bychom to měli říct laicky. Takže bankéř tohle

může rozvinout po dvou osách a vzhledem k tomu, že regulátor bankovní sektor a investice kord sleduje, tak je daná taková @ interní úmluva, o který moc nikdo neví. Dozví se o ní samozřejmě klient jako na jednání, ale není to napsaný úplně někde veřejně na webu, a to jest, že od určitýho objemu peněz pod správou, to znamená, kolik mám jako reálně majetku, už bych měl bejt v obsluze takzvanýho a investičního poradce. A tady přicházím na řadu já. Konkrétně ty limity jsou od půl milionu, to znamená, jakmile člověk už má půl milionu a vejš, sedí na přepážce a řekne, hele, já tady mám míč, nevím, co s ním. A tak správněj postup, kterej je i hlídanej z hlediska Český národní banky je ten, že by se měl potkat na schůzce a na schůzku měl by dojít na schůzku ke mně, to znamená já mám x poboček řádově jeden, dva, tři, čtyři, pět, šest poboček po Plzeňsku a každěj den vlastně působim jinde a jezdím na ty pobočky, kde mi bankéři domlouvají schůzky právě přesně tady s těma klientama, a tudíž a já si s klientem sednu. Ve finále jednání začíná tak, že mu řeknu, hele, supr bankéř nám domluvil schůzku, já mám na starosti investice. A co pro vás můžu udělat, jakou máme představu a začínáme rozebírat finanční situaci klienta. A klidně možná vám můžu i říct, jak takovej, jak takový sestavení finančního plánu funguje.

Abych vůbec moh investovat, potřebuju mít dostatečně zajištěný příjem, to vyřeším dvěma věcmi. Jeden je spořák lomeno jako spořicí účet, jedna verze pro mladý a druhá pro @ formálnější @ klienty a přičemž pojistka elekt. Musí mi to vykrýt příjem, to znamená, jakmile si zlomím nohu a jakmile nedejbože spadne střecha, potřebuju mít prostě věci jako zajištěný, pre ono je sice hezké, že mi milion může pracovat v investicích, ale když mi spadne střecha, já nemám pojištěný barák a ten milion musím zacálovat ze svýho, no tak to je, po roce investování třeba jako může, může mě to stát ještě dalších desítky tisíc. Takže pojistka @ ať už majetku nebo jako životní pojistka. @ Druhá věc je určitě spořicí účet, protože potřebuju mít, nejede přes to vlak, potřebuju mít dostatečně nastavenou rezervu, abych vůbec měl a abych vůbec moh investovat zase stejnej scénář jo, rozbije se televize, pračka a nedej bože něco s dětma nebo doktorama. A abych nemusel sahat do investic, měl bych mít nějakou půlroční rezervu na spořicím účtu, takže tohle se samozřejmě jako projde ve finále s klienty velmi rychle. A pak můžeme jít dál.

Alfa omega absolutní alfa omega, na který to stojí, je vždycky a všude časovej @ horizont a nějaká investiční strategie. Časovej horizont je důležitěj si stanovit proto, abych věděl, na jak dlouho tu investici mám směřovat. Zase z logiky věci, pokud já jako já osobně ted'ko budu chtít @ investovat dvacet procent z příjmů a vim, že to pracovat budu. Doufám teda, že ne samozřejmě zaměstnání, ale pracovně nějaký ten produktivní věk člověk má

dalších čtyřicet let, a pokud to je můj investiční horizont, a tak pokud budu mít čtyřicet let, nemá pro mě smysl @ si pořizovat krátkodobý cenný papír a nějaký instrumenty, který mi v tom čase jakoby mi sice možná vydělaly, ale ale jako rapidně míň. A na druhou stranu, pokud už jsem v penzi, třeba mám nastřádaný nějaký životní peníze, a dneska potřebuju jenom vymyslet @ kam ji mám dát, aby mi udržely hodnotu? Tak dejme tomu tři, čtyři roky zase zvolím něco jiného, než kdybych investoval 10 let, takže ten investiční horizont je absolutně alfa omega. Mimochodem kord v dnešní době, protože pokud se dostáváme do nějaký krize, děje se to, co se děje. Trhy spadly tak, jak spadly, tak lidi jako laici velmi často panikaří, protože to prostě nerozumí a to nejlepší, co můžete udělat, je dodržet investiční horizont. Fajn, ale někdo může namítnout, já jsem to pořizoval před pěti lety a teď bych to měl prodat, protáhlo se mi to, nebo bych to vybral se ztrátou, fajn, ale prostě v krizi se ti to o dva-tři roky protáhne.

Tak dobrý, to už jdeme trošku dál. To znamená je potřeba určitě rozebrat investiční horizont a stoprocentně investiční strategii, co tím sleduju, co vlastně jako chci, co od toho čekám, že se mi to zdvojnásobí, že se mi to udrží inflaci, že mi to udělá o procento víc než na spořicíím na účtu, to znamená, je potřeba si jako vyjasnit, co se tím sleduje. Pak se velmi často nepotakává realita s očekáváním, což je ve všech životních aspektech jako velmi špatně, @ když nejsou vyjasněný očekávání, a pak člověk bude chtít zdvojnásobit vklad a jediný, na co bude ochotný přistoupit je @ dluhopisovej fond, tak to bohužel nemůžu sloužit. Díky, neshledanou, rád jsem vás poznal. A skutečně tohle se jako děje. Sice minimálně, ale pořád děje.

Tak a než vůbec. @ Mam, mam dva typy klientů, než se vůbec dostaneme z klientem k nějakýmu jednání, je potřeba si říct, jaký vůbec fungují investiční služby, jakože legislativně zakotvený v Český republice, protože stává se mi, @ stává se mi s klienty, že přijdou pro doporučení, to znamená, oni defacto přijdou, hele leží mi tady míč a já chci poradit jo. Pokud já vlastně jako radím z pozice Český spořitelny, a tak si logicky nemůžu ukázat a vycucat si z prstu jo dobrý, tak dejte to sem. Já jako potřebuju bejt trochu krytej tím, proč jsem to řek, ať to dáš zrovna sem, nebo tomu klientovi samozřejmě, a proč jsem zvolil a jakej byl ten můj myšlenkovej pochod. Takže já tam mam dvě věci, který stoprocentně potřebuju dodržet. Ta první je, jakej znalostí profil, to znamená, já s tebou musím určitě vyplnit znalostní profil, abych věděl, jaký máš zkušenosti a znalosti z investicema, abych věděl, jaký máš znalosti s investicema, to jako bez toho nejede vlak. A druhá věc vztyčný dotazník, kterež zkoumá právě přesně ty věci o kterejch jsme se bavili,

jaký máš příjmy, kolik investuješ ze svého majetku, jestli máš dostatečnou rezervu kolem, jestli už máš nějaký investice, jaké je tvůj horizont, jaké jaký seš schopný přijmout riziko jako takový. No a na základě tohoto dotazníku mně vyjede šitá nabídka na míru, která je to doporučení jako takový ze strany spořitelny. Nicméně, já ti můžu ukázat, tady mám produkt A, B, C a ty mi řekneš, no ale áčko, béčko já vám nevěřím, já to nechci, ale to céčko, to jsem ochoten přistoupit. Ale to už je absolutně něco jiného, protože já jsem ti doporučil to rozložit, a ty chceš vybrat jenom jedno a rázem se dostáváme do druhé investiční služby, která v České republice funguje, a to je takzvaný přijímání a předávání pokynů a funguje to přesně takhle, jak jsme si řekli v praxi. To znamená, klient vlastně jako ukáže, hele já chci tohle, za tolik a za tolik. A pokud to řekne, já to udělám v rámci investiční služby přijímání předávání pokynů, jediný, co ti k tomu tak můžu říct, hele asi to není úplně vhodný, ale jako jsou to tvoje peníze, budiž. A tady mi to podepiš, jo. Když to řeknu úplně natvrdo, tak ta zodpovědnost je na tom klientovi, to znamená, že to má na triku a nemůže za rok přijít a říct, vy jste mi to doporučil, ne, vy jste si to chtěl vybrat. Takže to jsou dvě investiční služby.

A potom následně probíhá nějaký obchodní rozhovor, kterej nechci do detailu, abych neprozradil svoje obchodnický životem vymakaný now how, a kdyby někdo chtěl, tak individuálně samozřejmě. Ale probíhá nějaký obchodní rozhovor, přičemž úspěšnost takovejhle schůzek je řádově osmdesát sedm procent, a protože čím dál tím víc, a to je dobře na dnešní době, když se hodně mluví o inflaci, a když se děje ve světě to, co se děje, tak je krásně vidět, jak ta mediální masírka, nejen, že straší lidi, že je udržuje ve strachu takový tý otrocký myslí řekněme, ale někteří lidi, začnou řešit věci typu, hele všude se mluví o inflaci, já bych s těma třema milionáři na účtu měl něco dělat že jo, A takovýhle lidi se přijdou zeptat, takovýhle lidi se velmi často dostanou ke mně, za takovýhle lidi jsem velmi, velmi rád, protože to jsou lidi, kteří @ chtějí se svýma penězma něco dělat, a s těmi pak dávám dohromady takzvaný portfolia. Pokud dělám investiční portfolio je to jako podstatněj rozdíl, než když si vyberete nějaký konkrétní produkt, defacto to znamená to, abych to vyjádřil trošku líp, že jenom u nás ve spořitelně je kolem sedmseti instrumentů, sedmset plus @ instrumentů, ve ktorejch, do kterejch můžu investovat přes spořitelnu peníze. Čert, aby se v tom vyznal, ale když to principiálně rozdělím, tak mám tři složky, do kterejch můžu investovat. Úroková složka, ta se skládá převážně z dluhopisů jo, hodně mi tam hrajou roli úrokové sazby, i když ne jediný a potom mám akciovou složku, ta se soustředí na firmy, který se obchodují na burze, většina asi zná, to je paradoxně to, pod čím si každé představí investice plus padesát, minus sto a plus tři sta tisíc milionů, a je to spíš rizikovější a spíš

dlouhodobější, zase velmi se hodí dlouhodobě na pravidelnou investici. A potom mam alternativy jako takový, to znamená, bavíme se o kryptoměny můžou bejt, nemovitostní fondy, zlato, ropa, @ @ zrovna nic dalšího mě teď nenapadá.

Tak každopádně abych teď zpět k meritu věci, je důležité mít rozložený tohle portfolio, to znamená, že já každému klientovi tvrdím a stojím si za tím, pokud budu investovat milion, tak je mi úplně jedno, není mi úplně jedno, pokud budu investovat milion a padesát tisíc budu mít v akciích, tak i kdybych měl prodělat půlku v akciovém fondu, bavíme se o trzích jako takových, né konkrétní akcii, ale pokud tam budu mít zainvestované milion, @ celkově, a padesát tisíc mi prodělají akcii, půlku, no tak dvacet pět tisíc, fajn kde je najdu, ale z milionu je to jako nic. Jenomže to, že mi těch padesát tisíc udělá dalších padesát tisíc je mnohem větší šance v tom horizontu času, než @, než v horizontu času jako by mi to trvalo u dluhopisů, respektive zase se bavíme o trzích komplexně. Takže tak, takže tak to znamená, že já s klientama, s klientama bonitníma s affluentníma jak se říká, a to znamená lidi, kteří už mají nějaké prostředky skládám investiční portfolia, pomáhám jim rozkládat investice, cestuju po pobočkách v regionu. Moje práce mě nesmírně baví a, a tak bych asi shrnul činnost, kde trávím nejvíc času.

Příloha č. 9., mluví č. 1 – starší generace, monologický projev

Moje babička se narodila v roce 1933 a je svědkem čtyř státních útvarů. První Masarykovské republiky, okupace Böhmen und Mähren, Československé socialistické republiky a nyní je občankou České republiky. V období první republiky žila v malém městečku, kde bylo společenské rozvrstvení. Nejbohatší tam byl pan hrabě Černín, pak velkostatkář Holý, sedláci, chalupníci, vzneseníci a venkovská chudina. Babička patřila k té nižší vrstvě, protože její tatínek, můj praděda, byl krejčí, a moje prababička byla ženou v domácnosti a starala se o čtyři děti. Když se vzali, žili chudě, nic nezdědili a museli se spoléhat na vlastní ruce. Večer si tatínek do popraskaných mozolnatých rukou lil vosk ze svíčky. Postavili si malý domek o dvou místnostech na kauci, dnešní hypotéku. Otec babičky měl práce příležitostně. Pamatuji si, co říkal, který sedlák mu, co dluží. Víš Karle, já ti to zaplatím. Většinou si nechávali šít ze starých kabátů nové. Musel si při svém řemesle hledat práci jinde. Sekal dříví panu faráři, řádovým sestřičkám ve školce, kam jako dítě chodila i babička. Pracoval v panském pivovaru i lihovaru. V domě u sedláků, v zimě v lese.

Když se babička narodila, v roce 1933, bylo milion lidí bez práce. Pro ně byl tatíček Masaryk prezidentem pro horních deset tisíc. Té filozofie a demokracie se nikdo nenajedl.

Elektřina na venkově neexistovala. Byly petrolejové lampy a pak taky uhlí a dříví. Většina lesů patřila panu hraběti, sedláci měli menší lesy, které byly přísně střeženy. Ti chudší s košem na zádech si chodili do lesa na šišky a na klacíky, na zimu nechával hajný vykopávat pařezy. Maso bylo jednou za týden a to, když se zabil králík. Mléko měli od vlastní kozy, a to trávu si mohli sekát na mezích u polí, když jim to sedlák povolil.

Už ve škole byly poznat společenské rozdíly. Žáci z vyšších vrstev byly Vašíkové, Pepičci, Mařenky. A ti chudí byli vždycky vyvoláváni příjmením. Když babička začla chodit do školy, začala druhá světová válka. To bylo teprve bídy. Všechno bylo na příděl, byly potravinové lístky, to už jsme byli tři sourozenci.

Tatínek byl ještě ze šesti mužů pozván do Klatov, a on jediný byl poslán na nucené práce do Neratovic. Ti druzí byli bohatí synáčkové, zřejmě se uměli vykoupit. V Neratovicích byly chemické továrny. Pak byl poslán do Jaroměře, kde pracoval v nějaké zbrojovce. Vrátil se až v roce 1945. Často mýval hnisavé angíny, a tak po ukončené nemoci se vrátil z nemocnice z Hradce Králové domů a řekl, že už tam nepůjde, nevrátí se tam. Kamarádi mu psali: „*Karle, vrat' se, zastřelí tě*“. Jel do Klatov na pracovní úřad a pár měsíců před koncem války pracoval v továrně na dřevo a zažil si tam nálety Američanů. Velký nálet na Klatovy byl na narozeniny, rozbombardovali tam továrny a nádraží. Tatínek měl štěstí. Říkal, když sirény oznamovaly nálet, tak se vždy utíkali schovat do Borského lesa, ale tentokrát se schovali na Hůrce. Všechny ty bomby létaly k blízkému lesu, kde byly ohromné jámy jedna vedle druhé. Všichni jsme čekali u kapličky, zdali se všichni vrátí z Klatov. Vrátil se k večeru pěšky. Měli štěstí, vrátili se všichni.

Mé prababičce, vaší pra ne, mé prababičce, když začala druhá světová válka bylo dvacet pět let a měla už tři děti, sedum, šest, jeden rok. Celou válku byla sama na jejich výchovu. Babička si pamatuje, jak jsme s maminkou šly do Liteňského mlýna čtyři kilometrů daleko zády jimi po polích, protože se po silnici bála. Dostala jeden kilogram mouky a celou cestu domů proplakala. Koupila někde pytel pšenice, kterou mlela na kafe mlýnku, a pak z toho nám pekla vdolky. Byla to dnešní bio strava. Němci dělali kontroly po domech. Maminka dala na ten pytel s pšenicí silný provázek a hodila ho do studně ale tak, aby se pytel nenamočil ve vodě. Když se dívám na naše fotografie z té doby, je dobře na nás vidět, jak jsme byli hubený. Toho strachu, co jsme měli před koncem války, když Američané bombardovali Plzeň. I když jsme byli od Plzně vzdáleny čtyřicet kilometrů, byla to hrůza.

Když jsme se koukali na nebe směrem na Plzeň, viděli jsme stovky a stovky zářivých koulí, a to hrozné dunění.

Maminka měla ve sklepě necky, jak se říkalo dřevěné troky. Do nich přinesla peřiny a tam naložila malého bratra.

Náš soused v ulici byl starý pan Straka. Snad že pan Straka byl muž, vlezla jsem k nim oknem. Ráno, když jsem šla domů, tak jsem měla na sobě tři zástěrky, zřejmě, jak jsem se ze strachu oblékala. Dnes si všichni myslíme, že to nebylo správné, že nám Američané rozbombardovali Škodovku. Před koncem války zahynuly stovky lidí. Po válce nám slíbili, že nám jí znovu postaví.

Ještě se vrátím k tomu, jak se žilo v době války. Žilo se ve strachu. Bombardovala nás tři letadla. Celé nebe hučelo. Letadla doprovázely stíhačky. V roce 1944 zavřeli školu, a my jsme si jedenkrát za čtrnáct dnů chodili do sokolovny pro úkoly. Pak jsme se přeci začali učit. Jedna třída byla otevřena v Pampelišce, druhá v modlitebně Mariánského domu a třetí ve spořitelně. V budově měšťanské školy byla Hitlerjugend. Jednou jsem byla u zubaře a přišel tam asi osumnáctiletý fricek. Měl hnědé oblečení a na rukávu výšivku s hákovým křížem.

Za naší zahradou už byly jenom pole a louky a tam tyto německé děti, kterým bylo tak deset, jedenáct let, napůl nazí, dělali ve sněhu kotrmelce. Jednou jsme slyšeli hrozný křik a oni tam na stromu měli přivázanou živou kočku a do té se střefovali noži.

V roce 1945 tato mládež zmizela a byli tam ubytováni němečtí vojáci. Když Hitler spáchal sebevraždu bylo slyšet zpěv. Pěli tam smuteční chorály. Pak už události šly rychle ku konci. Lidé věděli, že dnem a nocí vozí Němci munici na Kvapilovo louky, kde si autor libreta představoval tančící víly, a tam se zřejmě chtěli zakopat, ale už to nestačili. Munice tam zůstala, zejména náboje do kanonů. Po válce to odváželi Američané pryč a v novinách psali, že to odváží už na třetí světovou válku. My děti jsme do lesa nesměly, po válce byli povoláni všichni muži ze vsi a pročešávali tam les a našli mrtvého Němce ve spacáku. Ještě po roce, když už jsme začali chodit do lesa na houby, jsme našli jedno velké porcelánové vejce. Bylo růžové a koukal z něho drát a na papíru tam bylo napsáno pozor granát.

V dubnu roku 1945 byla vystěhována i obecná škola a byli tam ubytováni němečtí uprchlíci. Prvně jsme viděli babičku z jednou dřevěnou nohou. Po městečku pochodovali malé tak čtyř/pětileté děti a bylo jich hodně. A to byli německé děti bez rodičů, sirotci.

Uprchlíky ubytovávali taky po domech. Pod námi u sousedů bydleli dvě velké hubené stařenky, které chodili jen v černých šatech a chodily si sbírat klacíky pod duby, aby si mohli zatopit. Říkali o nich, že jim synové padli ve válce, ale ony Hitlera zbožňovaly.

Poslední dubnové dny táhly na západ se svými koníky Vlasovci. Vyprávělo se, že je někde postříleli. A už tu byly první květnové dny. Před měšťankou, před měšťanskou školou postavili slavobránu a my jsme si četli písmena, která tam byla namalována CCSP, četli jsem si to, jak to bylo napsáno, azbuku jsme neznali ani Svaz socialistických republik nám nic neříká. Čtvrtého května už všichni lidé očekávali Američany. Všichni už stáli na začátku městečka. Směrem od svatého Jána bylo slyšet znění tanků. V tomto někdo vykřikl, to jsou Němci, a v tom se v rychlosti blesku rozutekli. Za chvíli se vrátili a jeli Američané. Pár tanků jelo přes městečko, ale další tanky jeli přes Rajčů na Švihov a na Plzeň. Rajčuld byl palouk, kde jsme jako malé děti vídali rajcovat na koni klatovské. Na prvním americkém tanku bylo napsáno Texas. A tak místo jdeme na Rajčů se říkalo, jdeme do Texasu. Vedle tanku šli pěšáci, unavení, s velkými vysílačkami na zádech. Poprvé ve svém životě jsem dostala malou tabulku bílé čokolády. Američtí vojáci zůstali v Chudenicích několik měsíců. Byli ubytováni po stanech, ale i po domech. U nás na začátku ulice byli ubytováni u posledních. Večer co večer jsme si nimi hráli pikanou s míčem. Stejně je zajímavé, jak jsme neuměli jazyk, a všechno jsme rozuměli. Poprvé jsem viděla barevnou fotografii. Byla velká asi pětkrát pět centimetrů a na ní byla do pasu vyfocena hnědovlasá dívka v bleděmodré blůzičce s velkou červenou růží ve vlasech. Jiní nám vysypali sportovní pytel. Měli tam malé revolvery a ohromnou německou vlajku, kterou dostali na škole v Lipsku. Říkali, že si doma zřídí muzeum. Koncem května už jsme opět začali chodit do školy, i když tam v některých třídách byli ubytováni američtí vojáci. Také jednu dnes už asi úsměvnou vzpomínku na americké vojáky. Maminka nám řekla: „*udělám lívance a běžte do lesa na paseku na jahody*“. Běželi jsme k Lázni, a když jsme šli domů, běželi jsme přes bukový les. Na zemi tam leželo plno balonků, my jsme si je sbírali a nafukovali, oni byli jako jaternice (smích). Přinesli jsme si je domů a opět nafukovali. Maminka po nás skočila, balonky sebrala, otevřela kamna, hodila do ohně a nic nám neřekla. Až po letech nám řekla, co jsme sbírali.

Měla jsem strýčka Václava Ceplechu, který bydlel u Příbrami a 9. května 1945 jel s dvěma kamarády Praze na pomoc a už k nám nikdy nepřijel. Co se teta najezdila, když jsme někde otevřeli hroby. Jeli přes rožmitálské lesy. Němci už ochotně přehali na západ, říkalo se, jak je lidi polévali benzínem a zapalovali. Brali jim šaty, zřejmě i ta kola se jim hodila. Převlékali se do ženských šatů, aby je nikdo nepoznal.

Babička mi vyprávěla a vypravuje, a pokud vám to umožní poznat trochu obyčejné lidi bude ráda. Považuje se za kamínek v mozaice, které se říká národ. Je jedna z milionu poctivých lidí. Poctivě žila a pracovala. Poctivě žít a pracovat je součást třetího tisíciletí opravdové hrdinství. Nebo chcete, aby opět byla nějaká válka, kde opět budou padlí hrdinové. Mladí člověka se narodí do nějaké doby, tak je mu to osudem dáno. A my, kteří jsme žili v době totality jsme podle vás všichni lumpové, jak o nás informujete, všechny nás odsuzujete. I v době totality se lidé rodili a umírali, smáli se i plakali. Nechte taky promluvit obyčejné lidi, hrdinové z dob totality jsou písálkové, emigranti, kteří se pak po válce vrátili jako hrdinové. Ne každý má povahu dobrodruha, opustit své rodiče, děti, prarodiče a pak šťastně žít za velkou louží. Myslím si, že kdyby ti hrdinové, co umírali na bojištích za svobodu a blaho národa se dnes probudili, by se dnes nestačili divit. Pro koho je demokracie, pro hodných deset tisíc. Mohu jet do Ameriky? Ano, nejsou hranice. Mám na to peníze? Nemám, protože nemám práci, protože jsem líný. A jakou má pracující člověk perspektivu života. Stejně skončí v domově důchodců, nebo pod mostem. Staří lidé jsou odpadem společnosti. Mladí na ně musí pracovat. Kam zmizely peníze, který jsme museli celý život platit na sociální. Teď jsme přítěží národa. Je pravdou, jak říká pan prezident, že káva je pro důchodce, zažeňte nás do plynu, jako to dělal Hitler a máte vystaráno. Kde je konec té lidské nenažranosti, podej prst a chtěj celou ruku. Byla jsem šťastna, když přišla revoluce v roce devatenáct set osumdesát devět. Dnes víme, že byla udělaná na objednávku. V té totalitě už měli tolik nakradeno, že si to potřebovali zlegi, zlegi, zlegalizovat. Plakala jsem pro prezidenta Havla, ale dnes vím, že to byl prezident jen pro bohaté jako Masaryk. Jak je možné, že zdravotnictví bylo zadarmo a dnes je to jeden z nejvíce výdělečných podniků, a pořád má málo. Sestry tam pracují jako otrokyně. Proč je osmihodinová pracovní doba, když pracují několik dvanáctek za sebou. Proč máme zdravotní asistentky, proč neřeknete sluzky za minimální mzdu. Studovat čtyři roky a nesmět dát ani injekci. Když chtějí být zdravotní sestry, musí studovat dál. Stejný počet let jako lékaři, protože je musí často zastupovat. Pan doktor je na telefonu. Proč nemůže být jen jedna pojišťovna, která by se dala kontrolovat, ale musí jich být tolik. Proč bylo školství zadarmo. A dnes nebudou děti platit, rodiče nebudou posílat děti do školy, protože na to nemají. To je zřejmě účel. Český člověk byl pracovitý, tak ať máme hodně lidí pro lopatu, ať máme analfabety. Hovořit o školství, to by byla dlouhá kapitoly a ani by se nedala číst. Jen nikde neříkejte, že jsme měli nejlepšího učitele národů, Jana Amose Komenského. Co všechno se ve škole tutlá. Šikany největšího kalibru se zametají pod stůl. A stěžovat si, to můžete vylézt na věž sv. Víta a je vám to málo platné. Nebudu. Jednou jsem hájila pravdu jako Bůh a víckrát už to neudělám.

Ve školství jsem pracovala čtyřicet let a byla jsem mezi dětmi nejšťastnější pod sluncem. Začala jsem učit v roce 1952 a vy si řeknete a už je to tady. Ale nedá se to číst, protože už je to zdlouhavé ale skutečné. Absolventi gymnázia jsme šli učit do pohraničí. Šli jsme, kam nás poslali, nevybírali jsme si. Samozřejmě, že byla protekce. Byla. Je. A bude. Nás to netížilo, šli jsme za dětmi. Učila jsem v Otročině na okresu Toužim, kde v té době bylo čtyřicet jednotřídek. Pak na jednotřídní škole u Bečova. Byla jsem tam sama učitelka plus dvacet sedm dětí, čtyři oddělení. Nevím, zda vám to něco říká. Nebyla tam elektrina a opravovala jsem písemky za světla petrolejové lampy. Nebylo ústřední topení. Nezapli jste si vařič, rádio, počítač, až třetím rokem tam byla zavedena, jak se zpívá v písni pana Svěráka Elektrický proud. Nejezdil tam autobus, nebyl tam obchod, takže pro chlebiček hupky dupky do Bečova. V zimě se to pěkně prošlapalo. Žádné pojízdné prodejny tam nezajížděly. Nebyla tam pošta a divte se, ani hospoda. Jediné kulturní zařízení – škola, podotýkám, nikdo tam neměl auto, a přesto tam žili lidé. Většina lidí byli Volyňští Češi. A teď zavřete oči, odcházím. Né, tak to není. Skutečně teď opravdu zavřete oči, vydržte přicházím. Přijíždím autobusem od Plzně do Bečova. Vystupuji z autobusu a jdu tam do velkého kopce jako do nebe. Přichází tam a mívám hospodu, kde je slyšet řev ožralých. Popobíhám strachy a stále vystupuji víc a víc a už jsem u zámečku Komtesa. Z polní cesty přicházíme, přecházíme na asfaltová silnici. V tom hrozná rána do hlavy, ale nikdo kolem mě není. Zřejmě to by šok strachu. Dávám se do běhu jako maratonský běžec. Mívám rozbořenou myslivnu, kde se vždycky bojím, že mě tam někdo zavraždí, padám u školních dveří na zem, třepu se strachy a nemohu najít klíč. V patrové budově bydlím sama, všude chlad a zima. Rozsvécím petrolejovou lampu, tak se žilo v pohraničí. Ve vsi bylo mnoho neobydlených domů. Když chlapi z Chodova chodili do práce, tak je přepadali ti, co utíkali z Jáchymova, museli jim dát občanky a jídlo. Byli jsme mladí, mě bylo jednadvacet let. Malá, štíhlá, hubená blondýnka, hezká (smích). Věřili jsem, že všechno jsou to pozůstatky z války a že bude líp. Zůstal nám velký otazník. Vkročili jsme do třetího tisíciletí nové techniky. Vidina šťastné budoucnosti pro naše potomky se rozplývá. Mezilidské vztahy jsou vniveč. Televize nás nepřitahuje, není na co se dívat. Ti, kteří připravují pořady si za naše těžce vydělané peníze jezdí na zábavu po světě a my se máme dívat na ten brak vyndaný někde v Americe z kontejneru. Ty přiblblé seriály viz Doktoři z počátků, o vesnických lidech. Podobnost snad čistě náhodná. Když jsem se šla o prázdninách představit panu řídícímu ve škole v Opočně, již na nádraží se ke mně přidala bílá koza a kráčela vedle mě přes celou náves až ke škole. Zapnout rádio a posloucháte jedno neštěstí za druhým. Máte dost svých starostí. Co máte vyprávět svým vnoučatům, kteří utíkají od realit tam, kam by neměli.

Babi, kde žiješ, to bylo před čtyřiceti lety, ty tomu vůbec nerozumíš. A mají pravdu. A snad je to tak lepší. Často se cítím jako tisíci ročná včela. Vyprávěla bych dál a dál, jak mi mladí jsme žili za totality, například na chmelové brigádě, jak jsme budovali nové hutě v Ostravě. Kde že hutě jsou. Jak jsme brigádnicky budovali zimní stadion v Plzni růčo-fůčo, jedno kolečko za druhým. A pak hokejisti zdravili své soupeře příslušníky SNB, zdravíme spotřebitele našich daních. Jak jsme fáráli s horníky do dolů, jak jsem se zpívala v souboru pana profesora Klobouka. Byly to nejšťastnější chvíle mého života. Jak jsme táhli řepu velikou převelikou na brigádě na Tachovsku. Jak po skočené, po čtyřiceti letech ve školství jsem soukromě, po čtyřicet letech ve školství jsem dvaadvacet let soukromým zemědělcem, bohužel já nejsem Babiš. To vy zřejmě nechcete vědět, vy asi hledáte hrdiny vrahy Mašíny.

Dost, byla bych nová Šeherezáda. Dopadlo by to jak, to říká pan Šmoldas, pisálek přivezl svou práci a rád by ji ano nechtě nám to tady, on odejde, oni otevrou almaru a z té se sypou papíry podobných písálků. Snaží se jí zavřít a ono to nejde. Kopnou do ní a zavřou. Pisálek chodí jeden rok, druhé rok až ho to přejde. Kdybyste chtěla padesát tisíc, který jsme dali do soutěže, že bych nechtěla, kdo by nechtěl. Mě se to netýká, co jsem živa vím, že nikdo nikomu zadarmo nic nedá. Po šedesáti letech poctivé práce беру dvanáct tisíc důchodu a divte se, letos jsem dostala přidáno padesát čtyři koruny a na vdovský osmáct korun. Je to na dva chleby a jeden krajíc, co máme důchodci dostat přidáno. Jo, nejsem Nagyová. Za padesát tisíc bych měla i na přepychový pohřeb a rodina ví, že nikoho nechci, než je, takže by bylo i na poplatky. V naše státu spočítali, že důchodce má mít nastřádáno šest svých důchodů, aby pozůstalý nemuseli doplácet ze svého. Je to morbidní. Nic nechci, mám nastřádáno. Zdravím. Končím. Jinak byste mě museli klepnout paličkou, abych přestala. Zdravím Vás z krajů Šumavy, kde žiju v pravém, pozemském ráji.

Příloha č. 10., mluví č. 2 + mluví č. 3 – starší generace; dialogický projev

Ž = mluví, žena

V = vnučka

M = mluví, muž

A = autorka práce

Ž: Co bych ti řekla vo Chudenicích. Já sem se tu narodila...

M: Je tu hezky.

Ž: ... ale v podstatě jsem takovej vodrodilec, takže jsem tu spousta let nebyla a teďka už se to nedohoní, ty lidi, co tu bejvali, ty už zemřeli, ty už jsou někde na hřbitově, spousta se sem nastěhovala nových. Ty mladý už člověk nezná.

M: Ale je tu strašně hezky v Chudenicích.

Ž: Ale okolí je nádherný, i ta vesnička je celkem hezká, ale je to takový no. Už jsem stará a už tak jako nejdu, nejdu nikam. Máme ještě takovej babinec s holkama, ale to je všechno.

M: Ani moc nechodíme na procházky, protože teď to nešlo, když bylo furt třicet.

Ž: Ale jinak je to taková proslavená vesnička, vesnička ne to už je ja nevim vod roku patnáct nebo kdy městečko jo, bylo povýšený na městečko a no a máme tu Bolfánek krásnej. To je, tam postavili kostel, stál padesát let, jenže Josef druhej se rozhodl, že všechny kostely, který jsou takový ty poutní místa mimo vesnici, že zruší, tak ho taky zrušili a zůstala jenom věž, tak jí vopravili a je to vyhlídková věž, a je krásně vidět z Bolfánku. Když je hezký počasí, tak je to moc hezký.

M: V září tady bejval náš, náš pan ředitel školy Burda a říkal, že v září jsou vidět Alpy.

Ž: Hm, já už tam chodím tolik let a nikdy sem ty Alpy neviděla.

M: V září.

Ž: No i v září

M: V září. To chce v září chodit denně, a taky chce vědět kterým směrem se máš koukat (smích).

Ž: Tak a tady byl učitel Švehla a ten tam chodil, vždycky si vypučil klíče a každě den prostě chodil na Bolfánek se podívat, to byla jeho procházka...

M: To Burda taky...

Ž: ... a koukal se, takže ty třeba měli naději ty Alpy vidět.

M: ... vždyť ten Burda tam chodil eště v devadesáti letech.

Ž: Se dožil devadesáti osmi let a půl let, že ale pak už nějak padal a mladý ho dali někam do nějakýho ústavu, a to potom ty lidi, když jsou takhle vytržený z toho rodnýho kraje, teda von nebyl tady rodák, von byl ze Švihova, ale tady prožil celej život.

M: Tady byl vod študií. Učil.

Ž: No, hm, ten věděl vo Chudenicích úplně všechno, i nějakou knížečku vydal, jo i prostě takový paměti a ...

M: To se dneska ještě dostane, von byl kronikář Chudenic a von psal do novin a do všechno do celýho okresu.

Ž: ... že tu vesničku fakt proslavoval. Pak mocipáni novodobý z toho udělali městys, zrušili tady školu.

M: Jo.

Ž: Takže vod tý doby jsou Chudenice taková díra, drží je akorát ty památky. Starej zámek, tam jako hodně chodí, a máme teď takovýho kastelána, užasnýho chlapa jo, kterej dobře mluví a prostě se vo to stará dobře jo takový. Taky píše články do novin, taky trošku jako proslavuje ty Chudenice.

M: Je takovej trochu bubřina.

Ž: Je nó silnější, ale když ho člověk pozná, tak ho nevidí tak jak vypadá, ale prostě takovej jakej je. A docela hezky i maluje. Karolínko ty obrázky víš, ty jsou vod něj, co mám na chodbě. No to je jenom tak na čtvrtku jo, ale mně se to líbí, tak jsem si je vod něj vyžebrała no.

M: Někdy na přelomu září a října se pojedje vod zámku někam vod Černína se jezdí jako no tady po tady ty západní Čechy vobsadili no.

Ž: Hm.

V: No a babi, čím jsou ještě Chudenice známý?

Ž: Čim sou Chudenice známý?

M: Že je to chudej kraj.

Ž: No Černínama, že tady osumset let, osumset let vlád jeden rod, to jako je takový unikum jo naše. No, a to se musíte jít podívat na starej zámek, abyste to tam viděli, slyšeli.

M: To byl jeden z nejbohatších rodů v Praze, ministerstvo zahraničních věcí je Černínskej palác, to byl jeden z nejbohatších rodů kdysi ty Černínové.

Ž: Hm.

M: A to je nejh, nejhonosnější sídlo tady v Praze, protože je tam ministerstvo zahraničních věcí.

Ž: No je. Byla možnost tam ject, ale já jsem měla smůlu, že sem šla na operaci s tou páteří, protože tam se hned tak kdo nedostane. To bylo takový mimořádný pro ty chudenický, že si můžou prohlídnout ten Černínskej palác.

M: Musel si nahlásit číslo občanky a já jsem to šel zrušit, protože sem pro tebe měl jet do nemocnice, co sem měl za zle, tak tich pět set si nechte.

Ž: No jo, já vim.

V: No a vy je tu furt potkáváte Černíny?

Ž: No jó.

M: My často.

Ž: No my nikam moc nechodíme, ale ...

M: Ale v tej Lázni často.

Ž: Ale von takhle jde mezi lidi, von běhá do kostela, tam já nechodim.

M: Ale my se s nim potkáváme v Lázni tam.

Ž: Jo. No takhle v Lázni, spíš po lese, protože Lázeň, když je tady, tak Lázeň není přístupná.

M: No je, ale v menším množství, prostě voni to určitý si do soukromýho vlastnictví.

Ž: No dobře, správně by se tam vůbec nemělo, ale kvůli ...

vyzvánění telefon

M: A jéje.

A: A to sem jezdí jenom na léto, nebo nějak průběžně.

M: Ted' už je asi v důchodu von, už to asi předal synovi. Voni mají sídlo v Rakousku, a tam mají nějaký větší golfový hřiště, myslim, že říkali, že von byl nějakej překupník dobytka, že z Brazílie to dovážel.

V: No a von ten Lázeň dlouho nebyla jejich ne. Se vo to soudili?

M: Bylo pivováru. To bylo pivováru plzeňskejch. No prostě jim to sebrali nějak po válce, že byli kolaborantí, potom se to neprokázalo.

V: Babi, jak to bylo se zámekem, že se to jako soudili Černíni?

Ž: Černíni, voni nechtěli ...

M: ... že jsou kolaborantí

Ž: ... no to jo, ale ...

M: ... no prostě tam měli, museli mít Němce nebo Američany, se neptali, jestli si to nebo to, když to je těžký vykládat, dneska tu už nikdo není z pamětníků, a stejně to nikdo nemůže vědět, jak to přesně bylo.

Ž: No. Voni jako měli hlavní sídlo v tom Petrohradě bydleli.

M: Mají i Jindřichův Hradec.

Ž: No to je taky jejich vlastnictví. Dycky to nějak vyženili no.

M: Když bylo, když byl ten pořad Modrá krev, jakpa se zase menoval ten, co to uváděl, no to je jedno, ten vždycky řek, že Černínů bylo jako trabantů (smích).

Ž: Tady měli dokonce nějakej sraz, ale to my jsme tady nebyli. Ale přišlo jako ze všech zemí a kontinentů, přes sto Černínů tady bylo.

V: No a voni se berou mezi sebou pořád že jo?

Ž: A von. Berou. Von sám má sedum dětí. Jedno mu umřelo, když bylo malinký.

M: Voni sou, jakpa to říct, takový šetřivý.

Ž: Jsou takový jako skromný jsou.

M: Tak skromný.

Ž: Hele von chodí v jednich šatech už leta, jeden kabát jo. A docela měl, jak nosí ty úředníci tady ty nášivky, tak to měl na saku.

V: Ale teď tu byla svatba Černínská.

Ž: No, v Klatovech se vdávala jeho dcera. Měli to teda na zámku, ale takový soukromý, ale jo nějakou, ne nějakou velkou svatbu jo, jenom pár nějakých takovejch těch příbuznejch, žádnou velkou svatbu neměli. A měla takový i docela takový bych řekla skromný šaty jo. A voni se nesmí třeba brát, aby si jako teďka jsou takový ty otevřený šaty, tak pěkně až ke krku všecko, rukávy jo.

V: No, a hlavně si musí brát Černíny.

V

Ž: No. smích

M: No, aby se ten majetek nerozkutálel.

Ž: No, takhle to bylo vod jakživa ne. Že ty sňatky mezi nima, to byli různý příbuzný sestřenice, bratrance, když se to vezmeš vod Marie Terezie, Sissi byla sestřenice France Josefa jo takže. Voni takhle, voni vo sobě dobře ví, voni to mají dobře vobšancovaný, ale nevím teda, to už jsem zapomněla...

M: Ještě se nenarodí a už plánujou koho si veme (smích)

Ž: Nevim, koho si to teda brala jo to nevim.

V: Nějakýho Černína ze Španělska.

Ž: Jo, tys to četla.

V: Nám to říkali na tom zámku.

Ž: Jo takhle, no to víš, ty si to pamatuješ, co říkala.

V: No pak je tu ještě další známá věc v Chudenicích. Ještě dvě.

Ž: Jakou myslíš?

V: No tak jezírko.

M: Jezírko.

Ž: No tak jezírko, to jsou i lidi zklamaný, protože mají takovou nějakou představu krásnýho jezírka a von je to takovej rybníček.

M: Je sucho no. Není přítok.

Ž: Rusalkou, no jo. Máš pravdu. Tam Jaroslav Kvapil tam chodil se koupat a sedávat a prostě mu to tak nějak tam, vymyslet tam tu Rusalku, napsal libreto k Rusalce, a ta se tady potom když vtevřeli jako Bolfánek a zvelebili to tam, tak jí tady dávali asi jeden rok asi třikrát, ještě víckrát pětkrát a pak další rok asi třikrát a pak. Já jsem myslela, že se to stane takovou tradicí.

M: To zevšednělo.

Ž: A voni hm je to pravda.

M: I osumset lidí na ní bylo.

Ž: Hm, vždyť Karolínka na ní taky byla.

M: A pěkný.

Ž: Pěkný to bylo. A takhle v tom prostředí. Jako říkám, když sem jí viděla poprvé, tak mi to strašně došlo, i mi slzy tekly. Když jsem to viděla podruhé, tak mi slzy tekly vod deště, protože jsem tam seděla v dešti. A pak sem tam byla po třetí, a to sme seděli na těch schodech, a to bylo utrpení jo. Tam byla zima a nepříjemný no.

M: Nebylo takový teplo jako je letos, bylo to vokolo pouti všechno se to vohrávalo. A letos je abnormálně. Abnormálně.

Ž: Musí se na to člověk voblíct, když je venku, ale je to pěkný podívání. No teďka jsou tam samý takový nějaký candrbály, vůbec tam nechodíme, to je moderna, buch buch buch.

M: Tuten tejdén bylo ráno i čtyryadvacet v pět hodin. No.

Ž: No a co ještě chceš slyšet.

M: Taky ještě zavíráme vokna a vodvíváme až na noc, protože nás to nenechá ani vyspat.

V: No tak ještě jedna známá osobnost tu žila ne, má tu muzeum.

Ž: Jo Dobrovský vid', Dobrovský tady žil. Ano, to byl vychovatel hraběcích dětí. Hm. Dokonce tam mýval svojí místnost, ale to už jako předělali, to už nemá v zámku jo, když tam měl svůj pokoj, svojí ještě psací stůl. Modrý Abbé.

M: Tam se teď už nesmí. Já nevím jestli už teď, ale když jsme tam byli, tak se tam nesmělo do modrýho pokoje.

Ž: Do modrýho pokoje ne, ale von měl svojí místnůstku, modrej pokoj to byla taková ložnice ne.

M: Říkají, že se to nák roztavuje. Mají strach, říkají, že se to musí nějak stáhnout, zpevnit.

Ž: Možná, že jo, možná že už je to votevřený, že už to nějak zpevnili. No ale kdybyste šli do toho zámku a měli ste štěstí na toho kastelána jo, jakože nebudete, protože tam mají brigádníky, tak ten prostě umí mluvit no.

V: To je Chudenickej rodák.

M: Není.

Ž: Není vůbec ne, von je z Příchovic, to je tadydle u Přeštic. A dělal v novinách dělal, dělal v tom Klatovskym deníku. Je takovej šikovnej no, teďka nám dělá předsedu zahrádkářů a asi nikdy žádnou zahrádku nikdy neviděl a nezasadil možná ani strom, ale von to má všechno tak nastudovaný a umí to všechno tak řídit jo, že.... A pozve si nějaký přednášitele takový různý, různý prostě vo stromech a vo kytkách jo.

M: A prej budeš mít příští tejdén dvě návštěvnice na pouť.

Ž: Jó, přijedete na pouť?

V: Nevím.

M: Jo, to byl bylo že prej s Terkou.

Ž: Jo, půjdete se mnou na kolotoč jo.

M: Že přijedou s Terkou říkala, nebo se přijedou jenom vyspat.

D: Říkala sem...

Ž: Já už bych na to nevezla na kolotoč, mam z toho hrůzu. Naposled sem tam byla s Daníčkem, Petr říkal, co tě napadlo, tohle mi nedělej dítě mi tahat, podívej se ty šrouby. Ale von tam chtěl no, tak sem se vobětovala no. No. No ty poutě už nejsou jako bejvaly. To bejvalo procesí z kostela na hřbitov, ke hřbitovu a tam bylo kázání, mše tam byla.

M: Tam bejvali koníčky na Lázni, když jsme byli malý.

Ž: Na Karolínino louce.

M: Když jsme byly my děti, tak tam byli na louce vždycky vo pouti koníčky. A to bylo každou pouť přišly kroupy a pokračovalo se za chvíli za hodinu dál, to ... To tu bejvalo.

Ž: To bejvalo koníčky, a to bylo tam, tam bylo strašně lidí.

M: To celý okolí chodilo do Chudenic na pouť. Tenkrát.

Ž: Ale to bylo prostě ty poutě byly za starejch dob byly úplně jiný jo. To prostě ty lidi šli do toho kostela jo, pak šli do toho procesí, teď tam byly krámky a no, no pak se to zrušilo, že tam vyrušovali moc frkačkama a kázání rušili a vedle zase křičeli fotbalistí. No...

M: Že se ty lidi setkali. To byl celej ten vtíp vo pouti, že se ty lidi setkali, z tich vesnic všude kolem dokola.

Ž: No slyšela jsem, že tuten farář zrušil procesí, zrušil mši, že ho ruší fotbalisti.

M: No jo no.

Ž: Takže už nic.

M: Víc lidí jde na fotbal než na mši. To je jasný.

Ž: No to ne. Ale že tam křičí a ruší ho. Von je stejně nějaký divnej.

M: To není jako když my jsme byli hodně mladý, to hráli starý páni z Chudenic, proti starým pánům z Kolovče, měli na prostředku naložené sud piva, ani tak moc nehráli, jako pili.

Ž: No pili, a pak se rvali, tam prej vždycky byla sanitka vo pouti. Kolofanti z Chudenickejma ty se nikdy neměli rádi.

M: Kolofánie.

Ž: No, ty se dycky ty Kolofanti se prali. Jo.

V: No tak nám řekněte něco o Kolofantech.

M: No já sem tam chodil dva roky do školy, ale nikdy jsem tomu nepřišel na chuť.

V: Já sem slyšela něco, že se tam nesmíte zeptat, kolik je hodin.

smích

M: No to se nesmí no.

A: A proč?

M: Protože si tam udělali stříšku na hodiny no.

V: A na jaký hodiny ale.

M: Sluneční hodiny a na ně si udělali stříšku. (smích)

Ž: A to, když prej se řekne, tak ještě teďka se perou.

A: Fakt až takhle do dneška to je jo?

M: A teď už se přes Koloveč vůbec nebude moc jezdit....

Ž: Hodiny, hodiny tam žádný... Já nevím, jestli je to nějaký povídání jenom, nebo skutečně se to stalo.

M: ... zatím dělají kanalizaci od Linomaze dolů a teď to bude vod pumpy taky. To se přes Koloveč nebude jezdit.

Ž: Linomaz to je, tam dělají tu keramiku ne, kolovečskou a ta je hezká no. Teď už je to takový dřív to bylo takový stejně, takový hnědý s takovýma vzorama. A když jsem se tam byla podívat s dětma, tak to bylo takový hezký.

M: Už máme svařený to zábradlí nahoru.

V: Jo?

M: Už je to hotový, ale ještě je to v Poděvousích. Musím to ještě. Zítra jedeme do OBI kupovat barvu.

Ž: A Karolínka by mohla vyprávět, tys tam byla ne, na tom kolovečském mlejně.

V: Jo jo byli jsme tam, ale byla sem malá.

Ž: Já jsem tam byla před čtyřmi roky, pěkný to bylo, moc pěkný. Voni sehrajou potom ještě takový divadlo jo, tam zamelou i ty hodiny tam potom byly. A (smích) to bylo jako na radnici, se domlouvali, co a jak hádali se tam jo různě jo.

M: To letos určitě nebude, to už by se to vědělo.

Ž: Protože ...

M: Asi až za rok.

Ž: ... ty starý lidi už vodpadají, už jsou na to starý a ty mladý to nebaví no.

M: Jednou za pět myslím

Ž: A to dává, to píše i ty hry ten Linomaz mu říkají ne, ten Wolf. Hm. Má tam muzeum všeho možný, všechno.

M: Většinou to byli všechno moji spolužáci, co to a ty už to za rok těžko zahrajou.

Ž: To divadlo.

M: A ty už to za rok budou těžko dělat, ty už do toho mlejna nevezou.

V: A vy víte, co je příčinou Chudenický versus Kolofanti.

Ž: To, to nevím, to je asi někam do nějakýho...

M: To nevim.

Ž: To sem nikdy neslyšela proč.

M: Neměli se nikdy rádi.

Ž: Neměli se nikdy rádi, a hlavně si neber Kolofanta (smích).

M: No, kdyby to vypla, já bych to řek jináč, ale ...

V: Jak by to řek.

A: To klidně můžete.

M: No říkalo se, neber si švihovačku, kolovecká svině a švihovská kráva je jedno a to samý smích

M: Tak to bylo no. Taky jich tu moc není z Kolovče.

smích

Ž: Byli. Ten Křenojc byl z Kolovče.

M: Ale moc jich tu není.

Ž: A vymlátil jim celej byt. Se vožral.

M: Víc tu bylo Doubraváků než Kolofantů.

Ž: Jo jo, Doubraváci.

V: A s těma je to v pohodě jo?

M: No v pohodě, to byli třeba Moraváci.

Ž: Hele, ty už...

M: Ale Kolofanti jsou Kolofanti.

Ž: ... jakpa už tu vojáci dlouho nejsou, to už jsou starý důchodcí, co tu zůstalo. Ondřejka pomalu osumdesátiletý.

M: Vod převratu tu nejsou Doubraváci no.

Ž: Jo jo.

V: To byla vojenská oblast jo?

Ž: Dost to tady.

M: To bylo tamto. Vidíš to, vidíš to ne.

Ž: Na Doubravě. Tam byly radary.

M: Tam byl radar, teď už tam není. To říkali, že tady ten radar zachycuje letadlo nad Londýnem a nad Moskvou, tady že byla nejlepší hláška Varšavský smlouvy.

Ž: Hm.

M: Všechno zničený. Tam zůstaly jenom baráky....

Ž: Karolínko, byli jste na Doubravě. Nebyli.

M: ... vytlučení vřívna, rozkradený radiátory vytrahný kabely ze zdi, tam nic není. Co člověk nedovede všechno.

Ž: No jo, co de všechno vymlátit se vymlátí hm.

V: A jak ty to máš z Chudenicema, ty ses tu narodila. Jak dlouho si tu bydlela?

Ž: Já jsem bydlela v Chudenicích do patnácti let, pak jsem šla do Plzně, no ale pořád jsem každé víkend jela do Chudenic ne. Ale pak už to bylo horší, když byly děti, pak přibyla ještě mlázovská chalupa, takže se střídalo no a v padesáti letech jsem se vlastně vrátila zpátky.

V: Takže seš víc než půlku života tady.

Ž: No teď už jo, teď už jo. Jsem měla takovej to, ale teď už jsem víc tady, než jsem byla.

M: Já jsem přivandrovalec a už tu začnu bejt čtyřicátej rok, ale furt jsem přivandrovalec.

Ž: Pět kilometrů vod Chudenic.

V: To je teda přivandrovalec z dálky vopradu.

M: No ne, nejsem chudenickej no, prostě.

Ž: Jo, je to cizák.

M: Furt jsem pro ně přivandrovalec.

A: Nejste rodák.

M: Nejsem rodák.

Ž: Hm.

V: Tak hlavně, že ne Kolofant by vám nedovolili...

M: Nee, Kolofant

V: ... se sem oženit

Ž: Ale víš, něco tam vod nich chytal, když s nima chodil do školy dva roky.

M: No jenom dva, a ne mojim přičiněním.

V: A jinak jste chodil do školy kam.

M: Sem.

Ž: Do Chudenic.

M: Já jsem chodil odjakživa sem, jenomže v roce šedesát zrušili okresy. Třeba Přeštice, my jsme byli okres Přeštice, Horažďovice, Klatovy, Horažďovice, Sušice a copá ještě bylo za okresy tady, Stod a já nevim tady takový to vokolo, Přeštice. To se zrušilo a nás ve dvaašedesátým přendali do Kolovče. Tady nechali dochodit ty vo rok starší jako je babi, ty co chodili s ní, ty ze Strečkojc, ty tu nechali dochodit.

Ž: Magda víš.

M: A já byl ve vosmičce, tak sem musel do Kolovče, čtrnáct dní jsem sem chodil do osmičky a pak sem musel do Kolovče.

A: A vzali Vás tam spolužáci?

M: smích

Ž: No je to škoda, že tady ta škola není jo, že ty děti jezdí na různý místa, jezdí do Kolovče jezdí do Švihova, jezdí do Klatov.

M: Do Kolovče, do Švihova do Klatov, to je to nejhorší, co může bejt, ty děti se vůbec neznají.

Ž: A školu už tak nák jako předělávali, už se tam nastěhoval obecní úřad, nastěhovala se tam Charita, nastěhovala se tam knihovna, udělali si tam fitness.

M: Už je z Chudenic prdel světa. Tak je to.

V: A dětí by tu bylo dost na školu?

M: Právě.

Ž: Bylo. Teďka jsou děti.

M: Máme pana starostu, kterej neumí napsat žádost vo to, aby mohly bejt dvě třídy ve školce.

Ž: Tady dělají problémy se školou. Děti se hned tak nedostanou do školy no. A z vesnic vokolo vůbec neberou.

V: A tady byly malotřídky před tím?

Ž: Malotřídky...

M: pro devadesát dětí se tu stavěla školka, když já jsem stavěl.

Ž: Na devadesát dětí.

M: Když já jsem stavěl, tak sem neměl vodpracovaný brigády na školku, tak Věra naše přijela ze školky, řvala, že chce ze školky, že nemam vodělaný brigádnický hodiny. Teď je jí sedumačtyřicet ne?

Ž: Hm.

M: Jo.

Ž: No hele malotřídky. Malotřídky, já, když jsem tady chodila do školy, tak nás taky bylo ve třídě třiačtyřicet.

V: V jednom ročníku.

Ž: No.

V: No ale to už je dýl.

M: Jo.

Ž: No, takže byly dvě školy na městečku proti kostelu a tuta...

M: Je hospoda.

Ž: ... tam se...No jo, to je hospoda (smích)

M: To byla škola stará no.

Ž: Hm. Tam se chodilo do čtvrtý třídy jo. První až čtvrtá a tady byla pátá až devátá. Jo to bylo tři sta dětí. Dojížděli z těch... A takhle na každej tej vesničce větší byla škola do čtvrtý, pátý třídy jo. Ve Strejčkovících byla do čtvrtý třídy.

M: Do pátý.

Ž: V Křenicích.

M: Já už ne, ale ty, když jsem šel do první třídy tam, tam byla pátá.

Ž: Aha.

M: Pepík a tyhle ty vo čtyři roky starší.

Ž: Pak v Křenicích taky do pátý, v Poleni byla škola. Ty se zrušili a všichni jezdili do Chudenic potom.

M: A jak my jsme padly na Domažlice potom ve Strejčovicích škola, v Těšovicích škola v Seblicích škola, tři vesnice za sebou a všude škola.

V: No a chodili sem děti?

M: Chodili. Do národní.

Ž: Pěšky chodili a potom už jezdil autobus, už je svážel autobus. My jsme na tom vydělali, protože přivez ty Křenický, Strejčovský sem, a jel do Polaně a škola začínala za pět minut půl devátý a já jsem to měla pár kroků, takže jsem tak vstávala před tou osmou hodinou. Popadla tašku a šla jsem.

V: Takže nezačínala škola v osm.

Ž: Ne ne.

M: Ne, protože ten autobus to nestačil. Ten autobus přivez je vod Švihova vod vlaku. Přivez děti Trenčí, Kamenov, Pšenice, Přetín, Strejčkovice a jel do Polině, tady je vyhodil a jel do Polině, přivez z Polině ...

Ž: A pak začala škola.

M: ... ze Zaslavi. Ze Zaslavi. Ze Zaslavi sem chodili.

Ž: A já jsem dlouho vždycky koukala na hodinky, za pět minut půl devátý začíná škola, eště deset let po.

A: Se to řídilo podle autobusu a né...

M: Autobusem se jezdilo jenom chvílku, jináč na kole furt.

Ž: No jo, v létě jezdili děti na kole.

M: V létě? Ještě v listopadu a v březnu už znovu.

Ž: Hm.

M: Tak to bylo.

A: Teď je vozí rodiče autem, že jo do školy.

M: Protože to je pohodlnost všechno.

Ž: Musí, když tady není škola.

M: Tenkrát na to nebylo.

Ž: Jezdí autobus, ten to vodváží, to je pravda.

M. Ale tenkrát na to nebylo.

Ž: Je to člověku líto, když jsem jezdila třeba do Plzně a jezdila jsem s tustim autobusem, kdy jezdí děti a jel plnej autobus dětí z Chudenic tady a jel do Švihova. Protože tu není škola.

M: Starosta děti nemá, tak co by se vo to staral.

Ž: Jim bylo líto, tam měli vyměnit nějaký prostě, museli platit nějaký takový, já tomu nerozumim, když neměli určitěj počet dětí, tak museli za to, museli platit, já nevim jestli osumdesát tisíc třeba jo a ...

M: A to Švihov neplatí.

Ž: ... a potřebovali. No tam platí, pochopitelně.

M: No tak.

Ž: Potřebovali nějaký osvětlení nový, a to stojí moc peněz. A teď tam vyměňovali vokna a na to peníze jsou.

M: To jim vyhovovalo, aby neměli starost vo peníze shánět pro školu, tak to zavřeli.

V: No a stěhujou se sem i přesto mladý lidi?

Ž: Přistěhovali a zase odstěhovali, tady je to teď takový hodně průchozí.

M: Ale dětí je tu teď, protože...

Ž: Postavili ty nový bytovky dole, a to pořád se to pořád tu mění.

M: V Dolanech školu udrželi, tu národní. Kdysi moje dcera se tam vdala. Kdysi mi tam vykládal starosta, že si museli tři děti nahlásit, který nebyli, aby to udrželi, aby jim to nezavřeli a dneska tam mají děti a škola je. Ale v Chudenicích.

Ž: To bylo na Čachrově taky. Tam měli nějaký mikrobús a dováží si děti.

M: Dováží z Klatov na Čachrov.

Ž: A dokonce je lákali, že když ty děti šly k tomu zápisu a že za to jim dali nějaký peníze, když tam přivedou dítě. Dřív se nesmělo teda, dřív to dítě, kam patřilo tak tam mělo chodit do školy jo a dneska může kam chce.

M: Dneska je v Praze přihlašují na lepší školy a vozí je přes půl Prahy někam. Tak to je. To je ta zácpa, protože se jezdí s dětma.

Ž: To je Praha, to nejsou Chudenice.

M: Ale to je to samý tady. Tady je vozí do Klatov.

Ž: Kombajny vyrážejí, to budou ty tři včerejší ne?

M: Moje celoživotní dílo jede.

Ž: Hm.

M: Hm.

Ž: Kdyby nám to posečete tady.

M: Jen počkej až sem vlítnou ty kombajny, tak tu hodinu nebudou.

Ž: Ted'ka jedou jenom dva čoveče. Ten třetí nejede.

M: Holt to nestih.

Ž: Teda.

M: První jel červeněj.

Příloha č. 12., mluví č. 4 – starší generace, dialogický projev

B = mluví starší generace

A = vnučka mluví

B: No, ahoj.

A: Ahoj.

B: Jo to je Anička, já jsem si říkala, že tak brzo by mamina nevolala.

A: No, to ne, ale já se pak chci jít umejt a koukat na zprávy, tak jsem říkala, že zavolám teď.

B: No, a copá by si ráda?

A: Nic, jen tak ne.

B: A přijdeš dneska, nebo?

A: Zítřa.

B: Zítřa, jo. Aha. Dobře.

A: Odpoledne až.

B: Ona něco říkala máma, ale já jsem to, já jsem to prostě nevnímala nějak. No. No tak přijď zejtra. Ty máš dlouhej den ne? V pondělí.

A: Jo.

B: Tak to přijdeš až večer.

A: No, ne. Já přijdu i odpoledne, ale to vy stejně nebudete doma.

B: Aha. Jo. Já si musím teda zavolat tomu strejdovi, jak to bude. V kolik my vyzvedne, a tak.

A: To by ti moh taky zavolat sám od sebe.

B: Moh no. Možná, že je ještě venku. Ale vždyť už je tma venku.

A: Hm. Stmívá se rychle no.

B: Hm. Možná, že zavírá slepice. Voni prej tam vlezou a za chvíli zase vypadnou.

A: No, a nemluvila si s tetou.

B: Ne, Nemluvila. Nevolala no. Byla si venku taky ještě dneska, nebo?

A: Jo @.

B: No, vono bylo hezky.

A: Byly jsme na procházce no, s Ad'ou.

B: No bylo asi hezky vid'?

A: Nádherně.

B: Hm. Ještě snad zejtra by nějak mělo bejt a vod úterka říkali, že by se to mělo pokazit. No teda snížit ty teploty.

A: No, ale tak furt je to nádherný, že jo. Je listopad a je takhle.

B: To jo, to je fajn.

A: Vždyť venku je tepleji než vevnitř.

B: No, tomu věřim, že vevnitř je chladnějš než venku. Já tady taky mam no, ale mě to tady zatím stačí bez topení. Akorát když si to, když bych si třeba zdřímala přes den a potom se vzbudim, tak je mi jako zima.

A: Si musíš vzít deku.

B: A máma nebyla s tátou venku?

A: Byli na zahradě, ještě likvidovali něco na zahradě.

B: Zase na zahradě, já myslela včera říkala, že to tam dělali něco.

A: Vždyť včera byli celý odpoledne pryč.

B: Včera. Copa. Kdepa byli. Jo voni byli něco nakupovat a potom se tady stavěli a přinesli mi taky nákup, no jo. No a potom, když jeli tady vodsat' tak jeli pro mikrovlnku. Tak jí máte jo? Koupili?

A: Jo.

B: Hm. Vono je to těžký bez mikrovlnky, když to, každej takhle přijde jinak a něco si chce vohřát a...

A: I kvůli jídlu pro psa jsme říkali.

B: Hm. To jo.

A: No jako namachá se o hodně víc nádobí.

B: (smích) Hm. Horší by to bylo, kdyby se vám rozbila třeba myčka víc. To, to byste se namyli nádobí vid'.

A: No, to ani neříkej.

B: Ne to já nechci říkat.

A: Ta už je taky stará.

B: Hm.

A: Ale tak ty mikrovlnce bylo dvacet pět že jo.

B: No, to víš, to ... Já mam tady, až zejtra přijdeš, tak mám pro tebe práci. Hm. V kuchyni jsou hodiny, přeřídít čas, já tam nesmím nahoru.

A: Jo, jo. Určitě.

B: A i v obýváku. Já jsem si vždycky vlezla na ten gauč, ale vono se to se mnou houpe.

A: No, nedělej to prosimtě jo, já to zítra udělám.

B: No, já to nebudu dělat, jsem si říkala, že to uděláš. Protože když si vezmu židli, tak mi klouže.

A: Vždyť máš hodinky na ruce.

B: No, já mám hodinky nařízený. Tak co no.

A: No ta naše nová mikrovlnka má displej a tam se nastavovaly hodiny. Tak jsme včera nastavili hodinky, a pak jsme si uvědomili, že je dneska budem přerizovat, protože @ se změnil čas, že jo.

B: No včera už jste měli přeřídít ne.

A: No, my to děláme až ráno vždycky.

B: Hm.

A: Tak se pak koukni i na telefon, jestli se ti to přeřídilo i na telefonu nebo ne. Ať to kdyžtak taky uděláme zítra.

B: Jo, tak já se podívám. Ale minule jako když se to dělalo z jara nebo co, tak se mi to ukázalo na tom, na tom telefonu.

A: To je dobře.

B: No jo. Ach jo.

A: Mamka už má připraveno na hřbitov.

B: Má už připraveno jo. Má zase ten truhlík že jo. Dělalala.

A: Jo. A na Bolevec má jenom takovou mísu. Tam je malej hrob.

B: No, tam je. No a to víš, když tam budou chtít dát něco ty děti a a to. Ty počkej, vždyt. Já jsem pitomá. Já jsem chtěla říct a Jirka. Vždyť Jirka už taky není. Ach jej. Takže je to teď na dětech.

A: No, jo.

B: Hm. No jo. To vzali po sobě nějak brzo. Hm.

A: To nikdy nenaplánuješ.

B: Ne, to nevíš druhej den, co bude s námi.

A: Právě.

B: Já jsem teď poslouchala v sobotu vždycky od čtyř hodin, vždycky mluví nějaký herci víš. Jsou tam různý ty a povídají, no v čem jako hráli a povídání o tom. A dneska byl, se ho ptali, byl Pipkin, ten ukoktanej.

A: Jo, tak toho neznám.

B: Ty ho neznáš? Jak byl...

A: No nic mi to jméno neříká.

B: Tak jsem si myslela, že to jako ty znáš. Tam zpíval hrozně dlouho, no dokad' hold taky Mládek neskončil.

A: No a co tam říkali?

B: No von vykládal třebaš jak to, jak šel taky k doktoru a potom na úřad a tak. A na úřadě byla Plačková, to bylo taky něco. Tu taky neznáš vid'?

A: Ne.

B: No, no to víš, když neznáš Mládka, a vokolo něj byli, tak ty to neznáš.

A: No, Mládka znám. Ale ty ostatní jména, co říkáš, ne.

B: No, von to. To byla taková jeho skupina, no ale, jako tam byl taky ten, no tak to jméno nevim, jak se jmenuje, už teď nevím. Ach jo.

A: To je jedno.

B: Ne, prostě nevim. On dělal taky takový blbosti. No voni prostě dělali takový estrády jako víš. Ten Mládek.

A: Jo.

B: No. Hm. Jo, jo. Asi si budu muset už taky rozsvítit.

A: No setmělo se rychle.

B: Hm. Ono totiž říkají, že když jako jde televize, no teď mi nejde, ale když jde televize, tak že má bejt taky rozsvíceno, nějaká lampička nebo něco, aby to prej nebylo tak vostrý na voči.

A: No, já to mám radši.

B: Hm.

A: Nebo i když pracuju u počítače, tak mám taky rozsvíceno u stolu.

B: Ty prej už si dělala do školy, nějaký ty. Mi máma říkala, že děláš.

A: Diplomku.

B: Diplomku.

A: No seděla jsem u toho celý tři dny, už mám úplně no, přepracovaná jsem.

B: Ježiš mane. Hm.

A: Je toho prostě pořád strašně moc.

B: Hm. No a von listopad uteče vid' a budou zkoušky v prosinci.

A: No my je máme až v lednu.

B: Jo, vy je máte až v lednu. Aha. Já myslela...

A: No, ale budou zápočty v prosinci.

B: Hm. No jo, napřed vy musíte udělat zápočty abyste mohli ke zkoušce vid'?

A: Jo. Dneska jsem se dozvěděla, že Anička K. už je taky bakalářka.

B: Jo, no vidíš to. A tam byla stejně s tebou stará.

A: Ne, ne ne.

B: Ne.

A: Já nevím o kolik je, asi vo rok a půl.

B: Starší?

A: Mladší.

B: Mladší, aha. A bydlí v Kyšicích.

A: Jo.

B: Jo, já jsem myslela, jestli není v Plzni nebo to.

A: Tak ona studuje v Praze, takže ona přes týden je v Praze a na víkend je v Kyšicích.

B: Aha, no vidíš, jak je šikovná, že studuje, že jezdí do Prahy.

A: Tak vždyť oni jsou chytrý oba.

B: Hm. Počkej, ty si mluvila o Aničce K.?

A: No.

B: Ježíš marjá. Vždyť já jsem si myslela. Já nevím, jak bydlí za Trčkovou. Anička je tam taky za paní Trčkovou, Trčkovou bydlí

A: Ta ne, ta už má mimino.

B: Ježíš, aha. No to víš, to já nevím. takže Anička K.

A: Hm. Právě, že teď měli promoce.

B: Hm. A vona bude dál študovat jistě. Protože ty jsou. No voni jsou chytrý ty děti.

A: Právě, tak je škoda toho nevyužít.

B: A ten, jak se jmenuje ten kluk?

A: Martin.

B: Martin hm. Tak ten už taky aby byl pomalu taky hotovej už. Ten je starší než ty?

A: Stejně.

B: Stejně. Aha. Ve škole jste stejně.

A: Ale ten teď studuje v Itálii půl roku.

B: A jáej. To si nastrádal peníze vid'.

A: Určitě, ale hlavně, že se mu tam líbí.

B: No jo.